

Tvůrčí život

ČASOPIS ČESKÝCH UNITÁŘŮ

ročník 14/2025

číslo 3

**Spiritualita
a ekoteologie**

**Změny
v Unitářské
akademii**

Filharmoniště

**Květinová
slavnost**

**Bohdana
Hašplová**

**Nové způsoby
propojení**

Digiden

Aktivismus

**Mezi chlebem a duchem
Samota a ticho
Unitářské časopisy**

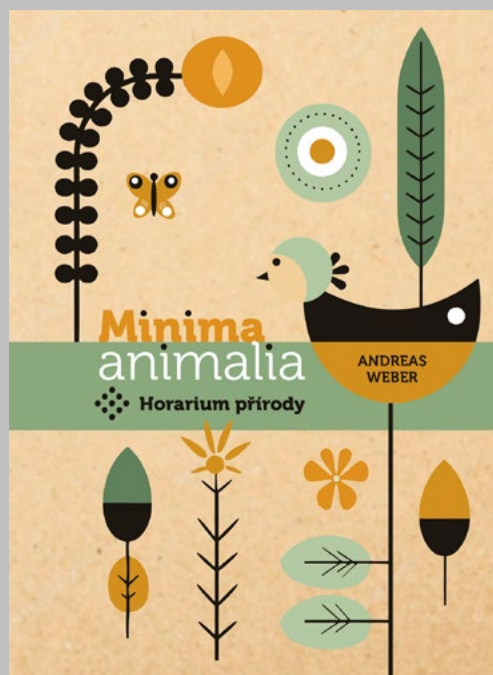

Oživení Směrem k poetice pro antropocén

Andreas Weber

Je Země člověku svěřena po péče? Anebo lidé a příroda existují ve vzájemných vztazích, kde jedno dává život druhému a zároveň je na druhém závislé? Zkusme se na svět podívat jako na jednu velkou „domácnost“, která není rozdělena na věci a myšlenky nebo kulturu a přírodu, a oživují ji neustálé vzájemné plodné proměny všech jejích částí.

Doporučená prodejní cena: 299 Kč,
pro členy NSČU 250 Kč.

Minima animalia Horarium přírody

Andreas Weber

Kniha německého biologa a ekofilozofa je souborem devadesáti devíti přitažlivých úvah psaných v deníkovém formátu během jednoho přírodního roku – od vykvetení sněženek do jejich objevení se znovu počátkem dalšího jara. Hlavním „hrdinou“ každého zamyšlení je nějaká drobná konkrétní forma bytí na naší zemi: od jabloně přes růži, sýkorku, ropuchu po stéblo trávy, kámen, lišejník, oblak, mořské tvory a mnohé další. Je to kniha plná živoucnosti i něžné poetiky, která se nevyhýbá ani tématům jako odumírání, tlení a rozklad, a k tomu nabízí hluboce duchovní vhled do našeho vlastního, lidského života.

Doporučená prodejní cena: 299 Kč,
pro členy NSČU 250 Kč.

Chléb. Slovo prosté a všední, a přece v sobě nese hloubku lidského bytí. Je to potrava těla, ale i obraz vztahu – k zemi, k času, k druhým i k tomu, co nás přesahuje. V obyčejném krajíci se potkává všednost s posvátností: každodenní nutnost i zázrak obnovy. Chléb není jen výsledkem zemědělství a lidské práce, je i tichým svědectvím o křehkosti života. Každé zrno muselo projít svou smrtí, aby se stalo součástí nového bochníku. Chléb nám připomíná, že život není jen daný, ale vždy znovu tvořený – prací, péčí, vděčností.

Krajíc chleba má v sobě cosi hluboce antropologického. Je znamením, že jsme bytostí závislé na daru i na druhých. Bez zemědělce, bez pekaře, bez těch, kdo chléb lámou a sdílejí, by neexistoval. A právě proto se v něm tak zřetelně zrcadlí naše místo v celku. Jíme sami, ale živí nás společenství.

Vedle chleba se vynořuje téma ticha. Ticho není prázdnota, ale prostor, v němž se může narodit slovo i čin. Je to krajina bez hluku, v níž se stáváme vnímavějšími – k sobě, k přírodě, k druhým. V tichu se ukazuje, že náš život nelze redukovat na pouhou spotřebu, na honbu za dalším soustem. Ticho nás učí zastavit se a znovu slyšet rytmus, který přesahuje naše vlastní tempo. V něm se rodí schopnost vnímat jemné rozdíly mezi tím, co je jen hlukem, a tím, co má váhu a smysl.

A pak jsou tu časopisy – paměť a přítomnost společenství. Listy papíru, které uchovávají stopy myšlenek, rozhovorů a hledání. Jejich role je podobná chlebu: poskytují výživu, i když jiného druhu. Ne pro tělo, ale pro paměť a vědomí, že jsme součástí něčeho většího než my sami. Časopis je most – spojuje jednotlivce s celkem, minulost s přítomností, tiché hlasy s těmi, kdo naslouchají. Je to chléb sdílení, díky němuž nezůstáváme osamoceni ve svém hledání.

Společným jmenovatelem těchto motivů je rovnováha. Mezi hmotným a nehmotným, tichem a slovem, jednotlivcem a společenstvím. Náš život se odvíjí právě v napětí mezi těmito póly. Člověk, který se stará jen o chléb, zůstane prázdň. Člověk, který se oddá jen slovům a idejím, ztratí půdu pod nohama. Rovnováha je umění žít v obou rovinách současně – a nechat je navzájem se obohacovat.

Pointa je jednoduchá a přitom nesamozřejmá: skutečná hodnota se skrývá v tom, co se na první pohled zdá obyčejné. V krajíci chleba, v okamžiku ticha, v řádcích starého časopisu. To jsou znamení, že život není jen řetěz nutností, ale také prostor pro smysl, který nás přesahuje. A právě v tomto přesahu se rodí odpověď na otázku, jak žít – nikoli „víc“ nebo „lépe“, ale vědoměji, s odvahou přijímat jednoduché věci jako dar. Kéž se nám to daří.

Kateřina Höferová

OBSAH

MEZI CHLEBEM A DUCHEM

- 3 Krajíc všednosti, krajíc života (Petr Samojský)
- 4 Vyprávění o chlebu, člověku a Bohu (Pavel Skřivan)
- 11 Nejen chlebem živ je člověk (Lukáš Král)
- 14 Nejen chlebem, nejen duchem (Petr Samojský)

UNITÁŘSKÉ ČASOPISY

- 17 Časopisy českých unitářů (Kristýna Ledererová Kolajová)
- 24 Unitářské časopisy ve světě: Rozhovory o minulosti, přítomnosti a budoucnosti (Rozhovory připravila Kateřina Höferová.)
- 28 Britský unitářský tisk: živý, nezávislý, aktuální (John Midgley)
- 30 Poutník – časopis Obce unitářů v Brně (Jarmila Plotěná)

SAMOTA A TICHO

- 33 Ticho a terapie (Matěj Fixl)
- 34 Okouzlena rytmem života ztrácím pojem o čase (Yustine Castillo)
- 36 Není dobré být člověku samotnému. A co když někdy ano? (Miloš Hlávka)

ZELENÁ UNITARIA

- 39 Neboť v něm žijeme, pohybujeme se, jsme: Spiritualita, ztělesnění a ekoteologie úcty (Jo James)
- 45 Pouť krkonošská: Filmová recenze (Matěj Čihák)
- 48 Potraviny ve městě (Jitka Nováková)

VZDĚLÁVÁNÍ

- 50 Několik změn ve studiu Unitářské akademie (Kristýna Ledererová Kolajová)
- 54 Hudba pro batolata: Filharmonie mění pravidla: Rozhovor s Helenou Bartošovou (Rozhovor vedla Kateřina Höferová.)

ČESKÉ UNITÁŘSTVÍ

- 58 Květinová slavnost: tradice, která spojuje (Připravila Kateřina Höferová.)
- 65 Známi neznámí (Jana A. Rašková)
- 67 Radost jako cesta: Ohlédnutí za letošním unitářským sněmem v Liberci (Lucie Hrabánková)
- 69 Bohdana Hašplová nebyla jen vizionářkou – byla ženou činu: Rozhovor s Radovanem Lovčím (Rozhovor vedla Kateřina Höferová.)

SVĚTOVÉ UNITÁŘSTVÍ

- 74 Hledat nové způsoby propojení mezi unitáři z celého světa: Rozhovor s Morgan McLean, ředitelkou mezinárodní kanceláře americké Asociace unitářů a univerzalistů (Rozhovor vedla a přeložila Kristýna Ledererová Kolajová.)
- 81 Na sněmu britských unitářů (Štěpán Mairovský)

KALEIDOSKOP

- 83 Čtvrtý ročník Digitálního dne pro neziskovky (Kristýna Ledererová Kolajová)
- 88 Poezie se napájí ze stejné oblasti jako mystická zkušenost: Rozhovor s básníkem a psychoterapeutem Adamem Borzičem (Rozhovor vedl Matěj Čihák.)
- 91 Buďte aktivní, ale jediné spolu a jediné s péčí a radostí (Simona Hendrychová)
- 94 Zprávy z unitářské knihovny v Praze: Dvacátý sedmý díl (Bohdan Chlábec, Bára Procházková)

Krajíc všednosti, krajíc života

Petr Samojský

Krajíc chleba – prostý zázrak, který nasycuje tělo i duši. (Foto © pixabay.com.)

„Chléb náš vezdejší dej nám dnes,“ praví se v modlitbě. Chléb těch, kdo tuto modlitbu prvně slyšeli, vypadal a chutnal jinak než náš chléb, ale stejně se pořád jednalo o základní, tu nejvšednější potravu. A právě ta její všednost přidává na významu – kdyby chyběla, bylo by to už hodně zlé. Je to taková poetická zkratka: bez práce by nebylo chleba; bez chleba by nebylo života; kdo chleba si neváží, neváží si života. Náš přístup k chlebu je dnes poznamenán dostatkem – nemáme o něj nouzi. Ovšem hluboko v naší mysli je jistě

stále symbolem. Naštěstí nám nijak nehrozí situace, kdy by „na chleba nebylo“, jak se říká o špatných časech. Tím víc se nad ním ale můžeme zamýšlet, připomínat si jeho význam! Následující část tohoto čísla *Tvůrčího života* přináší několik textů, které z různých úhlů téma chleba otvírají. Třeba nám přinesou lehký úsměv povědomí o souvislostech, až si příště sedneme ke stolu, na kterém kromě spousty dobrot bude i krajíček chleba. Nenápadný, všední, samozřejmý – ale nesmírně hluboký a důležitý symbol.

Vyprávění o chlebu, člověku a Bohu

Pavel Skřivan

„Oživ zemi v nás: pak pocítíme hlubokou moudrost, která vše udržuje. Skrze nás připravuj chléb života: ponecháme si, jen kolik je třeba k nakrmení dalších úst. Dopřej nám náš denní chléb a vhled.“

(Aramejský Otčenáš)¹

¹ *Aramejský Otčenáš: Meditace na Ježíšova slova.* Praha: DharmaGaia 2014, s. 50.

Paprsky jarního slunce se dotýkají zvlhlé půdy. Obilná zrna pohřbená pod zem se zachvějí a začnou vypouštět kořínky. Nastal čas vzkříšení (křísit – křesat – zapalovat oheň života), čas probuzení. Zakrátko se pole zazelenají ušlechtilou trávou – obilninami. Převládá pšenice, sličná, ale náročná aristokratka, vedle ní a dalších pak vzrůstá žito. Žito je plebejec, trochu divoký, roz-

čepýřený, ale také pevný a houževnatý. Pšenice vládne, žito se dostalo na okraj společenství obilnin. Pšenice je krásná, vznešená, zlatavá, když dozrává, žito je vousaté a neučesané, trochu méně zářivé. Ale má svůj půvab a své přednosti. Obilí roste a zraje napájeno vodou, živeno půdou, ale jako všechny rostliny napájeno také paprsky slunce, energií světla. A v klasech obilnin dozrává nové zrno, nové pokolení. Až zrno dozraje, oddělí se od matky, protože již bude samostatné, celistvé, živé. Matka zemře a své tělo poskytne půdě nebo zvířatům, některým jako potravu, některým jako lůžko.

Je parné léto. Přichází člověk. Ten, který zasel, přichází sklídit. Dříve s kosou v rukách, jako zosobnění smrti. Dnes s mohutným strojem – žací mlátičkou – kombajnem, symbolem síly a moci lidského konání. A zrno, miliony zrn, celistvých živých organismů, stávají se člověku surovinou. Pěstovat obilí jsme začali před mnoha tisíci lety na sklonku doby kamenné. Byla to pšenice, původně v oblasti úrodného púlměsíce mezi řekami Eufratem a Tigridem, a ječmen v Egyptě, které stály u počátku našeho evropského zemědělství. Byla to pšenice, která umožnila lidstvu první mohutný populační růst, koncentraci a civilizaci. Byli jsme to na oplátku my, kteří jsme v průběhu tisíciletí učinili pšenici jednou z nejrozšířenějších rostlin na naší planetě. Jsme s ní dosud pevně svázáni, byť už pro nás v bohaté části světa přestala být existenční nezbytností.

„Je parné léto. Přichází člověk. Ten, který zasel, přichází sklídit.“ (Foto © pixabay.com.)

**„Byla to pšenice,
která umožnila
lidstvu první
mohutný populační
růst, koncentraci
a civilizaci.“**

(Foto

© pixabay.com.)

Zrna obilovin jsou živá vitální stvoření a tudíž mají velkou touhu ujmout se své přirozené role stát se novou rostlinou. Aby se tak nestalo, musíme je uspat. Stačí udržet nízkou vlhkost a teplotu. Zrna pak jen velmi zvolna dýchají a spí. Tehdy přichází náš čas, čas pracovat. Z obilných zrn se v tu chvíli stává surovina v pravém slova smyslu. Nastává složitý a mnoha staletími postupně vyvíjený proces destrukce a následné tvorby nového, cesta člověka a jeho práce k chlebu.

Na úplném počátku musíme zrna očistit a zbavit všeho nežádoucího a nepěkného, co si přinesla s sebou z pole. Když získáme zrna čistá a vytríděná od všeho ostatního, začneme je opatrně budit ze spánku. Stačí k tomu jen přidat trochu vody. Ta proniká postupně obalem zrna, postupuje do vnitřního prostoru – moučného jádra zrna – a probouzí se droboučký klíček (embryo), vlastní zárodek nové rostliny. Trvá to několik hodin. Výsledkem je, že se zrno nepatrně zvětší, ale především zkřehne a jeho pevná struktura se rozvolní. A probouzející se klíček začne produkovat zvláštní, nesmírně důležité látky – enzymy. Enzymy, kterých jsou na světě miliony druhů, jsou speciální bílkoviny, jež umějí řídit chemické reakce ve všech živých stvořeních a jsou tak jedněmi z nositelů života.

Zrno je nyní očištěno, zvlážděno, připraveno. Připraveno na svou nechtěnou cestu k zániku. Zrno je dosud celistvý živý systém. Ač se to na první pohled nezdá, je to systém složitý, komplexní. Ve fyzice existuje jedna fascinující

veličina, která má podobně neuchopitelnou podstatu jako energie nebo hmota. Tou veličinou je entropie. Entropie je nepřímou mírou uspořádanosti a pravděpodobnosti systému. Čím je systém uspořádanější, tím méně je pravděpodobný a tím nižší je entropie. Ale systémy mají tendenci vracet se do stavů s nejnižší energií, stavů nejpravděpodobnějších, do stavů s vyšší entropií.

Následuje cesta zkázy řízené člověkem. Odborně tomu říkáme dezintegrace, což přesně přeloženo do češtiny znamená rozpojování. To, co nyní následuje, je tedy mletí nebo vložkování obilného zrna. Mohli bychom na to jít úplně jednoduše a zrno, tak jak je, prostě rozmačkat nebo úplně rozdrtit. Zejména ve druhém případě by entropie významně vzrostla. Jenže smyslem mlynářské práce a umu nebylo jen zrno rozdrtit, ale vytěžit z něho maximum toho výživného, tj. moučného jádra plného škrobu a bílkovin, a ostatní části – obalové vrstvy zrna – oddělit a připravit z nich krmivo pro zvířata neboli otruby. Dnes už víme, že otruby obsahují látky užitečné i pro nás, které nazýváme vláknina, a že tuto vlákninu v otrubách doprovázejí také minerální látky, vitaminy a některé další látky, jež nám mohou velmi prospívat. Ale generacím našich předků, kteří potřebovali energii pro svou často těžkou práci, šlo především o bílé vnitřní jádro zrna obsahující škrob a bílkoviny, tedy energii i výživu svalů. A zůstalo to tak dodnes. Mlýnská

Mlýnská technologie se vyvíjela po dlouhá staletí až do dnešní podoby.

(Foto

© pixabay.com.)

technologie se vyvíjela po dlouhá staletí až do dnešní podoby a již v dobách, kdy se mouka vyráběla na kamenných složeních, byla velmi sofistikovaná. Jestliže pěstování obilí položilo základy civilizace, mlýnská technologie stála u zrodu strojnictví, a tedy i průmyslu. Dnes již nepoužíváme mlýnské kameny, ale ocelové válce, jejichž každá dvojice představuje jednu základní mlecí jednotku, jeden mlecí chod, a těch je ve mlýně deset, patnáct a více. A každý pár mlecích válců doprovází složitý vysévací systém, na kterém se to, co padá z mlecích válců, důkladně třídí. Mouky jsou trosky tělíček obilných zrn, která upomínají na jejich původní složitě a živoucí uspořádání.

Ale po dezintegraci, po destrukci následuje etapa obnovy a tvorby a fascinující spolupráce člověka s přírodou, etapa, která vede k novému životu, ke zrození chleba. Je k tomu třeba tři základních činitelů – vody, ohně a lidské práce –, a především pak jednoho činitele tak drobného, že je pro nás neviditelný, ale přesto mu patří svět a bez něho není život. Tím činitelem jsou miliardy drobných organismů, mikroorganismů, jež nás obklopují, žijí v nás a všude kolem nás a bez nichž život není možný. Ony tu byly před námi a budou tu po nás, to ony budou jednou uzavírat příběh života na planetě Zemi.

Po dezintegraci přichází spojování – tvoření kvasu a těsta. Spojování a propojování vody a látek obsažených v mouce. Vznik kvasu a těsta není možný bez mísení a hnětení, bez lidské

práce. Kvas je velmi řídké těsto, které slouží k rozmnožení některých mikroorganismů, jež jsou pro vytvoření chleba nezbytné. Tady u nás, ve střední Evropě, je historicky zavedený žitný kvas. Žitná mouka (na rozdíl od pšeničné) obsahuje mikroorganismy – nazýváme je přirozenou mikroflórou žita. Je to směs mnoha a mnoha různých druhů, mezi nimiž dominují populace kvasinek a bakterií mléčného kvašení. Obě tyto populace potřebujeme. Bakterie nám v procesu mléčného kvašení poskytují kyseliny a vedle toho množství dalších látek, které mají potenciál vytvořit správnou chuť a vůni chleba a které, jak se ukazuje, jsou cenné pro náš organismus. Okyselení, které mléčné kvašení přináší, se podílí také na uvolnění a zpřístupnění blahodárných složek mouky. Kvasinky vnášejí do kvasu a těsta etanolové (alkoholové) kvašení. Alkohol (spititus vini), který vzniká, má jen vedlejší význam – na rozdíl od výroby piva nebo vína. Ale etanolové kvašení je vedle alkoholu zdrojem plynu, oxidu uhličitého, který nutně potřebujeme k tomu, aby těsto vykynulo a vytvořilo křehkou a nadýchanou strukturu chleba. Potíž je však v tom, že jednotlivé populace mikroorganismů se vzájemně nemilují. Soupeří spolu o dominanci. Tak jako my lidé se nesneseme mezi sebou a neustále mezi sebou bojujeme, tak i mikroorganismy se rvou o své místo na slunci. A je třeba pamatovat na to, že se jedná (na rozdíl od nás) o různé druhy. Bakterie jsou velmi drobné a jednoduché. Jsou to nejprimitivnější živé organismy na světě. A tím,

že jsou jednoduché, jsou také velmi odolné. Kvasinky, ač také mikroorganismy, jsou houby. Podstatně větší, byť pouhým okem neviditelné, ale mnohem komplikovanější, a proto také choulostivější. A my tyhle populace musíme udržet při životě všechny vedle sebe. To není jednoduché. Vyžaduje to jisté umění, tvůrčí zručnost. Kvas proto vedeme v několika (často třech) stupních, ve kterých měníme podmínky tak, abychom jednou podpořili bakterie, jednou kvasinky a potřeť obě tyto hlavní populace. Ve výsledném kvasu žijí jak kvasinky, tak bakterie dravým a bouřlivým životem.

Vytvoření kvasu a následně, po jeho vyžrání, vytvoření těsta je proces velkého spojování, prolínání a počátek tvorby nového. A není to jen o prostém smísení mouky a vody a dalších surovin, jde o to vše dobře zpracovat, v případě těsta prohníst. Kvas musí být hladký, hedvábný, spojitý, těsto pevné i vláčné, hebké a laskavé, pokud na něj vložíme ruku. Je třeba práce, uvědomění i pozornosti.

Kvašení je bouřlivý životní příběh generací mikroorganismů několika druhů, které spolu soupeří a jejichž soupeření naše lidská vůle a poznání dokáží udržet v patřičných mezích. Tak aby kvas vyzrál, byl správně voňavý, příjemně nakyslý a stále živý, když k němu přidáme zbytek mouky, sůl a kmín a vyhněteme krásné chlebové těsto. A těsto dál zraje, probíhá v něm kvašení, které je kypří, voda a další molekuly všech složek těsta se dále propojují a reagují spolu, těsto voní a dospívá. Pak je rozdělíme, vytvoříme bochníky podlouhlé či kulaté a ty vložíme do ošatek, v nichž těsto dále kyne a proměňuje se.

Pak následuje ta nejzásadnější transformace. Transformace teplem, ohněm. Vyknuté bochníky těsta sázíme do pece. Pec je děloha, v níž se vyvíjí a z níž se rodí chléb. Pec je rozpálená, teplota na počátku pečení je téměř 300 °C, stěny pece, jsou-li kamenné, rudě žhnou. Povrch chleba se prudce ohřívá a postupně se tvoří kůrka. Hnědne díky složité reakci mezi bílkovinami a cukry a destrukci cukrů samotných. Kůrka však nejen hnědne, ale zpevňuje se a křehne. A posléze chutná a voní pečením.

A pak nastává zrození. Chléb opouští lůno pece a chladne. Tím se definitivně dotváří. Narodil se chléb, který je sám o sobě již neživý, ale

život přináší nám. Dnes je to již jinak, ale dříve to lidé skutečně tak chápali. V chlebu se skrývala jejich naděje, jejich život a jeho pokračování. Nad upečeným chlebem se v křesťanských zemích činil kříž, chlebu se žehnalo a stejně to bylo zvykem i v jiných kulturách. Chléb byl fenomén. Zjevení, spojení ducha a hmoty. A tak jako my všichni, v okamžiku svého zrození, v okamžiku vyjmutí z pece, od první vteřiny chléb počíná stárnout. Poctivý kvasový chléb stárne pomalu. Zavínut do utěrky jako novorozenec do zavinovačky, poskytuje nám obživu, ale také vůni, chuť, radost. Spojuje nás s nevyslovitelným a úžasným bytím naší Země, na kterou září slunce a v jejíž půdě se rodí ze semene nová rostlina, kde zraje klas, je podetnut, rozmělněn a znovu spojen v nové podobě, v podobě chleba, požehnaného lidského díla.

Takový je příběh chleba. A kde je v tom příběhu Bůh? Obilné zrnو pohřbené na podzim do země se s jarem probouzí, aby vzešlo a stalo se novou půvabnou rostlinou se zlatým klasem plným nového života. Je to vitalita, je to vzdor entropii, jež tenduje k chaosu, který je vždy pravděpodobnější než uspořádanost, komplexnost, funkčnost. Všechny systémy

„Život a smrt jsou dvěma stranami téže mince, nejdou však ruku v ruce.“ (Foto © pixabay.com.)

mají tendenci směřovat k vyšší entropii a nižší energii, opačná cesta je energeticky náročná a nepravděpodobná. Celý náš svět, veškerá jeho krása, květiny, zvířata, my sami, naše schopnost vnímat a myslet, naše tvorba, naše hudba, která nás dojírá, to všechno je nesmírně nepravděpodobné. A přesto to je. Přes veškerou nepravděpodobnost v našem světě žijí, dýchají a skví se úžasné složité a vědomé systémy, bytosti, stvoření, my sami.

Co je složité a nepravděpodobné, je také křehké, nestálé, smrtelné. Vše se mění, spěje k růstu a současně i k nevyhnutelnému zániku. Celý život každé rostliny, každého živého tvora, i těch nejmenších a nepatrných mikroorganismů, je v jistém smyslu vzdor vesmírnému řádu, chladnému, nemilosrdnému a bezútesnému. Celý život každého jedince je boj o energii potřebnou k růstu a udržení se naživu. A ta jednomu každému z nás i našim živým soupeřníkům příběhem planety Země dříve či později dojde. Nedojde však celku života. A proto, jak nám ukazuje zrno samo, po zániku přichází obnova, byť vždy v jiné, nové podobě. V tom spočívá i naše naděje.

Sklízíme zrno, abychom je rozpojili. Ani to rozpojování není náhodné, ale následně mouku mísíme s vodou. Víme, proč tak činíme, přistupujeme k tvorbě, k „znovuspojení“ v nové podobě. Když hněteme těsto, vkládáme do něho svou práci, energii nutnou k jeho vytvoření. Mikroorganismy, které obývají náš svět a žijí všude kolem nás i v nás, které mohou škodit,

ale zároveň nás udržují při životě, ty nám pomáhají v úchvatném procesu kvašení. Hněteme těsto, jež je novou hmotou, námi vytvořenou a živoucí. Necháme je zrát a kynout, abychom je vsadili do pece a podrobili transformaci ve voňavý, chutný a životodárný chléb.

Vede nás k tomu víc než nutnost. Je to schopnost tvorby, touha tvořit a dosáhnout jejího naplnění. Život a růst neustále vzdorují tendenci k rozkladu a chaosu. Slovo Bůh může mít mnoho významů. Ale můžeme je chápat jako právě To, co je podstatou tohoto vzdoru, co je podstatou tvorby, tvoření půvabných, nepravděpodobných a nestálých struktur, organismů, nás samotných, co je podstatou naší tendence tvořit. „... Osvo- bozují vás od vaší vědy, od vašich formulek, od vašich zákonů [...] Já jsem okénko v žaláři. Já jsem chyba ve výpočtu: jsem život.“² To praví kazatel v povídce Kurýr na jih Antoina de Saint-Exupéryho. Ano, naše věda postupuje v poznání zákonitostí vesmíru i principů, na nichž život na Zemi probíhá. Víme, že každý systém má tendenci směřovat do stavu s nejnižší energií, a tudíž nejvyšší entropií, víme, že je to vlastnost všech systémů, cesta k pravděpodobnému, neuspořádanému. Víme také, že přesto život je, že jsme jeho vědomou součástí. To, co ovšem nevíme, je proč. To je ta chyba ve všech výpočtech. Pokud však chceme, můžeme se osvobodit, můžeme

2 Antoine de Saint-Exupéry, *Noční let*, Praha: Mladá Fronta 1988, s. 231–232.

„Někde na počátku naší cesty životem, aniž si to pamatujeme, se vynoří vědomí ‚já‘.“

(Foto © pixabay.com.)

tím okénkem ze žaláře vystoupit do svobodného prostoru a prostě žít. Život a smrt jsou dvěma stranami téže mince, nejdou však ruku v ruce. Život jde navzdory vši své nepravděpodobnosti směrem k růstu, obnovení, smrt vše navrácí zpět. Takový je náš svět.

Jako lidé máme možnost volby. Můžeme přitakat životu v jeho vzdoru bezútěšnosti vesmíru, být při plném uvědomění si nestálosti a konečnosti, a souznít s pomíjivou krásou živého světa, který nás obklopuje, jehož jsme částí. Nebo můžeme rezignovat. Můžeme se k našemu světu přihlásit a všem protivenstvím navzdory konat, tvořit, nebo jej můžeme odmítnout jako příliš strastiplný, bolestivý a nesmyslný. Tato možnost volby je podstatou našeho lidství. Toto je právě ta jedinečná možnost volby, ta, která nás zbavila ráje. Zvířata, naši nejbližší příbuzní a souputníci, tuto možnost volby neznají. Toto je jádrem a výsledkem poznání dobrého a zlého (Gn 3:22). Volíme-li život, přihlašujeme se k tvorbě navzdory vědomí zániku, ale s nadějí na další obnovu. Ráj (či období snění, jak jej nazývají mýty Aboridžinálů) je pro nás, lidské bytosti, ztracen, avšak přesto je uložen kdesi hluboko v naší paměti. Jako vzpomínka na cosi neuchopitelného, jako motivace k tvoření.

Mojžíš (Moše) se ptá Boha ukrytého v hořícím keři: „... Hle přijdu k synům Izraele a řeknu jim: Posílá mě k vám Bůh vašich otců. Co jim odpovím, když se mne zeptají: Jaké má jméno? Tehdy Bůh Mojžíšovi řekl: „Jsem, který jsem.“ A dodal: „Takto promluvíš k synům Izraele: Poslal mě k vám Jsem.“³ Ale slovo „jsem“ může mít v hebrejštině i význam „stávám se“. „Jsem“ není jméno a nemůže jím být, protože je to sloveso, stav a také děj. „Jsem“ je přísudek, ale kdo nebo co či kde je podmět? Otázka zní: kdo nebo co jsi? A může být jak relativní, tak absolutní. A je odvěkou touhou najít odpověď. Kdo je ten, který jest, a kdo jsem já? Staroindické upanišady⁴ odpověď nabízejí. Náš Střed, naše nejniternější podstata (átman) je současně i podstatou veškerenstva (brahma).

O několik století později rabi Ježíš (Jehošua) z Nazareta podle Janova evangelia pronáší

větu: „Já jsem ta cesta, pravda i život.“⁵ Ale i brahma a átman jsou pouhá označení, cesta, pravda i život jsou naše lidské pojmy; odpověď je za nimi. Odpověď, která hledající a usilující zneklidňuje po dlouhá staletí, tisíciletí, od doby, kdy člověk začal být schopen klást si otázky po smyslu svého bytí. Někde na počátku naší cesty životem, aniž si to pamatujeme, se vynoří vědomí „já“. Jako samozřejmost, jako počátek souřadnic našeho vnímání a myšlení. Ale kde je ten počátek? Zkoušíme jej najít celý život. A postupně můžeme začít i pochybovat o souřadnicích naší mysli. Ostatně jejich reálnost zpochybnila i fyzika minulého století.

„Na počátku bylo Slovo, to Slovo bylo u Boha, to Slovo byl Bůh. [...] V něm byl život a život byl světlo lidí,“ praví se v prologu k Janovu evangeliu.⁶ Slovo – Logos – je však na počátku lidského světa. Nikoli skutečného světa a veškerenstva. Člověk hledá odpověď ve slovu a to může znít brahma i átman, může znít také Bůh, Pán, Hospodin, může znít jakkoli. Přesto víme či tušíme, že ani tato slova nejsou sama o sobě skutečnou odpovědí. Že jsou jen naším lidským označením čehosi hlubšího a tajemnějšího, co nás podněcuje k činnosti, k tvorbě, k účasti na příběhu života na planetě Zemi a možná v celém vesmíru. Něčeho, co nás přivádí na Cestu. „Tao, které lze postihnout slovy, není věčné a neměnné tao; jméno, které lze pojmenovat, není věčné a neměnné jméno,“ praví *Tao te t'ing*⁷ neboli kniha O tao (cestě) a ctnosti.

Jak tedy odpovědět na otázku Kdo jsi? Tuto otázku kladly generace mistrů čchanu (japonsky zen, korejsky son) svým žákům a je o tom množství půvabných a poetických záznamů, které však jsou tak půvabné i podnětné zejména tím, že nikdy neposkytují jasnou slovní odpověď. Protože za nimi je tušení, že odpověď ve skutečnosti nalézt nelze. A tak je možná nejmoudřejší odpověď-neodpověď moudrého následovníka této tradice, korejského mistra Seung Sahna: „Jsou tu slova pravdivá i lživá,

5 J 14:6.

6 J 1:1, 4.

3 Ex 3:13–14.

4 *Základní texty východních náboženství 1: Hinduismus*, Praha: Argo 2020.

7 Lao-c' a Olga Lomová (ed.), *Tao te t'ing: O tao a ctnosti*, Praha: DharmaGaia 1997, s. 29.

**Tvoření chleba
je od počátku
do konce krásnou
a užitečnou prací.**
(Foto
© pixabay.com.)

slova dobrá i špatná. Někdy zde nejsou žádná slova. Chcete-li dosáhnout svého pravého Já, k žádnému z těchto slov se nepoutejte. [...] Nejdůležitější je naučit se intenzivně udržovat Velkou otázku „Co jsem?“. Budete-li odhodlaně udržovat tuto otázku, objeví se pouze „nevím“. [...] „Co jsem?“ Jméno tohoto bodu je „nevím“.⁸

Jdeme tedy přímo po cestě, s tím vědomím, že nevíme nic o jejím počátku a že se o něm nejspíš nikdy, přinejmenším zde, v naší časnosti, nic nedozvíme, stejně tak jako neznáme její konec. Ale přesto, navzdory tomu cítíme, že v tvoření je cosi naplňujícího a uklidňujícího, že v tom můžeme nalézt svůj smysl, byť nevíme, kým jsme. A že se stáváme součástí vzdorovitěho, nepravděpodobného, ale přesto jsoucího tvoření vši krásy, která nás obklopuje. Tvoření, které nejspíš nemá počátek ani konec. Nikoli uskutečněné Stvoření, ale Tvoření bez konce. Vzdor proti neodvratnosti a současně naše naděje či marnost záleží na tom, co si zvolíme.

A tak tvoříme-li chléb nebo cokoli jiného, třeba k užitku, možná obraz nebo hudbu, jsme v souladu se svou nevyslovitelnou podstatou, která zároveň přesahuje náš zdejší život. Tvoření chleba je od počátku do konce krásnou a užitečnou prací, ale zároveň také mystickým příběhem o zrození, smrti a znovuzrození, příběhem o chlebu, o nás lidech, o našich bližních, živých bytostech, o přírodě a jejím neuchopitelném zdroji, který je chybou ve výpočtu chladného vesmírného řádu i jiskrou v našich srdcích.

Když kráčíme lesem, mezi stromy, které se mění každým dnem a jsou jako ruce země vztažené k nebi, když se zastavíme a začneme skutečně vnímat, vnímat vzduch, jenž proudí do našich plic, vnímat neskonale krásu kolem nás, tehdy již není třeba vyslovovat cokoli. Pouze být a uvědomit si své bytí, které je zázrak sám.

Autor je odborníkem na cereální chemii a technologii s dlouholetou praxí ve výzkumu, výuce i v potravinářském průmyslu. Působil jako vědecký pracovník a pedagog na VŠCHT, vedl mlýnské a potravinářské společnosti a věnuje se odbornému poradenství. V současnosti je odborným asistentem Ústavu sacharidů a cereálií VŠCHT a vědeckým pracovníkem Výzkumného ústavu potravinářského Praha. Je členem Vědecké rady FPBT VŠCHT, České společnosti chemické a Svazu průmyslových mlýnů ČR.

LITERATURA PRO ZÁJEMCE O MLÝNSKOU A PEKÁRENSKOU TECHNOLOGII:

Luděk Štěpán a Magda Krivanová, *Dílo a život mlynářů a sekmíků v Čechách*, Praha: Argo 2000.

Petr Šedivý a Jaroslav Albrecht, *Pekařská technologie II: Výroba chleba*, Praha: Odborné nakladatelství a vydavatelství Pekař a cukrář 2014.

Petr Šedivý a kol., *Pekařská technologie III: Výroba běžného pečiva*, Praha: Odborné nakladatelství a vydavatelství Pekař a cukrář 2015.

Pavel Skřivan a kol., *Cereální chemie a technologie II: Sekundární zpracování obilovin – pekárenská technologie*, Praha: Vysoká škola chemicko-technologická v Praze 2022.

<https://www.zitnecentrum.cz>

8 Seung Sahn a Paul Muenzen (ed.), *Zenový kompas*, Praha: DharmaGaia 2006, s. 24.

Nejen chlebem živ je člověk

Lukáš Král

„Tehdy byl Ježíš veden Duchem na poušť, aby tam byl pokoušen od ďábla. Postil se čtyřicet dní a čtyřicet nocí, až nakonec vyhladověl. Vtom k němu přistoupil Pokušitel a řekl mu: ‚Jsi-li Boží Syn, řekni tomuto kamení, ať se promění v chleby.‘ On však odpověděl: ‚Je psáno: Nejen chlebem bude člověk živ, ale každým slovem vycházejícím z Božích úst.‘ Tehdy ho ďábel vzal do svatého města a postavil ho na vrcholek chrámu. ‚Jsi-li Boží Syn,‘ řekl, ‚vrhni se dolů! Je přece psáno: Svým andělům přikáže o tobě a ponесou tě na rukou, abys nenarazil nohou na kámen.‘“
(Mt 4:1–6)

Chléb jako každodenní pokrm i hluboký duchovní symbol, přítomný v dějinách víry a kultury.
(Foto © pixabay.com.)

Máme-li se podívat na Ježíšova slova z dnešního pohledu, z pohledu moderního náboženství, z pohledu religionistů, musíme si položit otázku, zda jsou dnes ještě srozumitelná. Možná si na začátku připomeneme, co pro Ježíše znamenal chléb: Chléb nekvašený, neboť ten je prost kvasu, v židovském myšlení symbolu hříchu („Odstraňte starý kvas, abyste byli novým těstem, vždyť vám nastal čas nekvašených chlebů, neboť byl obětován náš velikonoční beránek, Kristus.“¹).

V Babylonii byl chléb i ekvivalentem měnové a váhové jednotky: Obilné zrn bylo základní jednotkou váhového systému.² Ve starověkém světě existovalo nicméně větší množství druhů chleba, nejnižší jakostí byl chléb z ječmene, který byl také užíván jako potrava pro koně. Pšeničný chléb byl dražší, ale také běžný. Užívalo se i pšenice špaldy, žito se na Blízkém východě nepěstovalo. Rovněž

1 1K 5:7.

2 J. D. Douglas (ed.), *Nový biblický slovník*, Praha: Návrat domů 1996, heslo Chléb, s. 321.

se zpracovávala mouka čočková či fazolová (v indických restauracích najdeme dodnes v nabídce čočkové placky).

Nejstarší podobou mlýna na mouku byla plochá kamenná deska s kulatým tloučkem (takové byly odkryty archeologickými vykopávkami v Jerichu). V době železné se objevuje kamenný rotační mlýn sestavený ze dvou válců, s otvorem či trychtýřem uprostřed, s ojí, do které se opřela lidská či zvířecí síla.³ Takový mlýnek má na mysli i novozákonní text, kde někteří křesťanští myslitelé nacházejí zprávu o vytržení věrných věřících.⁴ Chléb se pekl na rozpálených kamenech ze směsi mouky s vodou nebo mlékem (a případně kvásku, o kterém jsme pojednali).⁵

Chléb byl také ekvivalentem za peníze; z bible obvykle víme, že stříbrný denár měl hodnotu jídla na den pro pracovníka i jeho rodinu.⁶ Zjevení, Apokalypsa Janova, uvádí obvyklý kurs: „Mírka pšenice za denní mzdu, tři mírky ječmene za denár.“⁷ A jestliže v synoptických evangeliích se dozvídáme o chlebu jako prostředku života, v Janově evangeliu se sám Ježíš (v rámci výroků Já jsem...) označuje za pravý chléb, chléb života.⁸ V bibli nacházíme chléb na 394 místech, v koránu na jediném.

Dnes můžeme být postaveni před otázkou: Je symbol chleba ještě srozumitelný? V některých tropických zemích nahrazují křesťané i eucharistický chléb například čerstvým ovocem. V abrahámovských náboženstvích nicméně zůstává chléb nezaměnitelným symbolem. A zatímco katolická církev i dnešní hostie vyrábí jako nekvašené chleby, reformace ani ortodoxní církve tuto potřebu nemají; reformační církve se drží názoru, či spíše úzu, že se má vys-

luhovat chlebem v místě obvyklém, v prostředí pravoslavném se zvlášť pro bohoslužbu peče tzv. rosfora, což je ale chléb kvašený, konkrétně z kynutého pšeničného těsta.⁹

To je stránka praktická; pohledy duchovní se dosti liší i u jednotlivých konfesí. Anglikánský teolog a spisovatel N. T. Wright říká: „Psát o Ježíšovi je byznys, který se posledních sto nebo více let utěšeně rozrůstá.“¹⁰ Pak je otázkou, zda je symbol chleba (po pandemii s jejími epidemiologickými opatřeními a po nárůstu počtu malých pekáren a výroby řemeslného chleba) ještě srozumitelný. Zda dnes nemáme akcie naše vezdejší nebo zda člověk není živ (nejen) bitcoinem...

Modernistický teolog a duchovní František Maria Hník ve svém díle *Duchovní ideály československé církve* nazval celou jednu kapitolu: Odpoví československá církev volajícím po chlebě a spravedlnosti? Zde můžeme spatřovat jistý meziválečný idealismus, Hník však píše: „Křesťanství jest na prvním místě náboženstvím individuální spásy, [...] v křesťanském náboženství jsou však též obsaženy prvky sociální, zaměřující úsilí věřících k výstavbě obce Boží, která by byla předobrazem chrámu Božího v lidských duších a předjímalá příští Nového Jeruzaléma. Souhlasím s častěji opakovaným rozpoznáním, že teprve dělnické hnutí se socialistickým programem probudilo sociální svědomí v křesťanských církvích; ale též v samotném křesťanství jsou mravní síly, jež z něho činí jednu z nejbezpečnějších záruk ethicky obsažného programu společenské spravedlnosti.“¹¹ Ponecháváme na uvážení laskavého čtenáře, nakolik tento pohled a ideál naplnila léta následující a jak doba tzv. postmoderní se všemi výdobytky sociálního státu, charity (lásky z víry), diakonie (služby potřebným, původně přísluhování při stolech starověkých hostin a následně křesťanské eu-

3 J. D. Douglas (ed.), *Nový biblický slovník*, Praha: Návrat domů 1996, heslo Mlýn, mlýnský kámen, s. 621.

4 Mt 24:41; Lk 17:35.

5 Adolf Novotný, *Biblický slovník*, Praha: Kalich 1956, heslo Chléb. Dostupné z: <https://biblickyslovník.pleva.info/#Chl%C3%A9b>

6 Peter Lewis, *The Lord's Prayer: The Greatest Prayer in the World*, London: Hodder & Stoughton Religious 1995, s. 107.

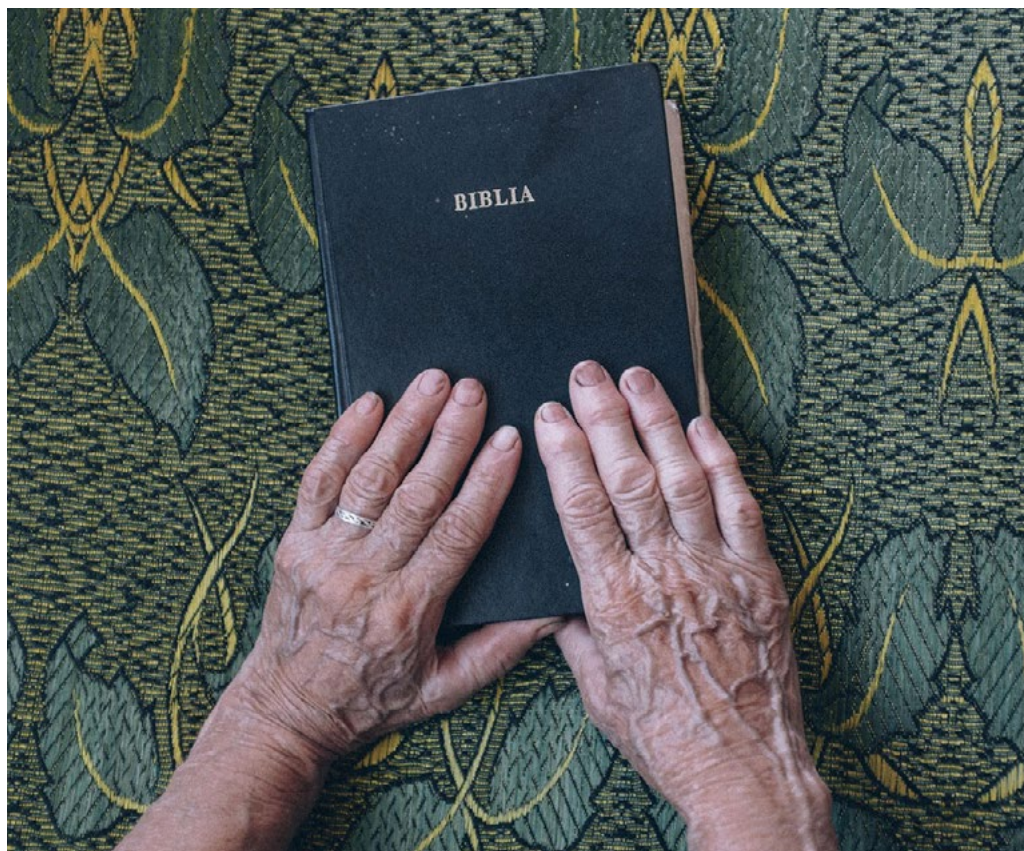
7 Zj 6:6; J. D. Douglas (ed.), *Nový biblický slovník*, Praha: Návrat domů 1996, heslo Peníze, s. 759.

8 J 6:31nn.

9 *Religionistická encyklopedie*, heslo Prosfora. Dostupné z: [https://rg-encyklopedie.soc.cas.cz/index.php/prosfora_\(JKI-K\)](https://rg-encyklopedie.soc.cas.cz/index.php/prosfora_(JKI-K))

10 Nicholas Thomas Wright, *Podstata křesťanství: Proč víra v Boha dává smysl*, Praha: Biblion 2019, s. 106.

11 František Maria Hník, *Duchovní ideály československé církve: Příspěvek k rozboru její sociálně křesťanské struktury*, Praha: Ústřední rada českoslov. církve 1934.

Od pouště až po oltář – cesta chleba jako prostředku tělesného i duchovního života.

(Foto © pixabay.com.)

charistie, která ale byla i hostinou, pro chudé takřka jediným pořádným jídlem, jak píše sv. Pavel: „A tak, bratří moji, když se shromažďujete k společnému stolu, čkejte jeden na druhého. Kdo má hlad, ať se nají doma, abyste se neshromažďovali k odsouzení.“¹²⁾

Souhrnem a závěrem může být výrok Martina Luthera, že v našem životě to důležité není jen fyzický chléb, ale také mír, zdraví a další věci, za něž lze být vděčný.¹³

Autor působí od roku 2018 jako evangelický farář v Kdyni na západě Čech. Věnuje se religionistice a je externím spolupracovníkem portálu Náboženský infoservis – Dingir, kde publikuje například cestopisné a reflexní texty z duchovního prostředí regionu. Ve své farářské praxi kombinuje teologické vzdělání, akademické zájmy i zkušenosti z evangelického prostředí.

¹² 1K 11:33–34.

¹³ Martin Luther, Hana Polívková a Ondřej Macek (eds.), *Německý výklad Otčenáše pro prosté laiky*, in: *Kdybych měl nekonečně světů...: Výbor z díla I.*, Praha: Lutherova společnost 2008, s. 6.

Nejen chlebem, nejen duchem

Petr Samojský

Je to známé, nejen chlebem živ je člověk. Je to jasné – měli bychom se věnovat nejen penězům, majetku, kariéře, zkrátka materiálním, tělesným záležitostem, ale také těm duchovním. Přirovnání ke chlebu je vděčné, je to základní potravina; takže nejen to, co je všednímu chlebu podobné, je důležité. Vzpomeneme si hned na Maslowovu pyramidu hodnot, kde základnou jsou skutečně základní věci zachování života, vrcholem pak seberealizace, můžeme říct duchovní život.

Spiritualita není výsadou náboženství – je způsobem, jak žít hlouběji.

(Foto

© pixabay.com.)

Někdo se pak může cítit moudře, když poradí jinému, kdo se až příliš zabývá záležitostmi chleba, že nejen tím chlebem živ je člověk, takže by se ten druhý měl věnovat také něčemu smysluplnějšímu. Může to být vítaná pobídka. V běžném životě máme spoustu starostí se zajišťováním si svého živobytí, a když máme dostatek, je dobré mít se ještě lépe; když je dost, může být ještě víc. Je snadné uvíznout v kolotoči zaopatřování se chlebem. Proto takové pobídnutí, že jsou také otázky duchovní, vůbec nemusí být „od věci“, a to nejen v situaci svízelné.

Jenže ono nic není černobílé, jak bychom řekli „po unitářsku“, že? Můžeme si snadno představit situaci, kdy někdo je zajištěný materiálně, ale chybí mu to duchovní. Můžeme si ale také představit situaci, kdy někdo má všechno duchovní, ale chybí mu to materiální? Vzpomeňme si kupříkladu na situaci, kdy jsme navzdory dostatku všeho byli nevrlí a mrzutí, a když jsme se dobře najedli, najednou nám bylo lépe i na duši. Nebo jsme šli dlouhou

cestou v dešti, celí zkůřelí a unavení, a pak jsme konečně mohli usednout před rozehrátá kamna. Nejevil se nám svět najednou v mnohem příjemnějším světle?

Když potkáme někoho, kdo má hlad, koho bolí zub nebo řeší píchlou pneumatiku na autě – budeme mu říkat o duchovních pravdách? Víme snad, že to není vhodná chvíle. Dalo by se říct, že věci ducha nejsou pro ty, kdo se potýkají se základními existenčními jistotami, kdo nemají kde hlavu složit nebo koho trápí bolest; odmění se nám nelibostí, odporem. Na druhé straně jsou věci duchovní zásadní, ne-li jedinou záštitou těch, kdo jsou utiskováni, týráni, kdo pozbyli naděje na lepší život. Málo platné, člověk ke svému životu potřebuje rovnováhu, a to v mnoha ohledech, fyzicky a duchovně nevyjímaje. Zpravidla jsme zvyklí slyšet jen větu: nejen chlebem živ je člověk. Pokud se však již věnujeme duchovním věcem, hledáme moudrost, jsme na duchovní cestě neboli krátce řečeno

I obyčejné věci se mohou stát duchovními – záleží na tom, jak je prožíváme.

(Foto
© pixabay.com.)

pěstujeme spiritualitu, pak je aktuální i druhé hledisko, totiž že duchovní člověk k životu samozřejmě potřebuje nejen to duchovno, ale má dbát i na záležitosti světa. Nejen duchem živ je člověk!

Unitářská tradice toto téma rozvíjí tak nějak ze své přirozenosti. Absence dané doktríny, důraz na duchovní hodnoty, principy svobody, kritického myšlení a tolerance (a další, které z nich vycházejí), prostředí shromáždění, kde se v liturgii kombinuje ticho a klid, sdílení, přijímání i darování, vážnost i humor. Je to přímo místo, kde se chléb i duch (nebo slovo boží – jazykem archaickým) setkávají, prolínají a vytváří pro každého prostor čerpat z něj podle svých momentálních potřeb. Nejen chlebem, nejen duchem; obojím!

Z mého osobního pohledu mne právě to na unitářství hluboce oslovilo; ono ježíšovské paradigma chléb/duch svým způsobem protíná české unitářství od doby jeho vzniku až do dnes, napříč všemi kulturně-sociálně-politickými změnami. Ono totiž neříká „chléb ignoruj a věnuj se jen duchovnu“, jak to někdy v náboženství bývá. A neříká ani „ezo blbosti nebrat, věnuj se jen živobytí“, jak to někdy bývá u „normálních lidí“. Unitářství je vlastně svou podstatou nastavené jako základna pro rozjímání právě nad tímto tématem, jež je ovšem pro (každého) člověka bytostně důležité. Jak ve svém životě držet rovnováhu mezi chlebem a duchem?

Unitářská tradice konfrontuje obecné stereotypy. Co je vlastně duchovní, a co je světské? Když už je chceme rozdělovat, jsme si dobře vědomi komplexnosti tohoto tématu? „Nechoď do hospody, spíš pojď se mnou v neděli do kostela,“ řekne někdo, a rozlišení je jasné: kostel je duchovní záležitost, hospoda světská. „Do toho tvého kostela jsem chodil už dost,“ řekne ten druhý, „je to pro mne o ničem; ale my teď s kámošema máme v hospodě debaty o životě a to můj duchovní život úplně naplňuje, víš?“ Podobně se slova jako modlitebna, Písmo, meditace zdají být z ranku duchovních věcí a hospoda, erotika, sportování z ranku věcí světských. Cožpak to není zavádějící? Formalistické náboženství, dogmaticky zaslepené lpění na poučkách a oproti tomu hluboké prožitky v tom, co je běžně chápáno jako světské... rozdělování chleba a ducha může být zavádějící. Pro někoho být v hospodě rovná se světskost. Co když se ale v té hospodě modlíme? Cožpak hluboce prožívaná vinná degustace není duchovním zážitkem třeba oproti povrchně spolknutému doušku vína při bohoslužbě, kdy jsem myšlenkami někde úplně jinde? Jde v první řadě o prožitek, způsob prožívání, spíše než o formu. Obvykle spíš ulpíváme na formě, a to právě unitářství konfrontuje. Nechceme na formě ulpívat!

Ulpívání na formě, na zvycích a tradicích bohužel náboženství nezřídka provází. Je to jako

by někdo říkal: „Nejen chlebem živ je člověk, ale i duchem,“ a současně dodal, „pouze však tímto duchem!“ Na druhé straně věci ducha, tedy to, co je obvykle chápáno jako protiklad chleba, nemusí mít pranic společného s náboženstvím. Vzniká tím tak někdy paradox, že člověk, který praktikuje náboženství a věnuje se duchovním věcem, může být svým způsobem vyprázdněný a duchem nenaplněný, na rozdíl od někoho, kdo se chápe jako ateista a nevěřící, ale přitom jeho život je duchem naplněný. Z toho důvodu může být pomůckou slovo spiritualita, které může stát samo o sobě, třeba úplně mimo kategorie náboženství a dělení chléb/duch.

Spiritualita je svým způsobem cokoli, jakákoli činnost, která dává přesah, prožitek, vjem duchovní v nejširším slova smyslu. Spiritualita je jakákoli aktivita, která nám pomáhá naplňovat život a přináší nám uspokojení. Která nám pomáhá dosahovat hloubku života a ozřejmuje nám v životě smysl. Spiritualita je taková činnost, která nám pomáhá zaobírat se naším žitím a zkvalitňovat je, utvářet a přetvářet svůj život tak, aby byl lepší. Je to činnost, která nám pomáhá zlepšovat a prohlubovat naše vztahy: k druhým, ke světu, k vesmíru. Spiritualita je jakákoli činnost, při níž si klademe ty nejprostší a nejdůležitější otázky lidského života: Kdo jsem? Proč jsem? Kde je můj opravdový domov? Kam se ubírám? Jaký smysl dám svému životu? Jaká činnost tyto otázky doprovází nebo je evokuje, udržuje smysluplné, je druhořadé.

Proto by mohlo být výstižnější říct: „Nejen chlebem, nejen duchem, ale obojím živ je člověk. Zabezpeč si svůj chléb vezdejší a jez z něj v naplnění duchem.“ Duchovní život není určitá, od všedního života odlišná forma praxe. Je to prostě vnesení ducha do všednosti, do denního života doma, v práci a kdekoli jinde. Jako bychom šli po pláži obutí. Až po chvíli nás napadne, že vlastně necítíme krásný vlhký teplý písek, že mezi námi a pískem je bariéra podrážek. Spiritualita je akt sundání si bot, odstranění té bariéry. Spiritualita je akt symbolického přesáhnutí do jiného rozměru. Spiritualita je způsob vnímání a činnosti, při níž ztrácím sama sebe a znovu se nalézám.

Jinými slovy cokoli děláme, můžeme dělat duchovně, anebo ne. V tom máme

Duchovní život začíná tam, kde si sundáme boty a pocítíme písek pod nohama.

(Foto © pixabay.com.)

vždy na výběr, je to otázka jen naší volby, rozlišování našich hodnot a preferencí. Každý máme svůj unikátní život a unikátní potřeby život svou duši a svého ducha a nejde o to, jak a čím svou duši a svého ducha sytíme, nýbrž abychom je vůbec sytili.

Pokud takto chápeme spiritualitu a rozlišování chleba a ducha, potřebujeme k tomu vlastně vůbec to, čemu se říká organizované náboženství? Svým způsobem je to degraduje do úrovně zájmové činnosti, klubů, prostě organizací, které se věnují určité oblasti volnočasových aktivit. Slovo „degraduje“ snad zní příliš silně, ale je to trefné s ohledem na to, jak sebejistě, výsadně a exkluzivně se takové organizace někdy chápou, což je právě to výše zmíněné „žij nábožensky, ale pouze tímto způsobem“. Naproti tomu pojem spiritualita je nadkonfesní, mimo jakékoli náboženské kategorie.

Potřebu společenství si každý musí najít sám v kontextu své osobní spirituality. Na druhé straně my, pokud takové společenství máme, máme tu povinnost a čest vytvářet v našich obcích prostor k pěstování spirituality a udržovat jej živý. Nakonec i to je poselství našeho unitářského znaku, který má tvar štítu jako symbol chránění duchovních hodnot. Znak zdůrazňuje harmonii. Ta se projevuje i v odpovědi na otázku, zda více duchem nebo chlebem živ je člověk – obojím, zní odpověď.

Časopisy českých unitářů

Kristýna Ledererová Kolajová

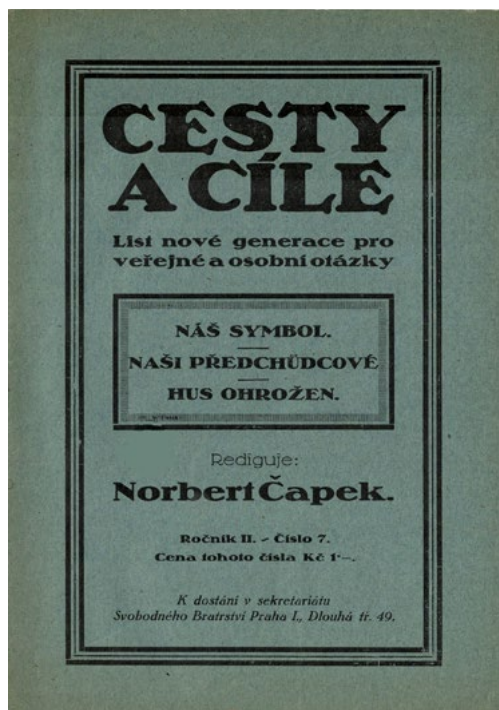
Od prvních *Cesty a cíle* až po dnešní *Tvůrčí život* mapují unitářské časopisy téměř celé dějiny českého unitářství. Odvážné redakční pokusy, duchovní promluvy, zprávy z obcí i ekonomické boje o přežití – příběh těchto periodik ukazuje, jakou roli sehrával tisk při utváření identity a soudržnosti českých unitářů napříč proměnami 20. století až do současnosti.

CESTY A CÍLE (1923–1945)

Unitáři brali od počátku vydávání časopisu za jeden z důležitých způsobů, jak své členy vzdělávat a rovněž informovat o aktuálním dění. Tak byl již roku 1923 založen měsíčník *Cesty a cíle*, který vycházel vyjma letních prázdnin desetkrát ročně až do roku 1945. První čísla vycházela s podtitulem *List nové generace pro veřejné a osobní otázky*.

Co se týče obsahu, byl v podstatě až do konce tohoto periodika (v posledních letech pod názvem *Cesty světla*) tvořen přetiskováním promluv duchovních (zprvu jen Čapka, později stále více i dalších duchovních), popularizačními články z oblasti duchovní, psychologické, společensko-kulturní, zprávami o zajímavých či významných událostech (aktuálních i historických) ze světového unitářství i českých spřízněných denominací, připomínkami různých osobností (u příležitosti výročí a podobně), zprávami z cest našich členů a samozřejmě texty o našich vlastních aktivitách, které z tohoto časopisu dělají nenahraditelný, bohatý a cenný zdroj informací o prvních třiceti letech českého unitářství. Občas se objevily i krátké liturgické texty, především meditace. Zajímavé bylo, že rozsah čísel prvního ročníku kolísal mezi 16, 24 a 32 stranami, v dalších ročnících už měla čísla rozsah 16 stran – formátu A5. Ke změně pak došlo od roku 1930, kdy se zvětšil formát na 150 × 230, tedy RA5, a došlo také ke změně podtitulu: na *Měsíčník svobodného bratrství a čl. unitářů*.¹ Rozsah čísel zůstával šestnáctistránkový, od roku 1932 se pak ustálil na dvacet stran.

Čapek byl zpočátku jeho jediným redaktorem (od založení časopisu v roce 1923 je navíc Čapek jako fyzická osoba i jeho vydavatelem, a zůstal jím až do poloviny 30. let; měl nakladatelskou licenci). Tištěn byl u Karla Mašína, knihtiskaře z Kladna, který měl sídlo své firmy v domě v Dlouhé 24, kam se Čapko-vi nastěhovali v roce 1921 po návratu z USA a kde mělo Svobodné bratrství i svou první kancelář. Tento dům se však v roce 1924 boural, tiskárna Karla Mašína se tedy vrátila

Unitářský časopis vycházel v letech 1923–1951 pod názvy *Cesty a cíle* a později *Cesty světla*. (Všechny fotografie pocházejí z archivu NSČU.)

1 Změny velmi pravděpodobně souvisely s připravovanou registrací NSČU jako státem uznané náboženské společnosti, k níž došlo v červnu roku 1930.

do Kladna a tiskla pro nás na Kladně. Pro Svobodné bratrství to pak byl impuls koupit Karlovu 8 a Anenskou 5. K tisku ještě následující: V době od 1. 11. 1927 do 30. 8. 1929 zkoušelo Svobodné bratrství experimentovat s pořízením vlastní tiskárny. Jejím vedoucím (a jediným zaměstnancem) se stal hned po zřízení tiskařské koncese Václav Rubeš, který se vyučil knihtiskařem a pak až do roku 1927 působil jako typograf v různých tiskárnách v Plzni a Praze. Sám na to vzpomínal slovy „ve starém domě v Anenské zřídil tiskárničku, v níž jsem sám sázel a vytiskl ročník 7 a 8 *Cest a cílů*. Po zbourání domu tiskárnička byla vyřazena, neboť nebylo pro ni místo.“² Z osobních pamětí Jaroslava Šarhana však víme, že nedostatek prostoru nebyl pravý důvod zrušení tiskárny: První schopný ekonom v řadách aktivních členů SSB se už v roce 1929 zasadil o zastavení některých velmi prodělečných podniků, které Svobodné

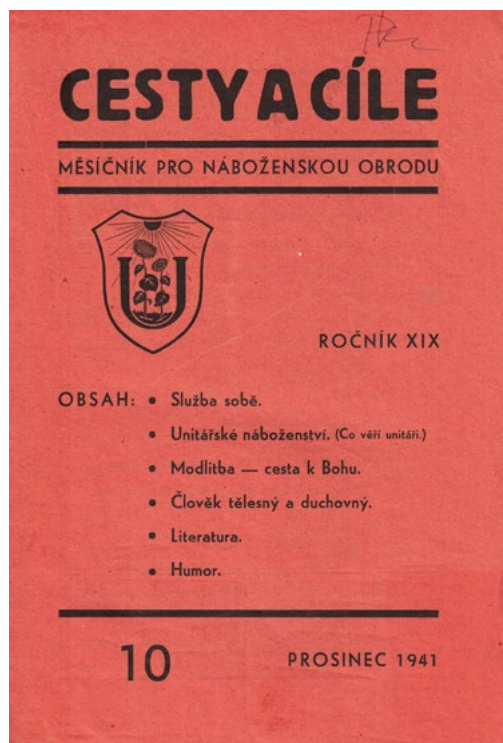
bratrství tak trochu idealisticky chtělo mít, ale jejich provoz byl výrazně dotován z členských příspěvků. Prvním bylo knihkupectví, a hned druhým právě tiskárna, kde výtěžek z předplatného *Cest a cílů* rozhodně nestačil na Rubešův plat a splátky tiskařského stroje. Ukázalo se, že mnohem levnější je vrátit se s tiskem znovu ke Karlu Mašínovi do Kladna.³

Roční předplatné stálo 12 Kč a bylo možné předplatit si jen půl roku za 6 Kčs. Časopis si předpláceli lidé z celých Čech, zejména pro mimopražské to byla velmi významná a často jediná možnost (vyjma osobní korespondence), jak se dozvědět o nejpodstatnějších věcech ze Svobodného bratrství, později NSČU. Záhy však měla redakce i spoustu dlužných pohledávek, už v číslech z roku 1926 se objevují výzvy jako: „Žádáme snažně, aby všichni odběratelé *Cest a cílů* vyrovnali co nejdříve dlužné a zaslali předplatné na nový ročník. Nedoplatky činí veliké sumy a zbytečně nám působí starosti a přidělávají práci, kterou bychom mohli vynaložit na užitečnější věci.“⁴

(Pro úplnost je třeba dodat, že ústředí vydávalo od roku 1932 rovněž interní časopis pro děti *Úsměv*, který si bylo možné i předplatit, ovšem jen krátce.)

Dluhy na předplatném *Cest a cílů* rostly neúnosně s hospodářskou krizí, proto aby se časopis udržel, bylo na sněmu roku 1935 rozhodnuto, že vydávání od Čapka převezme NSČU: od 1. 1. 1936 se tedy majitelem a vydavatelem stala NSČU, která zřídila redakční radu (ta pracovala od roku 1936 ve složení: Čapek, Šíma, Hašpl, Rubeš, a předsedou se stal Stöerzer).⁵

Byla provedena revize předplatného, časopis byl nově distribuován na 980 adres, z toho 830 bylo platících. Cca 50 výtisků se pak prodalo v drobném prodeji.⁶ V roce 1939 se časopis stal ziskový.⁷

Po roce 1951 už časopis *Cesty světla* nikdy obnoven nebyl.

2 Archiv NSČU, kart. Osobní složky II, Václav Rubeš, osobní záznam přiložený k žádosti o ustavení duchovním (1950), psáno na volném listu papíru strojopisem.

3 Archiv NSČU, kart. Osobní složky II, Jaroslav Šarhan, Paměti (strojopis).

4 Výzva Jaroslava Stahla, *Cesty a cíle* 4, 1926, s. 160.

5 Archiv NSČU, kart. 9, část I, zápisy ze sněmů a schůzí SS, 1930–1936, zápis z 1. sněmu (24. 2. 1935); zápis ze správního sboru z 4. 11. 1935.

6 Tamtéž, zápis ze správního sboru z 3. 2. 1936.

7 Archiv NSČU, kart. 9, část II, Protokoly NSČSU, zápis ze správního sboru z 8. 1. 1940.

Smaltovaná cedule
z Karlovy ulice č. 8,
kde sídlila redakce.

Po zatčení N. F. Čapka v roce 1941 (a odchodu Šímy) pracovala nově redakční rada ve složení Karel Hašpl, Václav Rubeš, Jaroslav Stahl (jako vedoucí redaktor) a namísto Čapka přišel Karel Fasse. Pro časopis byl se svou noblesou velkou posilou. Vydávání časopisu za války nebylo jednoduché, počátkem roku 1943 byla nově zavedena daň z vydávání tiskovin, velmi špatně se sháněl papír (a pokud se někde dal sehnat, okamžitě jsme ho zajišťovali pro celý ročník).

O časopis však rostl zájem; po dobu války to pro mnoho členů byl ostrůvek naděje. Během roku 1944 se přihlásilo mnoho nových předplatitelů a NSČU narazila na dosud neznámý problém: protože nebylo možné zvýšit náklad (příslušné protektorátní úřady to nepovolovaly), NSČU mezi členy začala organizovat systém výpůjček. Koncem stejného roku tedy vycházely *Cesty a cíle* v maximálním povoleném nákladu 1 400 ks, z čehož 1 316 výtisků bylo obratem distribuováno jako předplatitelské.⁸

CESTY SVĚTLA (1945–1951)

V červnu roku 1945 byl název upraven na *Cesty světla* (s podtitulem *Měsíčník pro náboženský pokrok*), časopis ovšem kvůli tomu musel mít i zcela novou registraci.⁹ Stále vycházel desetkrát ročně (vyjma července a srpna), v rozsahu 20 stran na číslo. Tištěn byl v tiskárně TND Blahoslav v Královské ulici na Novém Městě, v redakční radě zasedali kromě šéfredaktora Jaroslava Stahla ještě Karel Fasse, Karel Hašpl

a Dušan Kafka. Při koupi jednotlivého čísla jste zaplatili 4,50 Kčs za výtisk, roční předplatné pak stálo 42 Kčs včetně poštovného.

V listopadu 1945 zkusila NSČU pro (staro)nový časopis opět požádat o povolení zvýšit náklad (na 1 800 kusů) a rovněž zvětšit rozsah čísla o tiskový arch na 24 stran. V prosinci 1945 nám bylo povoleno navýšení na 1 500 výtisků, ale rozsah čísla byl bohužel snížen na 16 stran, pro nedostatek papíru.¹⁰

Takto byl publikován až do roku 1951. Tehdy se měnily podmínky pro udělování oprávnění k vydávání periodik a zároveň nastal naprostý nedostatek tiskového papíru, takže pravidelně vydávaná periodika měla výpadky zapříčiněné i tímto. V listopadu 1951 na jednání na Státním úřadě církevním, jehož se za NSČU zúčastnili Karel Hašpl, Dušan Kafka a Jaroslav Šarhan, dostala NSČU oficiální vyrozumění, že od 1. 1. 1952 má být vydávání *Cest světla* zastaveno, alespoň na přechodnou dobu. Úřad jej zdůvodnil tím, že je třeba šetřit papír a úspory budou „sloužiti účelům mírovým“. Na jednání správního sboru NSČU pak Hašpl informoval, že nám bylo doporučeno „někdy později podat odvolání a prosbu o přehodnocení“ a zatím nám nezbyvá než budovat vztah se členy oběžníky a množním přednášek duchovních.¹¹

V posledním vydaném čísle *Cest světla* z prosince 1951 je k tomu na poslední stránce oznámení redakce. „Nutná opatření, která se konají v zájmu hospodaření s papírem, za-

8 Archiv NSČU, kart. 9, část II, Protokoly NSČSU, zápisy ze správního sboru ze 7. 2. a 4. 12. 1944.

9 Schválena výnosem Ministerstva školství a národní osvěty z 1. prosince 1945, č. 46050/45.

10 Archiv NSČU, kart. 9, část III, zápisy ze sněmů a schůzí SS, 1942–1945, zápisy ze správního sboru z 5. 11. a 10. 12. 1945.

11 Archiv NSČU, kart. 10, zápisy schůzí ÚSS od 15. 12. 1949 do 6. 11. 1958, informace K. Hašpla pro správní sbor, zápis ze správního sboru 21. 1. 1952.

sahují také tisk církví a náboženských společností. Některé časopisy se slučují, jiné zastavují a podobně. Poněvadž při závěrce našeho časopisu nemůžeme ještě jeho objednatelům oznámiti konečné rozhodnutí, žádáme je, aby předplatné na rok 1952 zatím ještě neposílali, ale vyčkali, až obdrží první číslo nového ročníku nebo naše sdělení dopisem.¹² *Cesty světla* už nikdy obnoveny nebyly.

Doba komunismu a pokusy o nová celounitářská periodika mezi lety 1988–2007

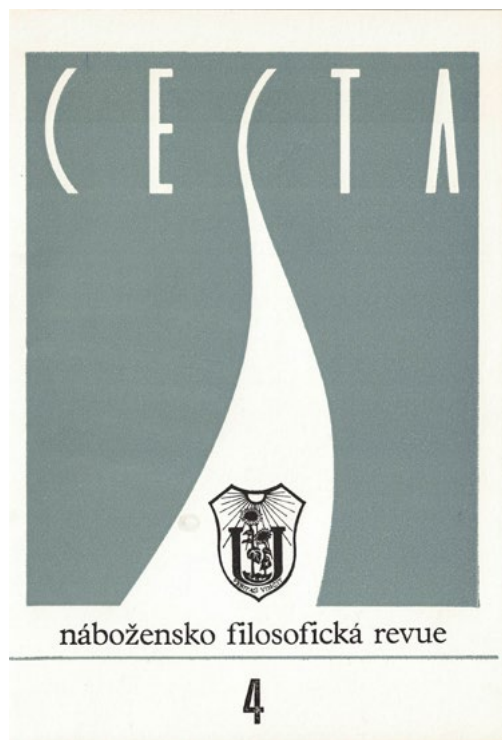
Vedení společnosti se skutečně snažilo i nadále zajišťovat alespoň základní informovanost členů strojopisnými cyklostylovanými *Zpravodaji* (čtyř- až pětistránkovými), které několikrát ročně NSČU vydávala, víceméně formou oběžníku.

Situace se o něco zlepšila až těsně před sametovou revolucí, kdy od prosince 1988 zača-

la jako občasník vycházet *Cesta, nábožensko filosofická revue*. Uváděna byla jako občasník,¹³ do března 1992 vyšlo sedm čísel standardních a dvě mimořádná. První dvě čísla byla vydána péčí Dušana Kafky, v té době ještě ústředního duchovního, na prvním porevolučním už měl podíl i Zdeněk Fuka, který už od prvního mimořádného čísla v září 1990 redakci plně převzal. Toto číslo bylo také posledním množeným ze strojopisů; poté už byla sázena digitálně. Formát časopisu byl sešitová A4, rozsah stran kolísal mezi 44 a 72, nejčastěji byl 64 stran. Co se týče obsahu, pak v něm unitářská témata byla minoritní a spíše se objevovala v raných číslech (ještě vedených, nebo alespoň supervidovaných Kafkou), od čtvrtého čísla vlastně ani nebyla zastoupena (vyjma například rubriky Listárna, kde byly publikovány úryvky z dopisů čtenářů).

Hlavní směry orientace této revue z hlediska náboženství byly na východní filozofické a duchovní nauky, jógu, ale objevovaly se i křesťanské (spíše filozofické než teologické) úvahy, dílo Paula Bruntona a podobně. Pravidelně byly zařazovány také příspěvky z kulturně-umělecké sféry: poezie či publikované části beletristické prózy – řekněme duchovně zaměřené. Téměř ve všech číslech bylo možné najít jeden rozhovor.

Těžko dnes dešifrovat klíč, podle kterého byly příspěvky do jednotlivých čísel vybírány – pokud vůbec nějaký existoval. Čísla nebyla nijak tematicky vázaná, tvořila spíše pestrou směs bez zřetelného záměru. Je možné, že třeba refletovala přednášky či témata programů, jež se objevovala v tehdejší Unitarii, ovšem toto doložit nebo vyvrátit by vyžadovalo systematické hlubší studium polistopadových programů všech našich obcí. Dost možná však spíše odrážela osobní preference redakce. V každém případě je to první náš unitářský časopis, z něhož se unitářství postupně vytrácelo, až se z něj zcela ztratilo.

Od prosince 1988 začala jako občasník vycházet *Cesta, nábožensko filosofická revue*.

¹² *Cesty světla*, č. 10, 1951, 3. strana obálky.

¹³ Další čísla vyšla: březen 1989, březen a září 1990, leden, květen a říjen 1991, březen 1992.

V době, kdy byl ústředním duchovním správcem Vladimír Strejček, vycházelo od září 1994¹⁴ desetkrát ročně periodikum *Meditace* (vydávání bylo oficiálně ukončeno roku 2006). Jeho obsah byl po duchovní stránce rovněž hodně barvitý a částí svého obsahu i poměrně kvalitní, bylo to ovšem velmi svérázné pojetí unitářského časopisu bez unitářství. Hlavním redaktorem byl Lubomír Smotlacha a mezi členy redakce nebyl nikdo s unitářskou historií.

„Od nultého čísla je *Tvůrčí život* dělen do rubrik, původní rozsah byl stanoven na 56 stran formátu B5, přičemž dnes jsme se dopracovali v průměru na dvojnásobný stránkový rozsah, který je ovšem pohyblivý: od 88 do 120 stran.“

14 Jak je uvedeno v prvním čísle, prvních (tj. předchozích) šest čísel vyšlo pod názvem *Unitář (Meditace, září 1994, s. 28)*. Nicméně *Unitář* byl časopis jen pro potřebu Václavem Strejčkem uměle zřízené obce v Hradci Králové. Z tohoto důvodu také *Meditace* redakčně vedl Lubomír F. Smotlacha z této skupiny, který podobně jako Strejček s tradicí a étosem českého unitářství nikdy nesrostl, ani o to nestál; oběma šlo hlavně o prezentování a šíření jejich osobní duchovní cesty. Náboženská společnost českých unitářů byl jen utilitárně zvolený nástroj, jak pro tyto věci zajistit financování.

Meditace v podstatě velmi krátce doplnil od ledna 2004 *Bulletin NSČU*, vydávaný čtyřikrát ročně formou věstníku. Vydávalo ho svépomocí ústředí a měl obsahovat hlavně informace pro obce o tom, co se děje v NSČU. Jeho vydávání bylo zrušeno v březnu 2007.

TVŮRČÍ ŽIVOT

Posledním celounitářským časopisem, který NSČU začala vydávat (a dosud vydává), je od roku 2012 *Tvůrčí život*. Rozhodnutí jej založit dozrávalo už v roce 2011; ústřední správní sbor byl poměrně nakloněn návrhu obnovit celounitářské periodikum. Nicméně po dost dlouhé přestávce ve vydávání kvalitního časopisu, který by reprezentoval skutečně české unitářství (což například periodikum *Meditace* nebylo) a zároveň byl více než zpravodajem o dění v NSČU, s ambicemi zaujmout a oslovit i lidi mimo unitářství, jsme nejprve chtěli vyzkoušet, zda to dokážeme. Dospěli jsme k názoru, že zkusíme vydat nulté, testovací číslo a distribuovat ho do obcí s dotazníkem pro čtenáře, aby nám poskytli zpětnou vazbu. Vyšlo 5. července 2012 a reakce čtenářů v zásadě potvrdily, že cesta k novému časopisu je správná.¹⁵

Z těch unitářů, případně příznivců, kteří odpověděli na dotazník, bylo 80 % ochotno za časopis, jehož první vydání četli, i platit, ale ústředí se nakonec rozhodlo členům časopis poskytovat zdarma. Bylo rozhodnuto o periodicitě dvakrát ročně (kterou jsme ponechali do roku 2015). Tohle byl kompromis daný personálním limitem tehdejší redakce; z průzkumu vzešla jako nejvíce preferovaná periodicitu čtyřikrát ročně. Tomu jsme se dnes v podstatě hodně přiblížili. Mezi lety 2016 až 2018 vycházel časopis šestkrát ročně, od té doby se jako ideální jeví vydá-

15 Nutno podotknout, že cesta ke společnému konsenzu obnovit celounitářský časopis nebyla jednoduchá také proto, že velká část obcí si v té době vydávala nějaký svůj vlastní časopis a mezi některými členy panovaly obavy, že jim „chce ústředí jejich časopisy zrušit“. Plané, protože obce jsou samostatné právnické subjekty a každá z nich se může naprosto svobodně rozhodnout, zda chce či nechce vydávat jakoukoli tiskovinu, pokud ta není v rozporu s unitářskými principy. Rozptýlit tyto pocity nedůvěry však trvalo poměrně dlouho.

vat *Tvůrčí život* pětkrát ročně, což se také od roku 2019 děje.

Na grafickou podobu byla vyspána soutěž, v níž jsme získali tři návrhy (celkem bylo osloveno sedm grafiků), přičemž zvítězil poměrně konzervativní, ale velmi solidní návrh Pavla Bosáka, grafika s velkou zkušeností se sazbou periodik – a držíme se ho přes kosmetické úpravy dosud.

Samotný název časopisu mohli navrhovat naši členové. Sešlo se sedm návrhů, o nichž hlasovala redakční rada ustavená speciálně pro ono nulté číslo a složená se zástupců všech obcí a ústředí. Návrh *Tvůrčí život* získal devět hlasů (následovaly *Cesty a cíle* se sedmi, *Unitaria* se čtyřmi, *Unitářská cesta* se třemi, *Slunečnice* a *Paprsky světla* shodně se dvěma hlasy, návrh *Collegium* nezískal žádný hlas). Od nultého čísla je *Tvůrčí život* dělen do rubrik, původní rozsah byl stanoven na 56 stran formátu B5, přičemž dnes jsme se dopracovali v průměru na dvojnásobný stránkový rozsah, který je ovšem pohyblivý: od 88 do 120 stran.

Po dobu existence *Tvůrčího života* se v redakci vystřídali čtyři redaktori. Nejprve jsem dělala celý časopis včetně jazykových korektur sama, ale s přechodem na vyšší periodicitu se to ukázalo jako neúnosné, takže mi dodnes nad ním zůstala pouze supervize. Na jaře 2019 nastoupila Kateřina Štěpánková, na pouhý rok, a začali jsme korektury řešit externě. Po ní pak, když jsme se finančně trochu vzpamatovali z covidového propadu, se redakce od ledna 2021 ujal Matěj Čihák, který jí věnoval své čtyři pracovní roky, a od ledna letošního roku převzala štafetu Kateřina Höferová. Hlavně její zásluhou má dnes *Tvůrčí život* již několik měsíců i svou internetovou podobu s průměrnou čteností každého článku okolo sta uživatelů, což je dobrý začátek.

Co do pestrosti textů se snažíme od počátku volně vycházet z pojetí, jaké nastavily *Cesty a cíle*, byť systematictěji pracujeme s tematickými bloky a více prostoru také věnujeme tématům s unitářstvím jen volně provázaným skrze naše principy. Své pevné místo mají v *Tvůrčím životě* rezervované všechny naše obce a stejně tak i Unitářská akademie. Sna-

žíme se cíleně představovat rovněž unitářství ve světě.

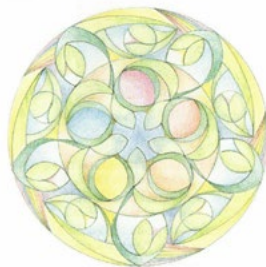
OBECNÍ PERIODIKA

Mimo to měly svá periodika i některé obce: Obec unitářů v Brně vydává od roku 1992 časopis *Poutník*; do roku 2015 desetkrát ročně, od roku 2016 pětkrát ročně.

Obec unitářů v Plzni založila v roce 1992 časopis *Entita*, který vycházel do roku 1995. Po kratší pauze pokračovala tato obec měsíčníkem *Oznamovatel Obce unitářů v Plzni* (od roku 1999 do roku 2005) a od podzimu 2005 duchovní revue *Svobodná cesta* – do roku 2008 čtvrtletník, v roce 2009 vyšla tři čísla, později pololetník, který vycházel až do roku 2012.

Pražská obec unitářů vydává od prosince 1994 měsíčník *Unitářské listy*. Další časopisy měly kratší trvání, jiné vychází pouze elektronicky: Liberecká obec vydávala mezi lety 2016 až 2021 jednou až dvakrát ročně časopis *Mozaika*, od roku 2018 již jen elektronicky; Obec unitářů v Teplicích připravovala od března 2014 do konce roku 2015 měsíčník

2019/5

Poutník

časopis Obce unitářů v Brně

Svá vlastní periodika měly i jednotlivé obce. Časopis *Poutník* vydává brněnská obec dodnes.

nazvaný *My 2014*; Obec unitářů v Ostravě má od roku 2017 svůj čtvrtletní *Zpravodaj*; Obec širšího společenství vydává elektronicky jednou týdně *zVěstník*; Pražská obec unitářů stejným způsobem *Zpravodaj Pražské obce unitářů* a od roku 2025 publikuje svůj týdenní newsletter elektronicky také IUCP.

Přestože část obcí přešla se svými periodiky na digitální podobu (což má ovšem u formátu zpravodaje mnoho výhod: finanční úspora, výrazně rychlejší a méně náročná příprava, tudíž možnost lépe sdílet aktuální

informace), pro celounitářský časopis nám stále jednoznačně dává smysl držet jako základ tištěnou verzi. Výmluvně to doložil dotazníkový průzkum, který redakce *Tvůrčího života* provedla v roce 2024, v němž se neobjevila ani jedna (!) odpověď, jež by preferovala pouhou virtuální „tiskovinu“. Zároveň se ukázalo, že velké procento unitářů *Tvůrčí život* z většiny obsahu čte, nikoli jen prolistuje. Těší mě tedy, že se mohu bez obav upřímně přidat k názoru Johna Midgleyho: zdá se, že tištěné slovo je nepostradatelným mostem mezi tradicí a současností i pro české unitářské čtenáře.

Obálka časopisu *My 2014* Obce unitářů Teplice.

Unitářské časopisy ve světě

Rozhovory o minulosti, přítomnosti a budoucnosti

Média hrají v unitářských komunitách po celém světě důležitou roli. Nejenže propojují členy různých sborů, ale často také fungují jako prostředek duchovního sdílení, vzdělávání i prezentace unitářských hodnot navenek.

V době, kdy tištěná média ustupují digitálním formám a čtenářská pozornost se tříští mezi různé kanály, se unitářská periodika nacházejí na křižovatce: jak být věrný tradici a zároveň oslovit nové generace?

Oslovili jsme redaktory čtyř významných unitářských časopisů – ze Spojeného království, Německa a mezinárodní evropské organizace EUU –, abychom zjistili, jak se jejich publikace v čase vyvíjely, jak reagují na současné mediální výzvy a jaké mají plány do budoucna.

Zástupcům každého média jsme položili tři otázky:

1. V jakém kontextu a s jakým záměrem byl váš časopis založen? Jak se v průběhu let vyvíjela jeho forma a poslání a jakou roli hraje dnes ve vaší unitářské komunitě?
2. Jak jste vnímali změny v mediálním prostředí v průběhu let, zejména klesající zájem o tisková média? Jak jste se těmto změnám přizpůsobili (např. digitalizace, rozšíření na sociální sítě, nové formáty atd.)?
3. Jaké výzvy a příležitosti vidíte pro budoucnost unitářských médií? Máte vizi, jak by se váš časopis mohl dále vyvíjet, aby oslovil čtenáře napříč generacemi?

UNIFIER (ZA REDAKCI ODPOVÍDAL GEVENE HERTZ)

Zpravodaj *Unifier* je elektronický newsletter vydávaný organizací European Unitarian Universalists (EUU), který informuje členy a přátele komunity unitářů a univerzalistů v Evropě o aktuálních akcích, duchovních aktivitách a dalších událostech. Aktuální novinky a předchozí čísla jsou také často sdílena na oficiální facebookové stránce EUU.

1. Digitální newsletter EUU je vydáván od počátku 80. let, kdy se jmenoval *Die Gedanken Sind Frei* a psal jej tehdejší výkonný ředitel, reverend Steve Dick. V dokumentu Historie EUU, který najdete na našem webu, se zmiňuje následující:

Na srpnovém zasedání EUU CC v Bruselu v roce 1984 Steve informoval, že seznam členů/kontaktů EUU přesáhl 200 osob a Ed a Dorothy Zeiserovi začali data převádět do počítače. Newsletter *Die Gedanken Sind Frei* byl rozesílán do téměř dvaceti zemí: do USA, Belgie, Francie, Německa, Velké Británie, Nizozemska, Maďarska, Libérie, Řecka, Dánska, Norska, Československa, Rumunska, Finska, Švýcarska, Kanady, Jihoafrické republiky, Španělska a Severního Irsku.

Kolem roku 1990 se EUU stala plně dobrovolnickou organizací a newsletter dostal nový název *Unifier*. Zpočátku měl asi čtyři strany, ale pozdější redaktoři ho postupně rozšířili a zkvalitnili. Kvůli nákladům na poštovné se nakonec přešlo na PDF verzi rozesílanou e-mailem, přičemž několik lidí ještě dostávalo tištěné kopie. Kolem roku 2015 jsme tištěné vydání zcela ukončili.

Od roku 2016 jsme experimentovali s různými

Od roku 2019 vychází *Unifier* jen jako e-mailový newsletter. (Fotografie převzata z europeanuu.org.)

nými formami e-mailového newsletteru, včetně podoby skutečného magazínu, ale od roku 2019 vychází *Unifier* jen jako e-mailový newsletter, který je úzce propojen s naším webem. Články se zveřejňují na webu a poté se zkráceně objevují v e-mailu s odkazem na celý článek. Kratší texty mohou být v newsletteru obsaženy celé. Newsletter *Unifier* vychází měsíčně, s výjimkou období, kdy pořádáme naše pololetní retreaty.

Nyní je ve fázi přechodu. Do konce roku vyjde méně čísel a poté převezme vedení nový editor, možná i s úplně novou koncepcí newsletteru.

2. Jak jsem zmínil, papírový časopis už nevydáváme. Důvodem byly hlavně náklady, ale také nám to umožnilo přejít z rozsáhlých čtvrtletníků na častější a kratší vydání.

Všimli jsme si, že je stále obtížnější zaujmout pozornost lidí, protože jsou zahlceni množstvím informací. Přesto máme poměrně dobrou míru otevření našich e-mailových newsletterů. Jak přimět čtenáře, aby se dostali až k článkům na našem webu, to bude téma dalších diskuzí.

3. Nemám žádnou jasnou představu, jak se naše komunikace navenek bude dále vyvíjet. Na Facebooku jsme poměrně aktivní. Naše přítomnost na Instagramu, Twitteru a Bluesky ale není příliš pravidelná. Doufám, že nový tým s mladšími členy najde způsoby, jak využít moderní platformy k efektivnímu oslovení mladšího publika a přilákání nových členů. Naše současná členská základna je z velké části tvořena staršími lidmi, takže komunikace musí být přitažlivá i pro ně – a někteří z nich sociální sítě vůbec nepoužívají.

FAITH AND FREEDOM (ZA REDAKCI ODPOVÍDAL DAVID STEERS)

Faith and Freedom je tištěný časopis vydávaný od roku 1947. Vychází dvakrát ročně a je publikován na Harris Manchester College v Oxfordu. Časopis se věnuje teologii, spiritualitě a náboženskému životu v širším smyslu, přičemž nabízí kvalitní příspěvky od unitářů i dalších autorů. V roce 2022 oslavil 75. výročí a vydal své 200. číslo.

1. Časopis *Faith and Freedom* byl založen v roce 1947 Asociací bývalých studentů Man-

Faith and Freedom je stále primárně tištěný časopis. (Fotografie převzata z faithandfreedom.org.uk.)

chester College v Oxfordu, jedné ze dvou unitářských škol pro vzdělávání duchovních ve Velké Británii. Prvním redaktorem byl Eric Price, po něm následoval Peter Godfrey a poté Keith Gilley. Peter se na čas do redakce vrátil a přibližně před třinácti lety jsem časopis převzal já. Od roku 1947 měl časopis pouze čtyři redaktory. Označujeme se jako časopis progresivního náboženství, jako populárně-naučný časopis, který vychází dvakrát ročně v tištěné podobě. Čtou nás po celém světě a pravidelně přijímáme kvalitní příspěvky od unitářů i autorů z dalších komunit z celého světa.

2. *Faith and Freedom* je stále primárně tištěný časopis, i když bychom bez potíží mohli přejít na digitální verzi. Rozhodli jsme se tak ale neucinit, protože naše mezinárodní čtenářská základna je stále silná, nadále máme zastoupení v USA a náš současný formát zjevně naplňuje určitou potřebu. Plánujeme rozšířit náš web, aby obsahoval digitální přístup ke všem starším číslovům. Už několik let je také možné si časopis předplatit online. Máme dobré vztahy s nakladateli, kteří chtějí, aby byly jejich knihy v našem časopise recenzovány, a máme stabilní přísun nových článků z celého světa.

3. V dnešní době rozhodně není jednoduché držet se aktuálních trendů, ale zdá se, že jsme se se všemi výzvami dokázali vyrovnat a udrželi si poptávku jako primárně tištěný časopis, který zároveň rozvíjí svou online podobu. Daří se nám přitahovat autory z unitářského prostředí i liberálně smýšlející autory z jiných skupin. Nadále poskytujeme prostor těm, kdo se zajímají o progresivní náboženské myšlení, nové teologické směry a různé aspekty duchovního života.

THE INQUIRER (ZA REDAKCI ODPOVÍDALA LAURA COXOVÁ)

The Inquirer je nejdéle vycházející britský nonkonformistický časopis, jehož historie sahá až do roku 1842. Od jeho vzniku prošlo časopisem na 20 editorů, z nichž mnozí byli zároveň unitářskými duchovními. V současnosti vychází časopis každé dva týdny. Je dostupný online na adrese www.inquirer.org.uk.

1. *The Inquirer* je nejdéle vycházejícím nekonformním periodikem – poprvé byl vydán v červenci roku 1842. Cílem tohoto časopisu je šířit hodnoty unitářského a svobodomyšlného náboženství a poskytovat prostor, kde si unitáři mohou vyměňovat nápady a čerpat inspiraci. Během let se *The Inquirer* proměnil z tištěného periodika v hybridní „online-offline“ magazín. Změnil se i obsah – zatímco dříve převažovaly příspěvky od duchovních a hluboce teologické texty, za poslední dekádu jsme rozšířili okruh autorů i cílovou skupinu. Dosáhli jsme toho díky

větší pestrosti autorů, aktuálním komentářům a otevřením prostoru pro diskuzi o důležitých tématech týkajících se unitářských komunit i jiných společenství.

2. Tištěná média jsou pro naši identitu i pro čtenáře stále velmi důležitá. Mnozí z nich nejsou aktivní online a jiní prostě dávají přednost listování v papírovém výtisku. Proto věnujeme pozornost zlepšování čitelnosti tištěné verze a používáme výrazné, atraktivní obálky, které pomohou zaujmout nové čtenáře. Pro unitáře je to jakási vizitka – něco hmatatelného a skutečného. Zároveň ale víme, že čím dál více lidí se přesouvá do digitálního světa. Proto jsme přešli na hybridní model – zachováváme tištěné vydání, ale každé číslo je také dostupné v PDF formátu pro online předplatitele. Nově jsme také spustili stránku na Instagramu (@theinquirer_mag), protože – jak jednou poznamenal jeden z našich čtenářů – „pokud to není na sociálních sítích, jako by se to nestalo“.

3. Největší výzvou do budoucna bude udržet a rozšiřovat počet angažovaných čtenářů i autorů. Není jednoduché najít rovnováhu mezi poměrně tradičními hodnotami a světem, který je zvyklý na okamžité uspokojení. Naše mediální výstupy musí věrně, ale živě odrážet, kým jsme. Věřím, že právě média – ať už jde o sociální sítě, časopisy, letáky nebo online reklamu – mají veliký potenciál. V tomhle zatím ve Velké Británii moc nevynikáme – a právě proto tu vidím obrovskou příležitost vytvořit obsah, který lidi osloví a přivede k unitářství. Rádi bychom dál posilovali naši online přítomnost. Máme sice webové stránky, ale tam mladší generace – jako generace Z nebo mileniálové – příliš nechodí. Ti jsou na Instagramu, TikToku, částečně i na Facebooku. A tam musíme být i my. Znamená to úplnou změnu přístupu a také budování nových dovedností. Vzhledem k našemu věkovému průměru není mezi unitáři mnoho lidí, kteří by se považovali za digitální „domorodce“. Sociální sítě jsou pro nás proto zásadní. Zároveň ale nechceme zapomínat na osobní kontakt – chceme být přítomni na akcích a spolupracovat s dalšími publikacemi, jako je třeba *Tvůrčí život*.

£1 | Issue 8006 | 2 March 2024 The voice of British and Irish Unitarians and Free Christians

Step into the Divine

Jo James writes of the spiritual threshold

Během let se *The Inquirer* proměnil z tištěného periodika v hybridní „online-offline“ magazín. (Fotografie převzata z inquirer.org.uk.)

UNITARISCHE BLÄTTER (ZA REDAKCI ODPOVÍDALA HEIDI VOM HAGEN)

1. Zásadní pro naše časopisy byly články na hlavní téma. Sloužily ale také k informování všech členů o dění v celé komunitě, takže obsahovaly například i pozvánky na akce, zprávy z událostí a valných hromad, zápisy a organizační informace.

Časopisy vydávalo společenství Deutsche Unitarier Religionsgemeinschaft freien Glaubens K.d.ö.R. a předcházela jim řada periodických i neperiodických publikací – od pravidelných časopisů a publikací až po monografie a knižní tituly, které se věnovaly tématům náboženství, tolerance, demokracie, etiky či historie unitářství.

2. Od roku 2020 jsou „Unitarian Letters“ rozšiřovány digitálně e-mailem (přestože někteří

jednotlivci – zejména mezi staršími členy – by upřednostnili spíše tištěnou formu). Důležitou roli ale hraje efektivita a náklady, stejně jako neustálý úbytek členů (tedy i ztráta pravidelných čtenářů). A s tím se pojí změna mediálního chování mladších generací. Jsme si vědomi rostoucího významu sociálních médií. Protože ale vyžadují odborné znalosti, čas a povědomí o ochraně dat, jsme v této oblasti stále spíše ve fázi objevování. Totéž platí i pro naši webovou stránku.

3. V současnosti jsme spokojeni s „novou“ formou e-mailového časopisu, do kterého mnozí členové dobrovolně přispívají a který vydávají střídající se týmy. Protože *Unitarische Blätter* shrmažduje obsah o dění ve všech sborech, mohou být jednotlivá čísla poměrně obsáhlá. Určitě ale všichni články důkladně nečtou. Jsme si vědomi toho, že řada čtenářů jednotlivé články spíše prolétne, a tak zvláštní akce, na které chceme upoutat pozornost, propagujeme samostatnými e-maily. Digitalizace postupuje velmi rychle a je nám jasné, že rychlost se v dohledné době dotkne i všech unitářských médií.

Zvláštní akce, na které chceme upoutat pozornost, propagujeme samostatnými e-maily. (Fotografie převzata z unitarier.de.)

UNITÁŘSKÁ MÉDIA MEZI KONTINUITOU A PROMĚNOU

Z rozhovorů je zřejmé, že unitářská média – i přes rozdíly v historii a formátu – čelí podobným výzvám. Jak oslovit nové generace, aniž by se ztratila autenticita? Jak zůstat srozumitelný a dostupný, ale nezapadnout v moři digitálního obsahu?

Ať už se jedná o tištěné akademické texty nebo krátké e-mailové newslettery, všechny oslovené redakce si uvědomují, že média jsou nedílnou součástí duchovního a komunitního života. A že jejich budoucnost závisí nejen na technologiích, ale i na lidech, kteří jim věří a tvoří je s láskou a vizí; ta je totiž stále jen těžko nahraditelná.

Rozhovory připravila Kateřina Höferová.

Britský unitářský tisk: živý, nezávislý, aktuální

John Midgley

Britští unitáři patří k nejstarším náboženským komunitám, které si od 19. století uchovaly vlastní tisk a otevřenou platformu pro diskusi. Navzdory digitální revoluci zůstává tištěné slovo pro mnohé čtenáře nepostradatelným mostem mezi tradicí a současností. Jak tyto publikace fungují, co píší a proč stále dokáží oslovit nové generace?

Nejoblíbenějším periodikem, které informuje, vzdělává a zároveň baví unitáře ve Velké Británii i v zahraničí, je bezpochyby *The Inquirer*. Vychází nepřetržitě už více než 180 let. Jiná periodika během té doby vznikala a zanikala, ale *Inquirer* přežil a stále si drží přízeň čtenářů i autorů všech generací. Jeho příznivci jsou právem hrdí na to, že jde o nejstarší nepřetržitě vydávané unitářské noviny v Británii. Původně vycházely týdně, později čtrnáctidenně a dnes se vydávají jednou měsíčně.

Noviny řídí nezávislá správní rada, která nemá žádnou vazbu na Generální shromáždění unitářských a svobodných křesťanských církví (GA). Rada jmenuje šéfredaktora a spolu s ním se stará o finanční stabilitu i pravidelné vydávání. Tato nezávislost je klíčová – znamená, že denominace nemá nad obsahem žádnou oficiální kontrolu. Autoři mohou otevřeně kritizovat výkonný výbor GA i jeho představitele nebo se vyjadřovat k tomu, jak je celé hnutí řízeno. Rozhodnutí přijatá na výročních zasedáních GA bývají podrobně analyzována a komentována – ať už souhlasně, nebo kriticky – obvykle na stránce Dopisy redakci.

Časopis *The Inquirer* vychází nepřetržitě už více než 180 let. (Fotografie převzata z inquirer.org.uk.)

THE INQUIRER

Welcoming wild grace

As the wind of the year turns, how can we bring our hearts into our spiritual spaces and honour the earth?

Čtenáři často říkají: „Vždycky se nejdřív podívám na dopisy!“ Lidé vždy ocení trochu polemiky.

V novinách najdete také zprávy o unitářském dění ve sborech, distriktech, různých skupinách a spolicích. Díky tomu je časopis *Inquirer* jakýmsi oknem do života celé komunity – ukazuje, co se kde děje a kdo se na tom podílí. Velké oblibě se těší i reportáže s fotografiemi z akcí v konferenčním centru v Great Hucklow v hrabství Derbyshire.

Důležitou součástí jsou i publicistické články a zamyšlení na témata, jako je životní prostředí, neurodiverzita, LGBTQ+ otázky, biblické motivy a mnoho dalšího. Noviny sledují i křesťanský kalendář, takže v nich nechybějí speciální příspěvky k Velikonocům, Letnicím ani Vánocům, stejně jako texty věnované ročním obdobím. Obvykle jsou doplněny fotografií autora.

Já sám do *Inquireru* už několik let přispívám sloupkem, který nazývám Funny Old World (Podivný starý svět). Píšu v něm krátké úvahy o aktuálním dění v náboženském světě, hlavně pokud se nějak dotýká unitářů. Snažím se o přátelský tón a občas přidám i trochu humoru. V angličtině

Časopis *Faith and Freedom* vydává Manchester College v Oxfordu dvakrát ročně. (Fotografie převzata z faithandfreedom.org.uk.)

máme rčení „It's a funny old world, isn't it?“, když chceme říct, že je svět někdy podivný, ironický nebo plný překvapení. Slovo „funny“ přitom znamená nejen něco směšného, ale i podivného. Proto píšu o směsi podivností i věcí, které pobaví. Kontroverzi se snažím vyhýbat a nechávám ji jiným. Jednou jsem třeba zmínil drobnost z britských dějin a o dva týdny později mi napsal profesor středověkých dějin, že se mýlím. Měl jsem z toho radost!

Za zmínku stojí také časopis *Faith and Freedom* (Víra a svoboda), který dvakrát ročně vydává Manchester College v Oxfordu. Přináší delší odborné články, eseje a recenze knih.

Některé unitářské spolky a sdružení mají i vlastní časopisy. Například Unitarian Christian Association vydává třikrát ročně časopis *The Liberal Christian Herald*, Unitarian Historical Society zase publikuje odborné texty a recenze zaměřené na unitářskou historii. Čtenáři mají opravdu z čeho vybírat.

V posledních letech se všechny zmíněné redakce potýkají s otázkou, jak nejlépe reagovat na měnící se zvyklosti čtenářů a na technologický pokrok, který zásadně ovlivňuje způsob konzumace obsahu. Dilema, zda zachovat tradiční tištěnou podobu, nebo plně přejít na elektronické vydání, je přítomné prakticky u všech periodik s dlouhou historií. Převládá konsenzus, že optimálním řešením je takzvaný hybridní model, tedy souběžné vydávání v tištěné i digitální formě.

Tento přístup reflektuje skutečnost, že značná část stávajících čtenářů – často starších ročníků – stále preferuje fyzický výtisk, kterým lze listovat, uchovávat ho a sdílet při osobních setkáních. Zároveň však roste generace

Značná část čtenářů stále preferuje fyzický výtisk, kterým lze listovat, uchovávat ho a sdílet při osobních setkáních. (Foto © pixabay.com.)

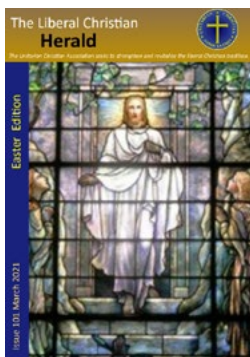
čtenářů, kteří vyžadují okamžitý a pohodlný přístup k obsahu prostřednictvím digitálních platforem, zejména na mobilních zařízeních.

Výzkumy mediálních návyků naznačují, že tištěná periodika bývají čtena s větší mírou soustředění a pečlivosti, zatímco čistě online publikace jsou často čteny spíše povrchně, v rychlosti a bez hlubšího zapojení čtenáře.

Pro redakce však hybridní model přináší také výzvy: vyžaduje vyšší produkční náklady a nutnost zvládat paralelně tisk, distribuci i digitální publikaci včetně správy webových stránek. Přesto se tento model jeví jako udržitelný kompromis, který umožňuje oslovit široké publikum a zároveň zachovat tradici, na niž jsou mnozí čtenáři právem hrdí. Obě tyto formy ale určitě rády uvítají nové čtenáře.

Unitarian Christian Association vydává třikrát ročně časopis *The Liberal Christian Herald*.

(Fotografie převzata z unitarianchristian.org.uk.)

Autor je britský unitářský duchovní, publicista a dlouholetý přispěvatel i editor náboženských a humanistických periodik. V unitářské komunitě je znám svým přístupným a zároveň bystrým stylem psaní, v němž často propojuje aktuální témata s duchovními a etickými otázkami. Mimo jiné se věnuje popularizaci unitářské tradice a angažuje se v oblasti mezináboženského dialogu a občanské společnosti. Ve svém pravidelném sloupku *Funny Old World* (Podivný starý svět) v časopise *The Inquirer* komentuje s jemným humorem a nadhledem zajímavosti z náboženského i veřejného života.

Přeložila Kateřina Höferová.

Poutník – časopis Obce unitářů v Brně

Jarmila Plotěná

V prostorách Moravského zemského muzea se před desítkami let zrodil malý duchovní zpravodaj – *Poutník*. Vznikl z potřeby sdílet slova naděje, víry a hledání smyslu v proměnlivém světě. Od psaní na starém psacím stroji a ručního kopírování až po elektronické rozesílání čtenářům doma i v zahraničí – *Poutník* už přes tři desetiletí spojuje členy brněnské unitářské obce i její přátele po celém světě.

Obálka jednoho z nejstarších čísel časopisu *Poutník*. (Všechny fotografie jsou z archivu Obce unitářů v Brně.)

Už koncem osmdesátých let jsme v brněnské obci uvažovali o vydávání časopisu. První naše schůzka byla v Moravském zemském muzeu, kde se tehdy brněnští unitáři scházeli. S Rev. Milošem Mikotou a bratrem Bohumilem Housem jsme uvažovali, jak by se měl náš časopis nazývat. Zazněly návrhy jako „Jitřenka“, „Světlo“ apod. Představila jsem si, jak asi bude náš časopis vypadat. Nevelká tiskovina, která tu má být od toho, aby putovala k lidem s duchovním poselstvím, nadějí a dobrými zprávami. Měl by to tedy být „Poutník“. Tento návrh byl přijat a *Poutník* s podtitulem občasník brněnských

unitářů, později časopis Obce unitářů v Brně, se mohl vydat na cestu.

První čísla jsem psala a vyráběla sama. Zprvu šlo o značně technicky nedokonalé dílo. Počítač na obci nebyl. Texty jsem psala u sebe doma na staré remingtonce, dávala je rozmnožovat na veřejné kopírce většinou na Solniční v Brně a sama je pak skládala. Vyráběla jsem tak několik desítek exemplářů a podle zájmu pak ještě dotisky, tak aby jich bylo dost pro členy naší obce, případně příznivce. Úplně první čísla nebyla datovaná, čímž připomínají staré spisy s datací „psáno roku tohoto“. Těžko tak zjistit,

kdy přesně vyšlo první číslo. Jisté však je, že jedno z nejstarších vyšlo koncem roku 1992. Od té doby již máme zachovanou většinu čísel časopisu *Poutník* a můžeme tak sledovat jeho proměny v průběhu třiatřiceti let.

Některá z prvních čísel měla výjimečně až 40 stran A5, avšak nejčastější rozsah byl a až doposud je 20–24 stran při stejném formátu. Náklad se dost měnil podle zájmu čtenářů. Obvykle však přesahoval alespoň o dvacet i více výtisků počet členů brněnské obce, neboť se posílal i zájemcům z řad příznivců obce a povinné výtisky archivům a jiným institucím. Z 90. let se zachoval seznam více než dvou desítek odběratelů z jiných obcí. *Poutník*, nejprve občasník, začal brzo vycházet jako měsíčník a zůstal jím až do poměrně nedávné doby, kdy se někdy okolo let 2016–2017 přeměnil na dvouměsíčník. Tou dobou jsme již měli barevnou tiskárnu a v *Poutníku* se tak poprvé objevují i barevné obrázky.

Číslo z roku 1992 jsem uvedla článkem *Poutník a cesta, naznačujícím směřování časopisu*. Je jakýmsi programovým manifestem *Poutníka* jako časopisu původních článků duchovního obsahu o hledání moudrosti kdekoliv se vyskytuje. Následují: pojednání Miloše Mikoty o historii unitářství na Moravě, básně, povídka bratra Housera *Dvě mořské lastury* a další texty. Černobílé ilustrace nám poskytla sestra Michaela Pásková, která ilustrovala i sbírku haiku *Život v okamžiku* od Bohumila Housera. Obálku k prvním dochovaným sedmi číslům nakreslil bratr Josef Hep.

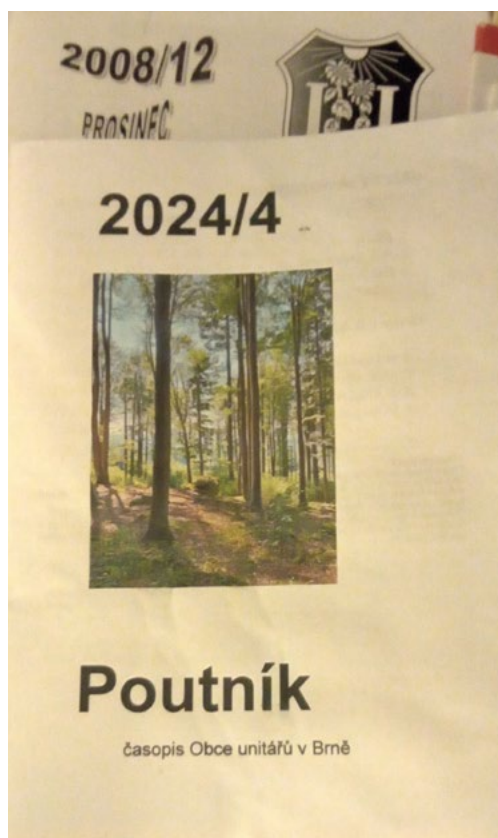
Dále máme dochovaná čísla s mými ilustracemi. Velmi se mi líbilo, že se nemusím vyjadřovat jen slovy, a pilně jsem do *Poutníka* kreslila až do roku 2000. Poté se ujal grafické stránky bratr Hep. Z Moravského muzea a později z dalších míst v centru Brna se naše obec přestěhovala na ulici Staňkovu 18 a, kde jsme od ústředí NSČU obdrželi počítač a pořídili si tiskárnu a kopírku. *Poutník* se tak dostal na lepší technickou úroveň.

Do redakční rady kromě Miloše Mikoty, Bohumila Housera a mne přibyl Josef Hep. Po mnoho let vytvářel pro obálky časopisu zdařilé ilustrace. Tvořily tematické série, například rostliny, zvířata, věci používané na obci, vesmír

apod. Po delší období jsme uveřejňovali stálou rubriku *Střípky zrcadla pravdy* s moudrými citáty a veselou rubriku *Vážně, nevážně*. Josef Hep do některých čísel kreslil i vtipy.

Od června roku 2003 byl uváděn jako odpovědný redaktor Boris Merhaut, jako členky redakční rady (kromě mne) sestry Vlasta Ratišlavová a Miluše Šubartová a jako technický redaktor bratr Josef Hep. Od prosince 2004 byl členem redakční rady Rostislav Havránek, vysokoškolský učitel známý svými články a přednáškami o vesmíru. Bylo to období pro nás zcela neobvyklé redakční práce, období hodně náročné. Původní články a zajímavé překlady v *Poutníku* však měly dobrou úroveň. V červenci 2005 jsme vydali mimořádné číslo o ekologii GAIA.

Od zářijového čísla roku 2006 byla odpovědnou redaktorkou Miluše Šubartová a členy redakční rady byli kromě mne Pavel Sedlák a Daniel Novotný. Technickým redaktorem zů-

Současná podoba časopisu.

Ilustrovaná podoba časopisu *Poutník* z devadesátých let.

stal Josef Hep. Kromě mých úvodníků a článků jsme již měli i celou řadu článků, básní a meditací od našich stálých přispěvatelů.

Získala jsem objemný pořadač, jehož se zbavovali v sousední kanceláři na Staňkově ulici. Velmi se hodil jako redakční kartotéka pro zásobu článků několika desítek našich přispěvatelů. Ačkoli nám v současnosti autoři již léta zasílají příspěvky v elektronické podobě, naši redakční kartotéku v novém sídle naší obce stále pietně opatrujeme. Váží se k ní vzpomínky na autory, kteří již nejsou mezi námi.

Od prosince roku 2008 se při stejném složení redakční rady změnila technická redakce, která se pak dále poněkud měnila až do doby současné, kdy vydáváme *Poutníka* ve složení redakční rady: Pavel Sedlák, Daniel Novotný a Jarmila Plotěná, a to většinou pomocí elektronické komunikace. Na grafické úpravě i obsahu má velkou zásluhu bratr Sedlák. V současnosti posílám povinné výtisky v tištěné podobě, ale naši čtenáři vyžadují časopis obvykle v podobě

elektronické. Tištěné exempláře poskytujeme většinou jen těm členům, kteří nepoužívají internet, což je spíše výjimečné.

Ještě před rokem 2019 jsem posílala kromě povinných výtisků až šedesát kusů *Poutníka* v tištěné podobě jednak členům OUB, zájemcům z jiných obcí a rovněž do zahraničí, a to po jednom exempláři do Švýcarska, Velké Británie a USA, a občas také do Japonska, tedy do států, kde žijí nebo žili naši přátelé.

Jednou za čtvrt roku pořádáme večer autorského čtení Pegásek, který mívá nějaké nosné jednotící téma. Nejlepší příspěvky prozaické nebo poetické uveřejňujeme.

Po roce 2019 v souvislosti s nutností komunikovat více po internetu se přístup k odběru časopisu výrazně změnil. Zatímco předtím členové a jiní návštěvníci naší obce očekávali, že si odnesou nejnovější číslo *Poutníka*, nyní spíš považují za samozřejmost, že časopis obdrží v elektronické podobě. Ohlasy na obsah se při tom nezměnily, ani zájem našich autorů i nadále přispívá.

Ticho a terapie

Matěj Fixl

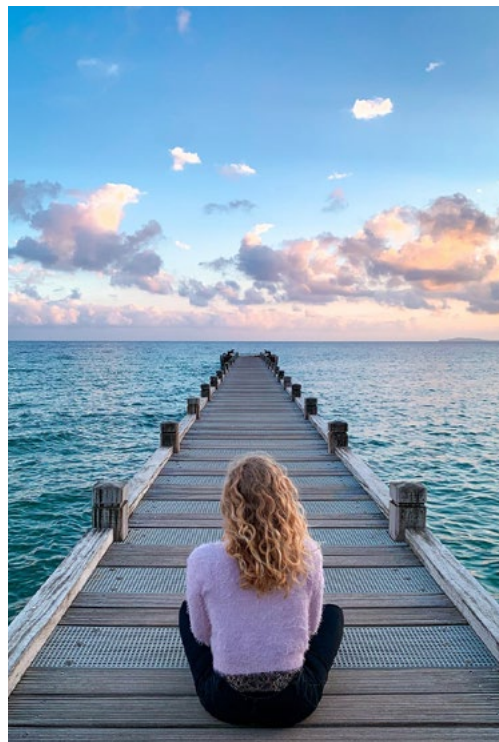
Ticho má mnoho podob. Jeho „zvuk“ se mění podle našich pocitů i okolností. V dnešním uspěchaném světě je cenné umět zpomalit, být přítomným a naslouchat – sobě i druhým.

Všimáte si, jak různě může znít ticho? Jak jinak zní ticho plné očekávání či radosti, zdrcené či smutné ticho, ticho plné únavy... „Zvuk“ ticha ovlivňuje to, v jakém vnitřním rozpoložení a jaké vnější situaci jsme. Vnitřní ticho může přijít i v městském shonu a vnitřní hluk může přehlušit i poklid toho nejhlubšího lesa. Naše současná společnost je obecně řečeno dost hlasitá a neméně uspěchaná. O to cennější jsou situace, kdy si uděláme čas na to být skutečně přítomní a doopravdy naslouchat – a to jak zvukům naší vnitřní krajiny, tak druhému člověku a celé situaci, ve které se společně s ním nacházíme.

Terapeutické sezení představuje bezpečný prostor, v rámci kterého se lze velmi autenticky vzájemně setkat a sdílet pocity a zkušenosti. Když jsem loni na podzim nastoupil do pětiletého komplexního psychoterapeutického výcviku a začal s kolegy poprvé hovořit i o těch nejnáročnějších životních tématech, ticha jsem se trochu obával. Vnímál jsem mlčení v mezilidské konverzaci převážně jako krajinu nejistoty či jako projev váhání. Postupně se však mé vnímání mění a uvědomuji si, že ticho (nebo také neuspěchanost, klid) může přinést ty největší plody. Samotná skutečnost, že se spolu s druhým vydáme všanc tichu, má v sobě netušené možnosti.

Snad se neurazíte, když se vás zeptám přímo: kdy vám někdo naposledy doopravdy naslouchal? A kdy naposledy vám dal druhý člověk pocítit, že je tu plně pro vás a že zároveň důvěřuje vaší síle a schopnosti nalézt vnitřní svobodu a řešení problémů, které před vás život postavil?

Pokud s odpovědí váháte, neznamená to nutně, že potřebujete terapii, ale nikdy neškodí dopřát si čas na zklidnění a návrat k vnitřním zdrojům. Jsem hluboce přesvědčený o tom, že každý člověk disponuje nástroji, díky kterým se dovede uzdravit i po těch nejtěžších duševních zraněních a otřesech. A to, že někdy potřebuje pomoc druhého člověka, aby tyto nástroje (znovu) našel, není žádná ostuda.

Ticho jako prostor pro setkání, naslouchání a vnitřní proměnu. (Foto © pixabay.com.)

Okouzlena rytmem života ztrácím pojem o čase

Yustine Castillo

Pozorování ve větru tančících stromů se proměňuje v hlubokou duchovní zkušenost. Vítejte v prostoru vnitřního ticha, kde se dech života stává mostem mezi světem vnějším a tím nevnitřnějším bytím.

„Kymácení větví
a listů ve větru jako
by odráželo rytmus
mého vlastního
dechu.“

(Foto
© pixabay.com.)

Když tu tak sedím a přemýšlím, jak slovy vyjádřit svůj prožitek ticha a samoty, slyším, jak silný vítr hvízdá ve větvích stromů. Ptáci mlčí, jen občas se ozve štěkot psa. Cítím, jak mě oživuje ta mocná energie, která stromy rozechvívá. Když se podívám z okna, vidím tmavé mraky a stromy, jak tančí ve větru. Pohybují se, kývají v rytmu síly života.

V tuto chvíli vane tak silný vítr, že listy jsou těsně přitisknuté k sobě – není možné rozoznát, kde jeden končí a druhý začíná. Ohýbají se a kroutí, přizpůsobují se směru větru a společně hledají úkryt a bezpečí. Na větvích vytvářejí zelené shluky, které jako by vítr spojil v jeden celek. Každý chomáč listů, každá větev na každém stromě se chvěje a víří v rytmu přírodních sil. Je v tom chaos, život a nespoutaná krása. Okouzlena rytmem života ztrácím pojem o čase.

A pak, jako by to bylo domluveno, slunce začne pronikat šedou oblohou. Nálada se mění. Vítr se ztišuje, jeho hlas ustupuje do pozadí a ptáci znovu spouštějí svůj zpěv. Obrysy listů se vracejí – už nejsou nerozeznatelné, každý je teď jasně viditelný a jedinečný. Jejich pohyb se zpomaluje, je plynulý, jemný a uklidňující. Jako by listy v tichém šustění vyjadřovaly radost.

Rytmus života se znovu proměnil – a já jsem naplněna úžasem nad dechem samotného bytí.

Kymácení větví a listů ve větru jako by odráželo rytmus mého vlastního dechu. Obojí je tancem mezi silou a odevzdáním, mezi vnějším pohybem a vnitřním tichem. Dech proudí mým tělem, formuje každý nádech i výdech. Stejně jako větve se mu nebráním – nechávám ho volně plynout. I mé plíce se rozpínají a stahují,

nacházejí své přirozené tempo v odpovědi na neviditelné proudy života. Je to jemná, a přesto mocná síla, která spojuje vše živé.

Dech – nejen ten tělesný, ale dech samotného života – odhaluje svou přítomnost ve chvílích ztišení. V těch posvátných okamžicích ticha, kdy všechen hluk světa ustupuje do pozadí, se tento dech objevuje jako světlo z hlubin duše – jemné a přitom hluboce pravdivé. Je to pomalý rytmus, který mnou prostupuje, něco věčného, prostorného a zářivého. S každým nádechem cítím rozšíření – nejen v hrudi, ale v samotném jádru své bytosti.

Jak se hranice mezi „já“ a „ostatními“ rozpouštějí, měkký a něžný proud odplavuje vše, co jsem dříve vnímala jako oddělené či cizí. Stávám se prostornou. Stávám se celistvou. V tomto tichu nejen že existuji – patřím. Není tu žádná mezera mezi mnou a světem, žádné rozdělení mezi tím, kdo pozoruje, a tím, co je pozorováno. Vše splývá v jednotu – a já v ní spočívám s lehkostí.

V tomto stavu se cítím lehká – nejen co do váhy, ale v samotné podstatě. Otevírá se ve mně a kolem mne prostor. Objevuje se jasnost, zář, jako bych vstoupila přímo do dechu Božství. Přítomnost Milovaného mě obklopuje jako proud tekutého světla – teplého a živého, pulzujícího bezpodmínečnou láskou. Nese mě něžně, a přitom pevně – jako by chránilo vzácný plámeček před větrem. Nechrání mě odporem, ale úplným odevzdáním se silám života, pokoji, pravdě bytí.

A v tomto objetí vím: Jsem v bezpečí. Jsem viděna. Jsem milována. Ne pro to, co dělám, říkám nebo čím se snažím stát – ale prostě proto, že jsem.

Dech života, posvátný a tichý, mi připomíná, kým skutečně jsem. Volá mě – k lásce, k míru, na to nejbezpečnější místo – domů, do svého nitra.

Přeložila Kateřina Höferová.

V tichu se rozpouští hranice – mezi mnou a světem, mezi vnějším pohybem a vnitřním klidem.
(Foto © pixabay.com.)

Není dobré být člověku samotnému. A co když někdy ano?

Miloš Hlávka

Ticho, samota a vnitřní zklidnění nejsou jen únikem před světem, ale často tím, co nám umožní jej znovu unést – s větší laskavostí, jasnozřivostí i odpovědností. Kde hledat vnitřní rovnováhu ve světě plném bolesti a konfliktů? A jak i osamělá cesta může být cestou k hlubšímu spojení – s druhými, se sebou, s Něčím Vyším.

„Jen letní šumění
lesa nebo zimní
třpyt ojíněných
větví. Sám na lesní
cestě. Nebeský klid.“
(Foto © pixabay.
com.)

Stvořil Bůh Adama, umístil jej v ráji, ale pak rovněž řekl: „Není dobré člověku býti samotnému; učiním jemu pomoc, kteráž by při něm byla.“¹ A stvořil z Adamova žebra Evu. Aspoň podle druhé kapitoly starozákonní knihy Genesis. A bez ohledu na to, jaký názor na obsah knihy Genesis máme,² asi se shodneme na tom, že člověk je v zásadě tvorem společenským.

Na druhé straně lidská psychika má v tomto směru své limity. Pokud jde o opravdu hodně blízké lidi, studie britského antropologa Robina

Dunbara³ tvrdí, že lidský mozek není schopen emocionálně podržet víc než pět nejlepších přátel. A ani počet známých, kteří jsou pro nás méně důležití, není neomezený.

A tak se osobně, případně důvěrně, známe s podobnými počty lidí jako naši dávní předkové, i když počet těch, na nichž jsme díky rozvinuté dělbě práce nějak závislí, se výrazně zvýšil (známe prodavačku, u níž kupujeme mouku, ale pravděpodobně už ne mlynáře, který ji umlel, o těch, kdo šili naše boty možná až někde v Bangladéši, nemluvě).

1 Gen 2:18 (kralický překlad).

2 Lze očekávat, že většina unitářek a unitářů bude zaujímat „trochu“ jiný postoj, než jaký předkládají třeba evangelikální církve.

3 Zdroj: <https://wave.rozhlas.cz/kolik-nejlepsich-pratel-muzete-mit-nejvice-pet-tvrdi-studie-5208303>, další informace jsou zde: <https://magnoli.cz/kolik-lidi-je-v-nasem-zivote-dulezitych/>

Společenství, kde se setkává krása, rozmanitost a duchovní otevřenost – i to může být cesta ke zklidnění. (Foto © pixabay.com.)

A stejně jako naši dávní předkové potřebujeme i chvíle osamění. Chvilky, kdy se dokážeme oprostít nejen od přítomnosti jiných lidí, ale i od všedních, jakož i méně všedních starostí.

Jenže z toho prvního automaticky neplyne to druhé. Člověk může být sám, ale starosti ze sebe až tak snadno nesetřese. Ať už ty pracovní, rodinné či třeba ty, které se týkají osudu světa, v němž žijeme – a tu (spolu)odpovědnost za svět přece máme zakotvenou i v unitářských principech. Někdy to na člověka dolehne právě tím víc, když je sám. Co zrovna já mohu udělat s válkou na Ukrajině? A co s neméně krvavým konfliktem v Súdánu? Zvlášť když je tak daleko, že málokoho zajímá? A co s pokračujícím masakrováním Gazy, které podle dvou významných lidskoprávních organizací – Human Rights Watch a Amnesty International – vykazuje zcela jasné známky genocidy? O vzdálenějších válkách, jako je třeba ta v Myanmaru (dříve Barmě) nemluvě. A pokud jde o klimatické změny...

Jak v tomhle všem najít něco jako vnitřní ztišení? Zklidnění?

Existuje jedna stará modlitba, na jejíž původ není zcela jednoznačný názor:

„Pane, dej mi dost síly měnit to, co měnit mohu, dost trpělivosti snášet to, co změnit nemohu, a dostatek rozumu, abych uměl jedno od druhého odlišit.“⁴

Jenže právě k té schopnosti odlišit potřebujeme ono zklidnění. Ve hněvu, byť třeba stokrát spravedlivém, se toho moc nevymyslí. A když vymyslí, tak nejspíš něco, co přinese víc škody než užitku.

Co mně aspoň trochu pomáhá? Například – a to v článku psaném pro náboženský časopis zní dost banálně a takřka samozřejmě – cesta do kostela. I když nejde o Unitarii, nýbrž kostel konkurenční. Konkrétně o Farní sbor Českobratrské církve evangelické ve Hvozdnici. A nejde jen o tamní farářku Vendulu Glancovou, jejíž kázání mají duši a dávají aspoň kousek naděje. Jde i o tu cestu. Z Nového Knína, kde bydlím, je to do Hvozdnice něco přes dvanáct kilometrů, což znamená něco kolem dvou a půl hodiny

⁴ Někdo ji může znát z písně, kterou mají ve svém repertoáru Hana a Petr Ulrychovi. Zhudebnili totiž báseň Jana Skácela, do jejíž poslední sloky ji autor ve zřymované podobě zařadil. Lze si ji poslechnout například zde: <https://www.youtube.com/watch?v=pREcMRgZnOg>

Ticho jako most
mezi bolestí
minulosti a nadějí
přítomného
okamžiku.

(Foto

© pixabay.com.)

chůze. Dost času na to, aby si člověk vyčistil hlavu a od starostí se aspoň trochu oprostil. Ostatně okolní příroda k tomu zklidnění vybízí. Kde je v tu chvíli Ukrajina? Kde Súdán, Jemen, Myanmar či Gaza? Jen letní šumění lesa nebo zimní třpyt ojiněných větví. Sám na lesní cestě. Nebeský klid. Možnost se nadechnout. A jít zase dál. Dál lesní cestou i životem. A myslet i na Něco Vyššího.

A když je cesta delší, třeba několikadenní, o to víc nabízí příležitosti ke zklidnění. A někdy nemusí být člověk úplně sám, někdy je mu opravdu lépe ve společenství více lidí.

Rakouské město Štýr (Steyr), čtyřicet kilometrů od Lince. Steyr Pride. Včetně duchovní hodinky na terase před vchodem do kostela archanděla Michaela. Krásná slavnost a souznění s neznámými (v mnohém tak různými, a snad právě proto přinejmenším vnitřně krásnými) lidmi v nádherném městě. A já jsem tou krásou a harmonií naplněn a nesu je s sebou dál tichem přes pole, louky a lesy, vsi, městečka a města. A když potom procházím místy lidského utrpení a smrti, cítím, že ta krásna a harmonie do mě

nevstoupily proto, abych si je nechal sobecky jen pro sebe, ale abych se o ně podělil právě zde za ostatními dráty mauthausenského památníku s těmi, kdo tady už navždy zůstali. A pak odcházím na další cestu s matným pocitem, že jsem svou návštěvou splatil snad aspoň kousek svého dluhu vůči nim.

A pak se mohu zase vydat na další víceméně osamělé putování. Za dalším zklidněním. Všem strašnému, co se leckde ve světě děje, navzdory. Něco to snad ve mně zanechá.

Spirituální růst? Snad. Jenže co to vlastně je? Intenzivnější vnímání Toho Vyššího? A pokud ano, jak se to projeví na mém životě? Protože pokud jen v příjemném pocitu z onoho duchovního prožitku, ba z pýchy na něj, nejspíš se to minulo účinkem. Protože jak praví apoštol Jakub: „Co prospěje, bratří moji, praví-li se kdo víru mítí, a nemá-li skutků? Zdaliž jej ta víra může spasiti?“⁵

Tak ať to ticho, které v sobě hledáme a někdy i nacházíme, k něčemu je.

⁵ Jk 2:14 (kralický překlad).

Neboť v něm žijeme, pohybujeme se, jsme¹

Spiritualita, ztělesnění a ekoteologie úcty

Jo James

Vnímání Boha: Pro toho, kdo vnímá Boha, není rozdíl mezi Duchem a smysly. Bůh je spatřován, ale je také vnímán sluchem, chutí, hmatem a čichem.

(*Angelus Silesius*)²

1 Sk 17:28.

2 *Angelus Silesius: Poutník cherubínský.*

„Začni u svých
nohou a posuď, na
jaké půdě stojíš.“

(Foto
© pixabay.com.)

Ve velštině existuje přísloví „Dechrau wrth dy draed“ – začni u svých nohou. Vychází ze zemědělské práce a popisuje tu nejpřístupnější strategii: začni tam, kde jsi. To musí být strategií nás všech, kdo se chceme postavit současné kultuře ekocidy. Začni u svých nohou a posuď, na jaké půdě stojíš.

Roku 1553 se v Ženevě konal proces s kacířským myslitelem Miguelem Servetem (v latinizované formě zní jeho jméno Michael Servetus), který prohlašoval (kromě řady dalších heretických tvrzení), že Božství je též bytostí jako příroda. Jan Kalvín prý dupl

nohou a vykřikl: „Když tedy šlapu po zemi [...] šlapu po tvém Bohu!“³

Záměrem Kalvínova posměšku samozřejmě bylo znevážit Servetovu představu, že Bůh je naplno přítomen ve světě. V tomto textu se však chci zabývat tím, že naše po-

3 Tvrdil, že Bůh je přítomný ve veškerém stvoření a je jeho podstatou. Tento prvek Servetovy teologie považoval Kalvín za mimořádnou ohavnost. Při ženevském procesu se Serveta zeptal: „Cože, ty bídáku! Takže když někdo šlápne na podlahu, dá se říci, že šlápl na tvého Boha?“ Viz <https://uudb.org/articles/michaelservetus.html> [cit. 2. 2. 2022].

Bůh jakožto základ
bytí je všude kolem
nás, v našich plicích,
v naší krvi i pod
našima nohama.

(Foto

© pixabay.com.)

jetí Boha skutečně odpovídá našemu pojetí ekologické reality. Musíme mít na paměti, že Bůh jakožto „základ bytí“⁴ je všude kolem nás, v našich plicích, v naší krvi i pod našima nohama.

Podobně jako ten rabín, který řekl, že důvodem, proč už lidé nevidí Boha, je, že se nedívají dost nízko (jak citoval Carl G. Jung),⁵ také my musíme „dechrau wrth dy draed“ a začít samotnou zemí.

Unitářská vnímavost ke konceptu Boha, který je imanentní, přítomný ve světě, se tady objevuje záhy, již u Serveta, jehož dílo *O myslích Trojice* z roku 1531 tak rozzuřilo Kalvína. Je však zřejmé i z díla unitářského duchovního Josepha Priestleyho (1733–1804), přírodovědce, který v knize *Rozlišení týkající se hmoty a ducha* (Disquisitions Relating to Matter and Spirit, 1777) vystupuje proti karteziánskému dualismu a říká, že mysl a duch jsou nedílnou součástí hmotné bytosti a že lidskou duši nelze oddělovat od Božské bytnosti.

Pozdější unitáři byli ovlivněni jedinečnou perspektivou, kterou dále rozvíjeli – myšlením

německých idealistických filozofů.⁶ V důsledku velkého teoretického překryvu mezi unitáři, německými idealisty, anglickými romantiky a americkými transcendentalisty existovaly během vývoje těchto myšlenkových proudů také oblasti společného zájmu. Nikde však tento vývoj nebyl tak zjevně společný jako v ochotném přijetí teologické myšlenky panenteismu mezi tehdejšími unitáři.⁷

Panenteismus je teologická pozice, která se liší jak od panteismu (myšlenky, že Bůh je identický s bytností kosmu) i od klasického teismu (který zdůrazňuje odlišnost Boha od přírody) a vytváří mezi nimi jakési přemostění.

Doslova znamená „vše v Bohu“, tvrdí, že Boha a kosmos nelze vzájemně oddělit, a zároveň uznává, že Bůh je transcendentní a nekonečně „jiný“. Že tedy jako je Bůh ve všem, tak je vše v Bohu. V jednom ze symbolických pojetí panenteismu (jichž je nevyhnutelně mnoho) je kosmos, či stvoření, tělem Boha.⁸

6 Henry Jones, *The Philosophy of Martineau in Relation to the Idealism of the Present Day*, *Nature* 74, 53, 1906, dostupné z: <https://doi.org/10.1038/074053b0> nebo Ruth Watts, *Gender Power and the Unitarians in England, 1760–1860*, Routledge 2014, s. 46 a 121–126.

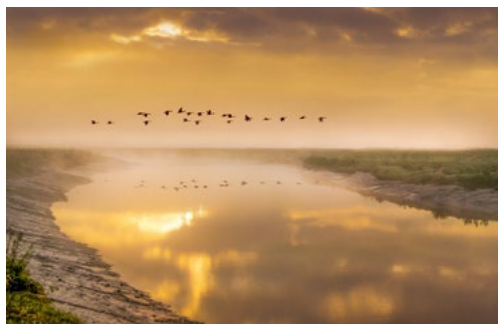
7 Skvěle formulovaný příklad viz: <http://andrewj-brown.blogspot.com/2009/12/follow-child-and-if-you-look-youll-find.html> [cit. 2. 2. 2022] a <https://danny-crosby.blogspot.com/2017/02/the-essence-of-truth.html> [cit. 2. 2. 2022].

8 Viz např. Grace M. Jantzen, *God's World God's Body*, London: Darton, Longman & Todd 1984.

4 Větu přebírám ze *Systematické theologie* Paula Tillicha, sv. 1, Chicago: The University of Chicago Press 1951, s. 235–236.

5 Carl Gustav Jung a Marie-Luise von Franz, *Man and His Symbols*, New York: Doubleday 1964, s. 92.

Když jsem objevil unitářství, našel jsem nový způsob vztahování se k Bohu a úcty k němu a s tím i formu vzdoru vůči mainstreamovému narativu současné vědecké kultury. Tento mainstreamový narativ tvrdí, že veškerá fyzická realita, kterou můžeme vnímat, je tvořena stavebními částmi hmoty (této pozici se říká „materialismus“ nebo „fyzikalismus“). Tyto stavební částice lze rozložit, tak jako lze rozložit stroj, když chceme vidět, jak funguje. Když půjdeme do čím dál menších rozměrů, můžeme fyzikální skutečnost dělit a redukovat na atomy, částice atomů a tak pořád dál a dál. Tyto nekonečně drobné částice se zase vzájemně kombinují a tvoří prvky čím dál složitějších útvarů. Materialismus přiznává, že jeho narativ není zatím hotový (například neexistuje vysvětlení pro to, jak je možné, že se tyto částice kombinují tak, že vzniká život nebo vědomí), ale jeho představitelé tvrdí, že to bude jen otázkou času: chybějící odpovědi nakonec přinese vědecký pokrok. Liberální náboženství, jak jsem je objevil v unitářské kapli, předkládá jiný příběh: říká místo toho, že hmotná realita není ani zdaleka náhodná a inertní, ale je živoucí a plně vědomá, a navíc plně přijímající a milující. Tento alternativní pohled mně připadal naprosto ohromující. Zpočátku jsem nebyl schopen ničeho dalšího, nemohl jsem za tuto prvotní vizi nijak kognitivně pokročit, ale jako první krůček to stačilo. Protože z tohoto prvního kroku, pochopení, že život je živý, jsem byl nakonec schopen udělat další krok a pochopit, že život, který je živý, je posvátný a plně přítomný v celém čase a prostoru.

A po tváři vod se pohyboval dech Boha.
(Foto © pixabay.com.)

ELARGISSEZ DIEU – BŮH VE VELKÉM

Duchovenská studia jsem zahájil roku 2011 na škole Harris Manchester College. Součástí mého výcviku bylo zkoumání unitářských teorií Ducha. Byl jsem fascinován výklady druhého verše Genesis „Nad vodami vznášel se duch Boží“ (Gn 1:2). Ortodoxní židovský výklad bible říká: „... a Ruach Elohim se vznášel nad tváří vod.“ Ruach je hebrejským slovem pro „duch“ či „dech“. Tak můžeme druhý verš Genesis stejně tak číst jako „a po tváři vod se pohyboval dech Boha“. Řeckým ekvivalentem hebrejského slova „ruach“ je „pneuma“ a latinským „anima“ nebo „spiritus“. Jak řecké pneuma, tak latinské anima či spiritus mohou znamenat „duch“ i „dech“.

Duch svatý trinitární křesťanské teologie je také roven Bohu (vzdor tomu, jak pozdější trinitární teologie vytvořila personifikaci Ducha svatého jako odlišné osoby) a v židovské teologii nelze ruach elohim / ruach kodeš oddělit od samého Boha. Zdá se, že duch je vždy identifikován jako oživující síla, život života.

Je důležité uznat, že ortodoxní teologie abrahámovských tradic obecně tvrdila, že Bůh nemá tělo, je netělesný a transcendentní, nebo že je mimo fyzikální hmotu, emoce a čas. Tak Boha stavěla mimo síly, které působí na tělesné tvory. Jakékoli pokusy o jiné návrhy provázely po mnoho staletí velké kontroverze a debaty. To proto, že požadavek na nadřazenost Boha bývá obvykle podporován tvrzením, že Bůh je jiného řádu či skutečnosti než „nízká hmota“. Návrh duality ducha a hmoty přerostl v cosi, co reprezentuje mnoho teologických a filozofických perspektiv (upřednostňování netělesného Boha umožňuje ateistům tvrdit, že neviditelný znamená totéž jako neexistující). Avšak etymologie slov označujících Ducha v mnoha jazycích – ruach, pneuma, spiritus, anima – nám silně připomíná, že duch je synonymem dechu. A dech si nelze představit bez těla.

V sedmi oknech z barevných skel, jež osvětlují kapli Harris Manchester College,⁹ je zobrazeno šest andělů nesoucích Zemi během procesu stvoření. Motto provázející každý ob-

⁹ V roce 1885 je pro firmu William Morris vytvořil Edward Burne-Jones.

raz zní „Elargissez Dieu“. Lze je přeložit jako „Zvětšujte Boha“, nebo možná ve smyslu Diderotových *Filozofických myšlenek* „Rozšiřujte svoji představu Boha“.¹⁰ Jako člověk, který část své duchovenské formace strávil pohledem na tato okna, myslím, že je v nich také pocit osvobození, možná vyvolaný současným anglickým obratem „at large“ – „ve velkém“. Bůh může být „ve velkém“ ve světě a z omezení klasického teismu se Elargissez Dieu může stát výzvou „Osvobod' Boha“.

Panenteismus objevující se u Serveta a rozvíjený v průběhu unitářské tradice a jinde dává prostor ke zkoumání morálních a etických důsledků Boha pojímaného tak, že je ztělesňován samotným stvořením, že je ztělesňován kosmem.

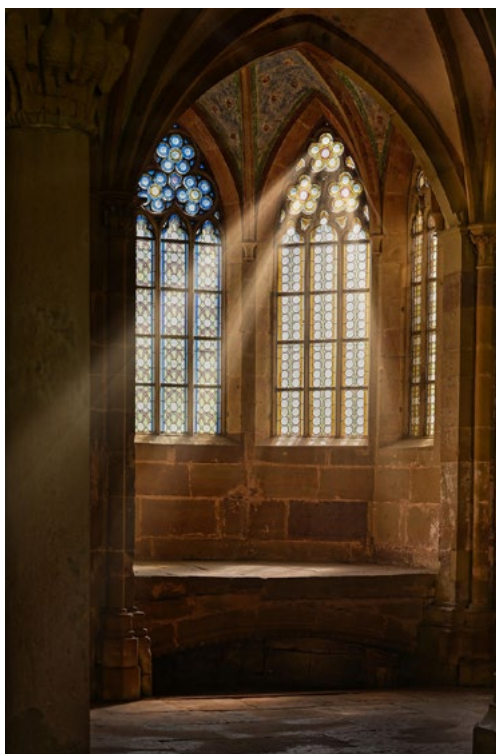
Vnímání boží skutečnosti prostřednictvím všech pěti smyslů umožňuje uctívajícímu pokročit od netělesné spirituality k setkání se zbožnou tělesností, a to v různých formách kontemplativní modlitby a rituálu. Může to být pouť, čanty i jiný zpěv, tanec, meditace v chůzi, kladoucí důraz na propojení dechu a ducha v tělesné podobě. Je mimořádně zajímavé/podivné, že oblíbený pojem „mindfulness“ obnovuje primát mysli (mind), přestože by bylo možné stejně tak používat označení „plné uvědomění“ (whole awareness) – samozřejmě by to nebylo tak zvukné, ale myslím, že by to bylo bližší záměru křesťanské kontemplace.

Panenteismus vnímá Boha jak uvnitř kosmu, tak zároveň i jako „více než“ kosmos a poskytuje základ k propojení spirituality a ekologie.

SLOVO BOŽÍ, TĚLO BOŽÍ¹¹

Celostní náboženská perspektiva byla neplodněji zkoumána ve feministických teologiích, které v 70. letech začaly přezkoumávat patriarchální předpoklady klasického teismu.

Mnoho feministických teoložek a teologů sdílelo názor, který skvěle vyjádřila Margaret Farleyová, že dualismus těla a ducha, s nímž různá náboženství bojovala od pozdního sta-

Rozšiřuj své představy. Uvolni se do většího prostoru, než jaký sis kdy dokázal představit.
(Foto © pixabay.com.)

rověku, nejsou nedílnou součástí tradic jako judaismus či křesťanství, ale že jde o vlivy pozdějších doktrinálních hnutí. Zdůrazňovala, že v křesťanských posvátných spisech je zjevný světonázor, který považuje za posvátný veškerý přirozený kosmos. Příroda, říká, je „cenná pro svou konkrétní realitu, k níž patří vzájemná závislost s tělesným lidstvem“.¹²

Každý, kdo je aspoň průměrně obeznámen se současným unitářským myšlením, uzná, že se v něm odráží pojem „vzájemná závislost“, který se objevuje v Sedmi principech,¹³ jež UUA přijala roku 1985. Ty zhuštěným způsobem podávají hlavní hermeneutickou perspektivu unitářské teologie: je to oddanost „respektu ke vzájemně propojené síti veškeré existence,

¹⁰ „Zvětšuj Boha. Spatřuj ho všude, kde je, nebo řekni, že neexistuje vůbec.“ (Denis Diderot v *Pensées Philosophiques* no. 26, 1764).

¹¹ Název knihy Grace M. Jantzen, London: Darton, Longman & Todd 1984.

¹² Margaret A. Farley, *Feminist Theology and Bioethics*, in: Ann Loades (ed.) *Feminist Theology, a Reader*, London: SPCK Publishing 1993, s. 243.

¹³ <https://www.uua.org/beliefs/what-we-believe/principles> [cit. 19. 6. 2022].

jejíž jsme součástí“. Význam této oddanosti se v 21. století rozšiřuje. Ovšem tak jako mnohé z unitářské teologie, i vzájemná závislost veškerého života zůstala na intelektuální úrovni a jen málokdy byla záměrně uplatňována nebo vyjadřována tak, abychom chápali svoji účast na živoucím bytí všeprostupujícího, nedílného a transcendentního Boha.

Právě to musíme naléhavě změnit, abychom naši současnou globální ekocidní krizi mohli zasadit do solidního a konstruktivního teologického rámce. Unitáři byli v minulosti až příliš závislí na racionalistickém intelektuálistu, což byl náš navyký způsob porozumění. Zapomínáme, že „pochopit“ (understand) je slovo odvozené z téhož germánského kořene jako „střevo“ (intestine) a doslova znamená „dobrý pocit“. Beverly Wildung Harrisonová zdůrazňuje, že „... veškeré naše vědění, včetně toho morálního, je zprostředkováno tělem [...] myšlenky jsou závislé na naší smyslovosti. Cítění je základní tělesnou složkou, která zprostředkovává naši propojenost se světem“. Ale připomíná nám také, že zatímco cítění je základem „naší vztahové směny se světem“, k dosažení reálné změny nestačí náboženský pietismus: „Morální otázka nezní ‚co cítím?‘, nýbrž ‚co dělám s tím, co cítím?‘“¹⁴

Pokud jde o teologický koncept vzájemné závislosti veškerého života, vycházejícího z dynamičnosti unitářské teologie, úcty a praxe, pak myslím, že musíme uznat pravdivost

feministického principu, že naše těla a naše já jsou totéž. To, že přebýváme uvnitř Božího těla / Božího ducha. A že opětovné spojování toho, co rozdělil dualismus ducha a těla, odmítání rozštěpenosti na tělo a vlastní já, i na nás a zemi, je také krokem k osvobození, k němuž nás Bůh povolává a které musíme nezbytně přijmout, abychom dokázali odvrátit globální katastrofu.

BOŽÍ SPOLUPRACOVNÍCI¹⁵

Rosemary Radford Ruetherová (vynikající teoložka, která zemřela roku 2022 ve věku 85 let) zkoumala sociální a etické důsledky biblické teologie vtělení. V knize *Nová žena, nová země* (New Woman, New Earth, 1975) nám připomíná, že vzájemné propojení mezi Bohem a světem je přítomné od počátků židovské tradice (i dříve, neboť judaismus přijal a rozvinul některé prvky náboženského myšlení tehdejšího Blízkého východu). Popisuje předexilní judaismus jako náboženství „sociální a přírodní obrody“ a podtrhuje význam vztahové spolupráce mezi Bohem a lidstvem, která je označována jako „smlouva“. Jak víme, hebrejské posvátné spisy zřetelně ukazují niternou posvátnost světa, a to přirozenými místy, jako jsou prameny, brody, vrcholky hor, jeskyně a pole, jež svědčí o Boží přítomnosti. V jedné z nejznámějších epizod Božího zjevení¹⁶ se zdá, že na sebe Bůh bere podobu keře, který hoří, ale oheň jej nestravuje. Je to tajuplný obraz, který čím dál víc odráží naši dobu, kdy neustále propukají spontánní požáry.

Souhlasil bych i s tvrzením, že určité rysy těžce naturalistické teologie jsou zřetelně přítomné i v křesťanských posvátných spisech. Mnoho pasáží se vztahuje k vědomí imanentní přirozenosti Boha, Ježíš mísí zemi se svými slinami, aby u rybníka Šiloa uzdravil slepce. Používá pozemské zástupce – chléb a víno – jako znázornění svého těla a krve. V Tomášově evangeliu Ježíš říká: „Já jsem to světlo, které je nade všemi. Já jsem veškerenstvo. Veškerenstvo ze mne vyšlo, veškerenstvo přišlo ke mně. Rozštípněte dřevo, já jsem tam, zvedněte kámen a najdete

Život, který je živý, je posvátný a plně přítomný v celém čase a prostoru. (Foto © pixabay.com.)

14 Beverly Wildung Harrison, *The Power of Anger in the Work of Love*, in: Ann Loades (ed.), *Feminist Theology, a Reader*, London: SPCK Publishing 1993, s. 205–206.

15 „Jste spolupracovníci na Božím díle, a vy jste Boží pole, Boží stavba.“ (1 K 3:9).

16 Ex 3:2.

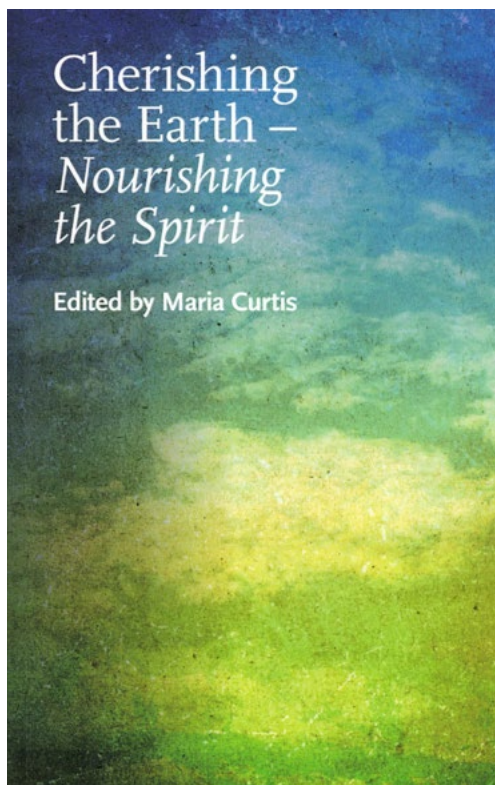
mne tam.¹⁷ Takováto spiritualita, zaměřená na Zemi, byla zaznamenávána a předávána dál v pozdějším vývoji křesťanské spirituality, ačkoli nikdy nepředstavovala mainstream nebo pravověrnou křesťanskou autoritu. Rosemary Ruetherová říká, že dualita těla a ducha implicitně přítomná v náčrtu křesťanského myšlení a obecněji západní filozofie slouží dominantním, autoritářským politickým cílům podmaňování a ovládání namísto rozvíjení vztahového pohledu na přírodu, který je přítomen v celém Písmu. Materialistický nárok, který lidstvo klade na ekosystém, označuje za zdroj nadcházející katastrofy: „... nekonečný požadavek inkarnovaný v konečné přírodě, ve formě nekonečného vytěžování přírodních zdrojů za účelem produkce, vede k ekologické katastrofě.“¹⁸ Zkoumá ego-centrickou náboženskou tendenci ztotožňovat se s duchovním a transcendentním a udělovat nižší status všemu hmotnému a imanentnímu. Píše o nezbytnosti zcela nové sociální vize založené na prorockém pochopení tělesné teologie Boha. „Středobodem takovéto nové společnosti,“ píše, „musí být nová vize společnosti, nová duše inspirující celek. Společnost musí být přetvořena pochopením nového lidstva, odpovídajícího nové zemi...“ Tento nový stav chápe jako „reciproční vzájemnou závislost“, tedy mimořádně praktickou vizi, která kritizuje tradiční křesťanský cíl transcendentního

„Cítění je základní tělesnou složkou, která zprostředkovává naši propojenost se světem.“
(Foto © pixabay.com.)

17 TmEv, výrok 77.

18 Rosemary Radford Ruether, *New Woman, New Earth*, New York: Seabury Press 1975, s. 194.

„sebeznekonečnění“ (self-infinetizing).¹⁹ Místo toho nahrazuje někdejší náboženské zaměření na nesmrtelnost zcela novou náboženskou citlivostí (která může být mnoha unitářům blízká): citlivostí, která upřednostňuje ochranu Země a považuje Zemi za základ bytí, tělo transcendentního a imanentního Boha, z něhož vznikáme a do něhož se navracíme.

Autor je britský unitářský duchovní a kaplan v oblasti péče o duševní zdraví. Dříve působil jako kazatel ve sboru Mill Hill Chapel v Leedsu a má za sebou také zkušenosti jako herec a režisér. Je autorem duchovních textů a liturgií, které propojují spiritualitu s každodenním životem. Ve své práci spojuje soucit, tvořivost a hluboký duchovní vhled.

Přeložila Ruth Jochanan Weiniger.

19 Rosemary Radford Ruether, *New Woman, New Earth*, New York: Seabury Press 1975, s. 211.

Pout' krkonošská

Filmová recenze

Matěj Čihák

„Nejsme zde proto, abychom řídili svět. Jsme zde proto, abychom se sjednotili s větším společenstvím Země.“

(Thomas Berry)

Znak spolku
Pilgrim – Potulná
univerzita přírody.
(Fotografie převzata
z facebookových
stránek spolku.)

Pilgrim Potulná univerzita přírody

Dokumentární „walk movie“ režiséra Karla Čtveřáčka s hudbou Ivana Achera z roku 2020 bere diváka na devítidenní pěší pout' z Prahy na Sněžku. Cestou z hlavního města až na nejvyšší horu a zároveň hranici české země spolu kráčí dva poutníci, Jiří Zemánek a Vladimír Drábek. Jejich pout' sleduje mnohem starší, bezmála dvě století starou poutnickou trasu, kterou poprvé prošlapal a popsal Karel Hynek Mácha. Dva soudobí poutníci cestou citují z Máchova díla, ale i z básní Josefa Hory nebo Robinsona Jefferse. Občas se k nim na kus cesty a na kus řeči připojí nějaký další umělec, například jablonecký intermediální tvůrce Miloš Šejn nebo novopacký spisovatel a výtvarný kurátor Jaromír Typlt. Na začátku cesty, ještě na okraji Prahy, recituje Jiří Zemánek verše z Máchova *Máje*:

„Kudy plynete u dlouhém dálném běhu,
i tam, kde svého naleznete břehu,
tam na své pouti pozdravujte zemi.
Ach zemi krásnou, zemi milovanou,
kolébku mou i hrob můj, matku mou,
vlast' jedinou i v dědictví mi danou,
šírou tu zemi, zemi jedinou!“¹

Poutníci cestou diskutují o Máchovi, kterého skrze jejich pohled můžeme nahlížet ne jako vzdálenou historickou ikonu, ale jako pozoruhodnou a plastickou osobnost, která chvílemi působí, jako by byla ve filmu neviditelně přítomná a poutníky na cestě doprovázela. Jindy je řeč o místech, přírodních i kulturních, kterými poutníci procházejí, o kráse vycházejícího slunce nebo o nepříjemnostech spjatých s intenzivním pěším putováním, jako jsou puchýře na chodidlech.

Putování probíhá na sklonku léta, takže poutníci si po cestě s vděčností trhají uzrálé ovoce. Občas mluví i o duchovních tématech, která poodhalují jejich ekospirituální zakořenění – je řeč například o kráse jako o nejvlastnější charakteristice všeho jsoucího, o tom, že jsme děti Země v doslovném, nikoli obrazném slova smyslu, o tom, co je to anima mundi (duše světa) a proč a jak ji básníci vždy vyciťovali a vyjadřovali, i o tom, že bychom neměli o krajině pouze mluvit, ale především ke krajině promlouvat.

1 Karel Hynek Mácha, *Máj*, dostupné z: [https://cs.wikisource.org/wiki/M%C3%A1j_\(M%C3%A1cha\)](https://cs.wikisource.org/wiki/M%C3%A1j_(M%C3%A1cha))

Karel Hynek Mácha.
(Fotografie převzata
z commons.
wikimedia.org.)

Záběry a povídání z putování se střídají se záběry ze starých knihovních archivů, kde Vladimír Drábek listuje spisy Karla Hynka Máchy a nadšeně je komentuje. Listuje rovněž návštěvní knihou ze Sněžky z roku 1833 – dnes uloženou v polské Vratislavi –, kde je vlastnoruční Máchův podpis, dokazující jeho přítomnost na Sněžce. Jindy jsou sekvence z putování Zemánka a Drábka prokládané citacemi z Máchových děl ilustrované krajinnými scénériemi nebo noční oblohou.

Karel Hynek Mácha (1810–1836) byl nejen básník, spisovatel, herec a právník, ale také zapálený poutník. Podle doložených zpráv byl fyzicky mimořádně zdatný – dokázal za den ujít až šedesát kilometrů. Navzdory rozšířené představě osaměle putujícího romantického

básníka chodil v naprosté většině případů v doprovodu přátel. Zdá se, že většinu svých cest prochodil intuitivně – došel na kopec, rozhlédl se do okolí a vydal se směrem, který mu připadal nejzajímavější.

Jinak tomu ovšem bylo v případě jeho cesty do Krkonoš. Na tu se pražský rodák vypravil roku 1833 spolu se svým přítelem Eduardem Hindlem a cesta byla podrobně naplánována z Prahy až k podhůří Krkonoš – pouze závěrečná část cesty byla ponechána improvizaci. Alespoň tak to naznačují Máchovy zápisky. Inspirován svým putováním na nejvyšší českou horu napsal Mácha povídku *Pouť krkonošská*, jejíž název se stal předlohou pro název filmu. Máchova povídka obsahuje kromě popisu krajiny silně magické a hororové

Sněžka. (Fotografie převzata z commons.wikimedia.org.)

prvky. Svým stylem se blíží tehdy rozšířenému žánru gotického románu, který byl pro období romantismu typický. Magické, hororové až groteskní rysy Máchova díla, hlavně *Pouti krkonošské*, později vysoce oceňovali zejména českoslovenští surrealisté.

Máchův vztah k přírodě rovněž nese charakteristické rysy romantismu. Teprve v tomto období totiž přestává být příroda chápána jako výhradně užitková věc a stává se prostorem, kam se lidé (básníci) vydávají snít, inspirovat, hledat a nalézat. V romantismu příroda opouští významovou osu „užitečná – nebezpečná“ a začíná být chápána jako významy nabitý, bytostně spirituální prostor – „chrám přírody“, „kraj mého srdce“ apod.

Jiří Zemánek je teoretik umění a spiritus agens spolku Pilgrim – Potulná univerzita přírody. Spolek Pilgrim se věnuje organizaci letních a jarních putování českou krajinou, doprovázených čtením poezie a duchovním přesahem. Vydává rovněž knihy týkající se témat na pomezí ekologie, poezie a spirituality. V *Tvůřím životě* č. 1 z roku 2023 vyšla recenze jeho sborníku *Vše kolem mne jako já žije, cítí*. Mezi další pozoruhodné tituly vydané spolkem Pilgrim patří například epická báseň *Pamatuj*

na střízlíka (Radek Štěpánek) nebo zamyšlení o niterném rozměru kosmologie *Žít kosmický život* (Stephan Martin). Ve zmíněném čísle *Tvůřícího života* vyšel i článek o Potulné univerzitě přírody z pera Kristýny Ledererové Kolajové.

„Na pout' se vydat. Navečer či k ránu,
ať počasí se, jak chce, zachová,
bez nóblí hávu. Ba i beze stanu...“

Přesně v duchu této básně Miloše Hlávky² se nese i meditativní dokument Karla Čtveráčka a jeho protagonistů, „pilgrimů“ z Pilgrimu. I jejich *Pout' krkonošská* nám pomáhá zažehnout, znovuzажehnout či více zažehnout lásku ke krajině, ve které jsme se narodili nebo do níž jsme byli stezkami života přivedeni, a učí nás „svou rodnou zemi vášnivě mít rád“.³

Film je možné za poplatek shlédnout či stáhnout zde: dafilms.sk/film/11822-pout-krkonoska.

Webové stránky spolku Pilgrim – Potulná univerzita přírody: potulnauniverzita.cz.

² Miloš Hlávka, *Uprchlík z Říše konvencí*, Praha: Obec širšího společenství českých unitářů 2023, s. 44.

³ Miloš Hlávka, *Uprchlík z Říše konvencí*, Praha: Obec širšího společenství českých unitářů 2023, s. 44.

Potraviny ve městě

Jitka Nováková

Zemědělství významně ovlivňuje naši krajinu i klima, ale i městský člověk má v rukou možnost, jak tento dopad zmírnit. Kdo chce jíst zdravě a šetrně k přírodě, může podpořit lokální pěstitele, komunitní zahrady, ekologické farmy nebo se stát součástí spolkových obchodů. Jak zkrátit cestu potravin na váš stůl – i bez vlastní zahrady či venkova za domem?

Spolek Bezoví.

(Všechny fotografie převzaty od spolku Permakultura (CS).)

Zemědělství je významný činitel při ovlivňování klimatu. Rozlehlé lány způsobují velký výpar vody, neposkytují možnost přirozeného prostředí pro drobné živočichy, hmyz i ptáky. Nešetrným zacházením s půdou dochází k její erozi, ať větrné nebo vodní. V zájmu boje se škůdci a chorobami se používá různá chemie. Komu leží na srdci citlivý přístup k přírodě, může tuto potřebu naplňovat každý den při pořízování potravin, i když bydlí ve městě. Nejlepší je mít co nejkratší cestu potravin od pěstitele nebo producenta na svůj stůl. Chtěla bych vám představit různé možnosti, jak si opatřit zdravé jídlo, pokud zrovna nemáte vlastní zahradu nebo třeba příbuzné z venkova.

Po celé republice existuje síť komunitních zahrad. To jsou místa, většinou s podporou města nebo obce, kde si můžete pronajmout záhon, půjčit si nářadí a společně s ostatními se věnovat pěstování vlastní zeleniny nebo ovoce. Většinou okolo nich vznikne komunita zapálených lidí, kteří si navzájem vyměňují sazeničky nebo přebytky, sejdou se u ohně nebo organizují společné akce pro děti. Na místě mů-

žete kompostovat vlastní kuchyňský odpad, někdy tam jsou také zvířata, nejčastěji slepice, ale třeba i kozy nebo ovce. Tu svoji zahradu hledejte na www.mapko.cz.

Město Praha chce všechny své zemědělské pozemky obhospodařovat v ekologickém režimu, a proto volné plochy nabízí k zahradničení. Posledním takovým velkým projektem je pole v Letňanech o rozloze 23 hektarů, kde můžete mít třeba vlastní políčko brambor. Nadšeným koordinátorem je Štěpán Říha a více informací najdete na www.metrofarm.cz.

Další možností je zapojit se do systému Komunitou podporovaného zemědělství. Je to forma spolupráce mezi farmářem a odběratelem. Na jaře spolu uzavřete smlouvu o pravidelných týdenních nebo dvoutýdenních dodávkách zeleniny nebo i dalších produktů, zaplatíte na celou sezonu a pak už se jen těšíte, co zrovna dozrálo nebo dorostlo do nejlepší kondice. Farmář tak získá zajištěný odbyt a vy jistotu pravidelné dodávky zdravých potravin. Kontakt na farmáře najdete na <https://www.adresarfarmaru.cz/page/kpz-komunitou-podporovane-zemedelstvi>.

Komunitní zahrada.

Metrofarm aneb
pole v Letňanech.

Ještě jsem vám chtěla představit myšlenku spolkového obchodu. Přímá linka mezi producenty potravin a konzumenty bez zbytečných marží a zprostředkovatelů umožňuje získání kvalitních potravin za férové ceny. Provoz je financován z členských příspěvků a funguje díky práci dobrovolníků. Zatím vznikají první vlaštovky, ale třeba to bude inspirace i pro vaši komunitu. Nejdéle fungujícím je spolek Obživa na pražském Florenci, který zároveň nabízí možnost nejdřív se k nim zajít podívat,

vyzkoušet si nákup a získat odpovědi na všechny otázky. Kontakty najdete tady:

<https://obziva.cz/>

<https://tisnovskaspizirna.cz/>

<https://bezovi.cz/>

<https://kos.kosihnizdo.org/>

Nad tématem co nejkratší cesty potravin na stůl ve městě se společně můžeme zamyslet v rámci každoroční akce Zažít město jinak na Anenském náměstí u Komunitního centra Unitaria (letos proběhla v sobotu 20. září).

Několik změn ve studiu Unitářské akademie

Kristýna Ledererová Kolajová

Unitářská akademie vstupuje do další etapy svého rozvoje. Připravila čtyři klíčové změny, které upravují kurikulum duchovenského programu, přinášejí flexibilnější praxi, novou stipendijní podporu pro studenty a větší důraz na práci s dětmi a mládeží. Reaguje tak na měnící se potřeby českého unitářství i celé společnosti.

Praktická duchovní cvičení, která probíhala v červnu 2025 v Bohutíně u Příbrami. (Všechny fotografie Ondřej Svatoš.)

Naše unitářská vzdělávací platforma se od svého založení snaží průběžně reagovat na potřeby, které vyvstávají v souvislosti s aktuální situací českého unitářství, a tak jsme v posledních měsících, již jako samostatný zapsaný vzdělávací ústav, nezisková organizace, připravili a ve vedení schválili čtyři poměrně důležité změny v našich programech i podpoře studentů.

Hlavním cílem aktualizací v programu N a praxi je přizpůsobit studium pro zájemce o duchovenskou práci měnícím se nárokům na duchovenskou službu, jež se v posledních letech objevují prakticky v celém unitářském světě, a také zpřístupnit vykonávání praxe (potřebné k získání způsobilosti k ordinaci) širšímu spektru zájemců.

Zavedli jsme rovněž systém určité stipendijní podpory pro studenty tohoto programu. Měla by jim pomoci jednak více se zaměřit na samotné studium, a jednak jim otevřít nové příležitosti pracovat pro české unitářství, a tudíž ho lépe poznávat i jinak než na úrovni jednotlivých obcí.

V neposlední řadě se cíleněji než dříve zaměřujeme i na práci s nejmladšími generacemi.

Pojďme si nyní zaváděné změny představit podrobněji.

ZMĚNY V KURIKULU PROGRAMU N

Po třech absolvovaných cyklech studia Unitářské akademie se ukázalo, že postcovidová duchovenská služba čelí přece jen o něco jiným

výzvám, než jaké jsme znali z doby před rokem 2020. Navíc studijní cesta první úspěšné absolventky (a dnes již ordinované duchovní), která prošla jak teoretické studium, tak celou praxí, nám ukázala, že se některé oblasti teorie a praxe zčásti překrývají, a bylo by tedy efektivnější nechat je jen v jednom segmentu studia. Vedení Akademie tyto poznatky vyhodnotilo a na základě výsledků schválilo obsahové změny některých modulů programu N.

Z dosavadních šesti modulů (Ětos unitářského duchovenství, Péče o chod obce, Kontext bohoslužby, Promluva a práce s textem, Pastorační práce, Sdílení naděje) budou zachovány dva beze změn (Péče o chod obce a Pastorační práce) a dva budou obsahově obohaceny. (Ětos unitářského duchovenství o Sdílení naděje, tedy problematiku veřejného působení a šíření povědomí o unitářské duchovní cestě. Kontext bohoslužby o část teoretického učiva vztaženého k přípravě promluvy a předávání poselství v rámci duchovních shromáždění. Tento modul bude navíc doplněn o duchovenskou práci s virtuálními shromážděními.) A namísto dosavadních modulů Sdílení naděje a Promluva budou od roku 2026 zavedeny dva moduly nové.

Jeden zaměřený na kritickou práci s informacemi: tedy především na to, jak se orientovat v záplavě informací, jak pracovat se zdroji, jak informace selektivně třídit a pro profesní potřebu vybírat ty relevantní a objektivní, jak informace v rámci duchovních shromáždění předkládat účastníkům i jak je využívat v aktivním dialogu během dalších programů obce, případně v pastorační práci, jak vést členy obcí přirozeně a účinně k moudrému nakládání s informacemi.

Další modul bude věnovaný filozofii práce s volným časem. V našich životech ho ubývá, způsobům využívání volného času s duchovním akcentem či přesahem stále vzrůstá konkurence; naposledy skokově například s masovým užíváním sociálních médií a s tím, jak se prosazuje umělá inteligence. Pro duchovní je proto nezbytné znát pozadí lidského trávení volného času (z hlediska historického, psychologického i pedagogického), a to u dětí i dospělých, i praktické přístupy, které mohou ve své službě

využívat, aby mohli ve svých obcích a společenstvích vytvářet kvalitní a atraktivní nabídku programů (včetně duchovních shromáždění), která bude z hlediska unitářské spirituality smysluplná a konkurenceschopná i ve světě, kde je zcela legitimní Boha ke kvalitnímu životu nepotřebovat.

PRAXE

Duchovenská praxe nezbytná pro přípravu kandidáta na duchovenskou službu k ordinaci rovněž prošla zásadními změnami. Ty vycházejí vstříc možnostem zejména mimopražských studentů a těch, kteří Akademii studují při zaměstnání a při běžném provozu rodin, mnohdy včetně péče o nezletilé děti a podobně.

Níže se pokusím shrnout nejzásadnější novinky: Nově bude mít praktikant dva mentory, jednoho z řad unitářských duchovních (třeba i zahraničních), kteří naplní předepsaná kritéria, a jednoho z řad laických unitářů.

Velká část praxe bude mít předepsané formuláře pro vyhodnocení jak ze strany studenta, tak mentorů (například z každé návštěvy v českých unitářských obcích bude muset student vypracovat předepsaný formulář), které mu pak k uzavření praxe poslouží jako podklady při sestavování kvalitní závěrečné zprávy.

Praxe bude postupně probíhat ve dvou českých unitářských obcích (podle výběru studenta a po schválení vedením Akademie), přičemž pro každou z obcí musí student vypracovat před nástupem plán svého působení, který mu schválí duchovní vybrané obce. Následně svůj plán představí příslušnému místnímu správnímu sboru. V rámci praxe pak v dané obci musí nejméně třikrát vést shromáždění a třikrát mít promluvu, vést jeden doplňkový program typu kruh sdílení a jeden doplňkový program typu přednáška/workshop. Zároveň student zajistí videonahrávku svého vedení každého programu pro mentory. Na jejím základě s nimi bude mít následnou debatu (reflexi, zpětnou vazbu) ke každému z programů. Z působení v obou obcích student zpracuje závěrečnou zprávu včetně vyhodnocení.

Dále bude k absolvování praxe nezbytná účast na dvou duchovních shromážděních zahraniční unitářské obce, nicméně ve speciál-

Praktická duchovní cvičení – Cesta sebepoznání a vnitřního pokoje.

ních případech půjde ohledně této povinnosti udělit výjimku. Student bude rovněž aktivně zpracovávat jeden pastorační a jeden sociální projekt. Předepsaná jako povinná bude během studia také aktivní účast na čtyřech půldenních programech Duchovenská práce v praxi, které bude Akademie zařazovat od roku 2026 vždy v pátek odpoledne před každým výukovým soustředěním (tedy čtyřikrát do roka).

Celkově lze tedy shrnout, že studentům výrazně ubude počet hodin praxe, ovšem ta bude výrazně pestřejší co do prostředí, aktivního zapojení studenta i mentorského vedení. Zároveň bude možné místa výkonu praxe volit více s ohledem na bydliště či působíště studenta.

STUDIJNÍ PODPORA

Studentům programu N Akademie nově od tohoto roku nabízí rovněž možnost přihlásit se k čerpání studijní podpory po dobu studia. Peněžitá podpora je vázaná jak

na studijní výsledky, tak zároveň na užší spolupráci s Unitářskou akademií a pracovní působení pro ni, případně pro Náboženskou společnost českých unitářů. Cílem je podpořit studenty v aktivitách souvisejících se studiem a směřováním k možné duchovenské službě pro NSČU i aktivitách pro samostatné neziskové organizace jí zřizované.

V průměru může student v jednom kalendářním roce při průběžném plnění povinností čerpat studijní podporu 16 000 Kč. Není to vysoká částka, ale části studentů s nízkými příjmy to může výrazně pomoci v tom, že si budou moci dovolit pravidelnou účast na výukových soustředěních. Tato částka by měla minimálně pokrýt náklady spojené s cestováním na výuková soustředění, s pořizováním studijních pomůcek, případně kompenzovat nutnost brát si půldenní dovolené a podobně. Další součástí této studijní podpory je automatická možnost přivýdělku v rámci prací vykoná-

Nedílnou součástí je i praxe mindfulness v přírodě.

vaných pro Akademii či NSČU ve výši zhruba 4 500 Kč měsíčně.

V současné době již má NSČU prvního úspěšného žadatele o podporu a spolupráce zatím probíhá z hlediska Akademie velmi dobře.

DĚTI A MLÁDEŽ

Vzdělávání a celostnímu rozvoji této skupiny našich členů se Akademie příležitostně věnovala již několik minulých let, zejména podporou unitářských dětských táborových pobytů. Postupně těchto aktivit přibývalo, připomeňme například programový cyklus Místo – město – my nebo aktivní participaci na komplexní přípravě struktury a obsahu každotýdenního programu Jadýrka, který úspěšně probíhal již jednu sezonu v Pražské obci unitářů.

Na podnět vedení Akademie sněm NSČU letos v dubnu projednal a schválil rozšíření Koncepce rozvoje NSČU v oblastech spo-

lečného celounitářského působení o systematickou práci s dětmi a mládeží a její podporu. Na základě toho plánuje Akademie od roku 2026 „rozhojnit“ své programy pro nejmladší unitářské generace: především rozdělit stávající účastníky i nové zájemce na dvě věkové skupiny, které budou fungovat v průběhu roku na principu pravidelných víkendových programů (zatím tuto možnost Akademie nabízí jen starším dětem) a letních táborových pobytů. Na tomto základě pak bude možné stavět další, tematicky zaměřené aktivity a rovněž nadnárodní vztahy a spolupráci, jejichž zárodky se již nyní rýsují.

Celkově vzato, čeká nás stále ještě vlastně (30. července oslavila Unitářská akademie první rok samostatné existence) obrovské množství práce. A to je dobře! Protože se skrze to ukazuje, že tato cesta má smysl a význam a může (měla by!) výrazně přispět k nadějnější budoucnosti českého unitářství.

Hudba pro batolata: Filharmoniště mění pravidla

Rozhovor s Helenou Bartošovou

S malým dítětem se na koncert vážné hudby jen tak nedostanete. Dvě kamarádky na mateřské to ale odmítly přijmout. A tak vzniklo Filharmoniště – originální projekt, který otevírá krásné koncertní sály i těm nejmenším posluchačům. Rodiče si poslechnou špičkové hudebníky, děti objeví kouzlo živého zvuku a klidně si u toho dají svačinku na dece. Jedna ze zakladatelek projektu, Helena Bartošová, vypráví, jak se koncertuje pro batolata a co všechno obnáší udržení jejich pozornosti.

Co vás přivedlo k tomu, že jste se rozhodly založit Filharmoniště?

Sešly jsme se s mojí nejlepší kamarádkou – nebo vlastně jednou z nejlepších –, s Vandou Kofroňovou, během naší mateřské dovolené. Známe se od gymnázia, kde jsme spolu chodily na improvizaci, na divadlo, obě jsme měly rády kulturu. Během vysoké školy jsme se na chvíli nevidaly, ale pak jsme se znovu potkaly – úplně náhodně, v parku s kočárky. A tehdy jsme si uvědomily, jak moc nám chybí kultura, kterou jsme spolu dřív vyhledávaly. Zároveň nám chyběl i nějaký vlastní projekt. Na rodičovské se člověk učí spoustu nových věcí, ale nebylo to úplně to, co bychom si představovaly. Obě jsme chtěly něco, co nás dál rozvine, co nás bude bavit a co dá i něco ostatním. Původně jsme chtěly zorganizovat festival divadla pro úplně malé děti – ale zjistily jsme, že to už tu v různých podobách je. A tak jsme se rozhodly zkusit to přes hudbu.

Takže od divadla k vážné hudbě – jak k tomu došlo?

Vanda se tehdy potkala se svou kamarádkou z Německa, která jí vyprávěla, jak se nedostala na koncert klasické hudby pro miminka – byl beznadějně vyprodaný. My jsme se na sebe podívaly a řekly si: „To by bylo skvělé i pro nás!“ A tím vznikla první myšlenka. Začaly jsme oslovovat hudebníky, které jsme znaly. Já jsem se zrovna ocitla v porodnici s Martou Bílou, hobojistkou z Národního divadla. Ta se pro nápad hned

nadchla, dala dohromady další tři kamarádky, vzniklo dechové kvarteto Gaudioso a zahrály nám úplně první koncert. První koncert jsme zkusily v květnu 2018 s tím, že uvidíme, co to udělá. Kdyby to vyšlo, zopakujeme to na podzim. Jenže první koncert byl okamžitě vyprodaný. Tak jsme hned v červnu přidaly druhý – taky vyprodaný. A od září už jsme pořádaly koncerty pravidelně, zhruba jednou za měsíc. Tehdy jsme

Helena Bartošová a Vanda Kofroňová – zakladatelky Filharmoniště.
(Všechny fotografie z archivu spolku Filharmoniště.)

si ještě říkaly, že je to spíš takové hobby dvou maminek, co chtěly něco malého – ale postupně to rostlo a začalo bavit i spoustu dalších rodičů.

Jak na to reagovala veřejnost?

Ukázalo se, že něco podobného nechybělo jen nám dvěma. Lidé byli nadšení, koncerty byly vždy rychle plné a my jsme měly radost, že jsme trefily něco, co dává smysl.

Jak jste o sobě dávaly vědět? Přes kamarády, sítě?

Měly jsme obrovské štěstí, že jsme znaly několik influencerek, které se věnují cestování a aktivitám s malými dětmi. Na začátku nás moc podpořila naše kamarádka Jana Červenková, která má blog S dětmi v báglu – píše průvodce a tipy na výlety s dětmi. Sdílela náš projekt se svou komunitou a díky ní se o nás rychle začalo mluvit. A pak už to šlo postupně samo – doporučení, sdílení mezi rodiči...

Jak vlastně vybíráte repertoár? Přece jen – koncert pro miminka není úplně běžná věc.

Dlouho jsme zkoušely různé cesty. Hlavní myšlenka ale zůstala: chceme, aby to byl koncert

především pro rodiče. Když se nám narodily děti, představa, že si zajdeme večer do Rudolfinu na kvalitní hudbu, byla úplně mimo realitu. Do pěti let tam malé dítě nevezmete a večer se prostě s miminkem nikam nedostanete. Chtěly jsme nabídnout alternativu – prostor, kde si rodič může poslechnout špičkové hudebníky, vzít s sebou dítě a nikomu to nevadí. Program tomu přizpůsobujeme – koncert má kolem pětadvaceti minut, skladby nejsou příliš dlouhé, moderní avantgardu zatím nezařazujeme. Chceme, aby to bylo příjemné a kvalitní. Ale hlavně: pokud si hudbu užívá rodič, dítě si ji většinou užívá také – cítí tu atmosféru. Překvapilo nás, jak citlivě i ty nejmenší děti reagují. Některé maminky nám píšou, že třeba jejich dítě nemá rádo smyčcové nástroje, ale dechové miluje – takže chodí jen na tyto koncerty. Malé děti mají překvapivě svůj vkus.

Jak děti na koncerty reagují?

Různorodě – a je to naprosto v pořádku. Pro většinu dětí je to velký zážitek – vidí nástroje, slyší živý zvuk, vnímají vibrace. Některé děti poslouchají v klidu na dece, jiné se zvednou a chtějí se jít podívat blíž. Někdy se stane, že se dítě zrovna špatně vyspí, je precitlivělé a nesedne mu ani hlasitost – to se stává, ale není to problém.

Chtěly jsme něco, co nás bude bavit a co dá i něco ostatním.

„Děti zkrátka všechno prožívají po svém. A to je na tom krásné.“

Rodičům vždy říkáme: klidně si přineste deku, tiché hračky, knížku, puzzle. Když dítě potřebuje na chvíli jinou pozornost, není to ostuda. Rodiče si dají kávu – často je kousek od sálu kavárna – děti se občerství. Chceme, aby se nikdo necítil nepříjemně, když se dítě rozpláče nebo potřebuje na chvíli ven. Když to dítě nezvládne, nic se neděje – přijde příště a třeba to bude lepší.

Stalo se někdy něco kuriózního?

Děti máme na koncertech spoustu – a občas je s nimi veselo. Některé se chtějí dívat na hudebníky zblízka, obcházejí místo, kde hudebník hraje, někdy dokonce chodí za nástroji. S hudebníky to máme předem domluvené – vědí, do čeho jdou. Máme ale na každém koncertě člověka, který dohlíží na bezpečnost, aby se nestalo, že dítě vběhne příliš blízko smyčce nebo k harfě. Jednou jsem sama zachraňovala dítě, které si šlo prohlédnout harfu zespodu – přímo pod struny. Maminka si toho nevšimla, takže jsem rychle zasáhla. Ale to byla jen výjimečná situace, skvělé je, že sami rodiče úplně nejmenších dětí jsou obvykle na koncertech ostražití a se svými nejmenšími respektují hudebníky, nástroje i sebe navzájem. Někdy máme koncerty s pohádkou a loutkami – třeba vlk v pohádce zaujal všechny děti, jen jedno maličké se ho vůbec nebálo a stálo mu přímo pod čenichem. Děti zkrátka všechno prožívají po svém. A to je na tom krásné.

A co hudebníci? Vždyť hrát pro batolata je asi jiná disciplína.

To určitě. Ale máme kolem sebe skvělou síť mu-

zikantů, kteří se navzájem doporučují. Často mají vlastní malé děti, takže vědí, jaké to je – a říkají, že jejich domácí zkoušky vypadají podobně. Máme i hudebníky, kteří děti sami nemají, ale jsou to zkušení pedagogové a baví je to. Občas někdo zjistí, že je to na něj příliš – někdy chaos, někdy prostředí. Tak se rozloučíme v dobrém. Část souboru třeba zůstane a přizpůsobí se komornější formě. Vždycky víme, že tenhle projekt není pro všechny – ale kdo s námi zůstane, ví, co čekat.

Jak hledáte prostory? Přece jen nemáte jedno stálé místo.

Začínaly jsme v menších sálech, třeba tanečních. Ale chtěly jsme se posunout i do krásných koncertních prostor, kde ten zážitek dostane další rozměr. Když slyšíte středověké harfy na Novoměstské radnici, je to úplně jiný zážitek než v běžném sále.

Důležité ale je, aby prostory byly praktické – ideálně bezbariérové, s místem pro kočárky. Někdy kočárky necháváme dole a stoupáme do patra – ale sál za to stojí. Všude, kde hrajeme, je potřeba i zázemí – prostor, kde si rodiče mohou dát kávu. A hlavně musí být sál „baby friendly“ – správci prostor nám musí věřit, že koncert s batolaty zvládneme v klidu.

Kolik koncertů za sezónu zvládnete?

Hlavní sezóna je říjen až červen. V prosinci máme někdy i dvacet čtyři koncertů za měsíc – Vánoce jsou pro nás vrchol. Jinak běžně šest až deset koncertů měsíčně. Často děláme dvojkoncerty za sebou, abychom pokryli poptávku.

Chceme, aby si rodič mohl poslechnout špičkové hudebníky – a dítě bylo klidně na dece se svačinkou.

Podporují vás městské části?

Ano, například Praha 2 je skvělým partnerem – dávají nám krásné prostory, podporují nás a my zase přivádíme do jejich sálů publikum, které tam běžně není – rodiče s nejmenšími dětmi. Vzájemně si tak pomáháme.

Plánujete se rozšířit i mimo Prahu?

Ano, máme za sebou koncerty v Čakovících, Dobřichovicích, Mníšku pod Brdy, Čerčanech. Teď se chceme víc soustředit na střední Čechy. A rády bychom časem přivezly Filharmoniště i do Brna a dalších měst – protože víme, že rodičům kultura chybí všude, nejen v Praze.

Kolik lidí za Filharmoništěm dnes stojí?

Základ jsme pořád my dvě s Vandou. Já mám na starosti dramaturgii a produkci, Vanda marketing. Pak máme kolegyni Karolínu Belešovou, která se stará o administrativu a spolupráci se školkami a školami – kromě koncertů pro děti do tří let máme i programy pro školky a první stupeň. Nově se k nám přidala Lenka Pácová, která přebírá část produkce, a Barbora Hrubešová, která hledá nové prostory a pomáhá s expanzí. Na místech pak máme brigádníky – kustody, kteří dohlíží na bezpečnost a komfort všech.

S čím bojujete nejvíc?

Občas je to samotné publikum – malé děti jsou nepředvídatelné. Někdy se špatně vyspí, někdy je hudba moc hlasitá – třeba když máme čtyři saxofony, může to být pro citlivé uši hodně. Proto nabízíme možnost zkusit jiný nástroj nebo jiný typ koncertu.

Chceme mít pestrou nabídku – kromě klasiky máme klezmer, šansony, swing nebo jazz manouche. Také máme programy pro školky a první i druhý stupeň ZŠ. Věříme, že každý si najde něco, co mu sedí.

Nebojíte se, že s klesající porodností bude méně posluchačů?

Je to riziko. Ale snažíme se projekt stavět tak, aby byl soběstačný. Prošly jsme podnikatelskými programy, vyhrály jsme soutěž pro ženy podnikatelky a akcelerační program She's Next. Okolo nás je velká síť lidí, kteří nám radí, jak projekt vést, aby dal smysl i ekonomicky.

Filharmoniště pro nás není jen srdcovka – chceme, aby to byl udržitelný projekt, který se umí přizpůsobit době. A pokud jednou děti nebudou – půjdeme dál, s novými zkušenostmi.

Rozhovor vedla Kateřina Höferová.

Květinová slavnost: tradice, která spojuje

Když Norbert Fabian Čapek v roce 1923 poprvé představil Květinovou slavnost jako rituál jednoty v rozmanitosti, zvolil symbol, který je stejně křehký jako silný – květinu. Od té doby tento obřad rozkvetl do všech koutů a stal se každoroční připomínkou toho, co nás jako jednotlivce i komunity spojuje přes všechny rozdílnosti: úcta, svoboda, důvěra, láska. Každá obec pořádá tuto slavnost trochu jinak – ve městě i v přírodě, slavnostně i uvolněně, někdy s obědem, jindy online. Co ale zůstává, je jádro – přinést květinu a odejít s jinou. Přijít jako jeden, odejít jako součást celku.

V porovnání se shromážděními má „květinovka“ slavnostnější průběh s bohatým pohoštěním. (Fotografie z archivu Obce unitářů v Ostravě.)

Květinová slavnost není jen jarní oslavou krásy a života. Je živým rituálem, který v sobě nese poselství o lidské důstojnosti, komunitě a duchovní cestě. V různých podobách ji slaví všechny unitářské obce – od Brna přes Liberec až po Plzeň či společenství bez stálého sídla. Ptali jsme se duchovních i členů, jak se tato slavnost proměňovala v čase, co pro ně znamená a jak její hodnoty – svobodu, úctu a sounáležitost – žijí během celého roku.

1. Jak se ve vaší komunitě proměnilo prožívání Květinové slavnosti v průběhu času?

2. Jak vnímáte myšlenku spojení rozmanitosti a jednoty, která je jádrem Květinové slavnosti?
3. Jakým způsobem se snažíte během roku rozvíjet hodnoty, které Květinová slavnost připomíná – jako je svoboda, dobrá vůle a vzájemný respekt?
4. Jaká květina by podle vás nejlépe vystihla ducha vaší obce a proč?

OBEC UNITÁŘŮ V OSTRAVĚ (ODPOVÍDAL LIBOR MIKŠ)

1. Prvních Květinových slavností se ostravští unitáři zúčastnili jako místní skupina brněn-

ské obce. Jezdili jsme do Brna na jejich skvěle organizované akce a postupně jsme se vžili do smyslu Květinové slavnosti. Po vzniku OUO jsme slavnost organizovali v podobném duchu s tím, že jsme své slavnosti s OUB vzájemně navštěvovali. V porovnání se shromážděními má „květinovka“ slavnostnější průběh s bohatým pohoštěním, mívala zpravidla vyšší účast i vyšší počet hostů. V poslední době, zejména po covidu, mají již naše Květinové slavnosti komornější průběh a účast se přibližuje pravidelným shromážděním. Přesto slavnostnější atmosféra s připomínkou významu této akce, bohatějším občerstvením a květinovou výzdobou zůstává.

2. Třebaže se průběh Květinové slavnosti v čase proměňuje, zůstává pro nás symbolem respektu k rozmanitosti a zejména vzájemného sdílení, jehož obrazem je to, že odcházím s jinou květinou než s tou, se kterou jsem přišel.

3. Domnívám se, že těmito hodnotami jsou prodchnuta nejen všechna naše pravidelná týdenní shromáždění, ale i ostatní akce, třebaže na odkaz Květinové slavnosti explicitně nenavazují.

4. S českým unitářstvím je samozřejmě neoddělitelně spojena slunečnice, a to z důvodů nám všem dobře známých. Za OUO bychom přidali ještě růži jako symbol Lásky (záměrně psané s velkým L). A proč? Protože Láska je univerzální hodnotou, kterou asi většina z nás

ještě nedokáže plně pochopit – přesto je každé, i drobné přiblížení a zpřesnění jejího vnímání pro všechny z nás nesmírně významné.

LIBERECKÁ OBEC UNITÁŘŮ (ODPOVÍDALA JANA A. RAŠKOVÁ)

1. Rituál Květinové slavnosti se nese více méně ve stejném duchu. Každý rok si s pokorou připomínáme onu Čapkovu myšlenku Jednoty v různosti, která je stále velmi silná a nadčasová! Tradice tedy zůstává stejná, obměňuje se a zároveň roste, „jen“ členská základna.

2. Jedním slovem pozitivně. Spojení rozmanitosti a jednoty je nedílnou součástí našich unitářských principů, vzorů a myšlenek. Každý člověk je jiný, ale ke svému duchovnímu růstu se potřebujeme navzájem. Sdílená spiritualita může být naším společným cílem.

3. Zmíněné hodnoty rozvíjíme prostřednictvím různých aktivit našeho společenství. Konkrétně: shromáždění, sdílení myšlenek, workshopy, výlety, literární večery... Je nám vlastní činnost zaměřená na osobní a komunitní rozvoj. Pro všechny současné i nové členy jsou programy obce pozvánkou.

4. Mák, lichořeřišnice, slunečnice, měsíček, dýně, cuketa, bazalka, vlastně každá květina je nějak zajímavá a potřebná. Vybrat jednu zkrátka nelze. Jak vidno, vítáme rozmanitost jako přirozenost. Výše jmenované jsme aktuálně zasadili na našem ekopobytu v Křivoklátě

**Vítáme rozmanitost
jako přirozenost.**

(Fotografie z archivu
Liberecké obce
unitářů.)

„Máme za sebou už divadelní hru pro děti a dospělé, swingovou tanečnici, letos seifertovské rozjímání v křesle pod kyvadlem.“ (Fotografie z archivu Pražské obce unitářů.)

do připravených květináčků. Vlastnoručně zasazená semínka si odnášíme s sebou domů my i naše unitářské děti jako malý živý suvenýr.

PRAŽSKÁ OBEC UNITÁŘŮ (ODPOVÍDAL PETR SAMOJSKÝ)

1. Jelikož pražská Unitaria je místem, kde proběhla vlastně úplně první Květinová na světě, místem, odkud se v následujících letech šířila do dalších obcí a v následujících dobách i za hranice naší země, prakticky do všech unitářských organizací ve světě, je tato otázka skutečně výzvou. Historicky první Květinová slavnost i několik následujících jsou vcelku dobře zdokumentované, co se týče průběhu, pojetí i smyslu a účelu. Od těch prvních jsme se myslím dostatečně dobře odpoutali, abychom nebyli skanzenem (jak tomu někdy bývá, že společenství nebo jeho vedení ulpívá na tom, co bylo), a přitom se dokázali stále držet původního záměru. Máme za sebou už divadelní hru pro děti a dospělé, swingovou tanečnici, letos seifertovské rozjímání v křesle pod kyvadlem. Každý rok se snažíme přijít s něčím novým, podnětným, zajímavým, co se týče tématu, hudby a i celkového pojetí, přičemž vždycky je samozřejmě zásadní těžiště v duchovním ukotvení.

2. Jako radikálně liberální a konzervativně svobodomyšlný duchovní pražské Unitarie si troufnu říct – stále tak, jak by tu myšlenku měli vnímat všichni, kdo odkaz Květinové slavnosti používají. Tohle je úplná esence, ideový základ a svým způsobem „dogma“: bez důrazu na toto spojení rozmanitosti a jednoty by Květinová nebyla Květinovou, ale třeba jen „hezkým shromážděním“, „pietní vzpomínkou na NFČ“, „úžasným kulturně duchovním zážitkem“ a tak podobně. Upřímně řečeno takových Květinových slavností jsem pár zažil a moc mne nenadchly. Ono je třeba zejména pro ty, kdo Květinové organizují, skutečně vnímat unitářský étos, ze kterého pak obřad Květinové může vycházet.

3. Svým způsobem každé shromáždění je taková „květinovka“, byť bez květin. Zkrátka Květinová slavnost vystihuje unitářský étos, vychází z něj a výrazně k němu přispívá. A běžné shromáždění na něm pak během roku staví, připomíná jej, čili znovuoobnovuje ty základní hodnoty a principy, na kterých unitářská tradice stojí. Vlastně se to týká i všech programů a celé činnosti, která na území Unitarie probíhá – prostě o tom unitářství je.

3. Dvě slunečnice, jedna menší a druhá vyšší, přesně jak to je v našem znaku. To jsou ovšem ty

„Před pár lety jsme začali dělat Květinovou venku v Zámecké zahradě.“

(Fotografie z archivu Obce unitářů Teplice.)

tradiční, neosobní. A kolem nich by byly všechny ty, které na Květinovou přineseme. Pokud bych ovšem mohl vybrat opravdu jen jednu jako symbol, tak bych zvolil slunečnici.

OBEC UNITÁŘŮ TEPLICE (ODPOVÍDAL VLASTIMIL KREJČÍ)

1. Úplně zpočátku jsme dělali Květinovou v pronajatém sále v knihovně. Bylo to fajn, ale zároveň takové upjaté. Pak jsme měli vlastní prostory větší a „květinovka“ probíhala tam. Uvolněněji, ale pořád to bylo spíš v duchu – „je ‚květinovka‘, měli bychom přijít“.

Před pár lety jsme začali dělat Květinovou venku v Zámecké zahradě.

Je to v přírodním prostředí, pod stromy, na trávě, na dekách, váza s květinami je normálně na zemi a funguje stejně, jako když byla na „oltáři“. Celkově je ten duch takový svobodnější.

2. Popsal bych to asi takto: Jsme rozmanití v našich názorech, zázemí i životních cestách, kterými kráčíme – ale spojují nás hodnoty, které přesahují rozdíly: úcta k životu, otevřenost ducha a ochota růst spolu v komunitě.

3. V jedné rovině tématy promluv a následnými debatami o těchto tématech, také doprovodnými vzdělávacími programy a diskusemi při nich či po nich. Druhá rovina je praktická – když se lidé shodnou, jde to snadno, když se neshodnou, přijde na řadu praxe dobré vůle a vzájemného respektu.

4. Nevím, asi malý pugét lučního kvítí. Jsme takoví různorodí a v podstatě prostí.

OBEC UNITÁŘŮ V PLZNI (ODPOVÍDAL LUDĚK PIVOŇKA)

1. Když jsem v plzeňské obci v roce 1999 nastoupil jako unitářský duchovní, neměl jsem s unitářskými Květinovými slavnostmi příliš mnoho zkušeností. Když jsem ji poprvé v Unitarii zažil, věděl jsem, že budu jejím věrným fanouškem. Líbila se mi hned od počátku, a přitom měla velmi jednoduchý průběh. Později jsem dostal nápad, že bychom ji mohli obohatit o společné stolování. Takže nyní je Květinová slavnost vždycky zakončena společným obědem. Při něm si příjemně a přátelsky povídáme a zároveň pojídáme chutné pokrmy, a hlavně nikam nespěcháme. Dnes bych si Květinovou slavnost bez společného jídla již ani nedokázal představit.

2. Já osobně vnímám Květinovou slavnost jako připomínku velkého unitářského bratrství. To by se mělo projevovat jednotou v lásce a rozmanitostí ve víře. Protože dobrá víra se vždy projevuje dobrými skutky. Pokud to lidé na nás uvidí, budou naše liberální náboženství jenom chválit a velebit. A tak budeme milí Bohu i lidem.

3. Rozvíjení hodnot při Květinové slavnosti je vždycky individuální záležitost. Nikdo nemůže věřit ani milovat za ty druhé. Někteří unitáři jsou

Nyní je Květinová slavnost vždycky zakončena společným obědem.
(Fotografie z archivu Obce unitářů v Plzni.)

proto pro ostatní krásným vzorem a jiní bohužel smutným ponaučením. Prostě v tomto našem světě často spolu roste krásně vyzrálá pšenice i otravný plevelovitý koukol.

4. V mém případě smysl Květinové slavnosti zcela dokonale naplňuje slunečnice, která se obrací ke slunci jako symbolu nejvyšší Skutečnosti. Nic důležitějšího asi být nemůže.

OBEC ŠIRŠÍHO SPOLEČENSTVÍ (ODPOVÍDAL PETR SAMOJSKÝ)

1. Vzhledem k tomu, že OŠS patří k novějším obcím (byla ustanovena v roce 2008), a také k charakteru její existence (bez územní působnosti, tj. v nějakém konkrétním místě), Květinovou slavnost jsme začali slavit až několik let po založení obce. Prakticky řečeno, stále se proměňuje, protože na rozdíl od obcí s územní působností

se všichni členové nemohou sejít. Od začátku proto experimentujeme s její podobou – například že členové si udělají vlastní květinový rituál a sdílí fotografie při slavnosti společné, která se koná formou videokonference, anebo ji, pokud je k tomu příležitost, spojíme s událostí, které se účastní více našich členů. Příkladem toho může být pouť z Prahy do Radomyšle, kdy se Květinová slavnost konala na jednom zastavení, kam bylo snadné dopravní spojení. 2. Pro nás v OŠS je Květinová velmi důležitá, protože právě na rozdíl od obcí s územní působností je skutečně výzvou udržovat osobní vztahy mezi členy. Jak můžeme být spolu, byť jsme v jiných částech světa, jak můžeme udržovat to společné, co je pro nás to hlavní a důležité a jak nám v tom Květinová slavnost může pomoci, to jsou aktuální otázky.

Dalo by se říct, že celoroční činnost je takovou Květinovou slavností.

(Fotografie z archivu Obce širšího společenství.)

Květinová slavnost v Unitarii Brno.

(Fotografie z archivu Obce unitářů v Brně.)

3. Jsou to vlastně všechny naše programy, protože byť to tak není nikde napsáno, na těchto hodnotách stojí sama existence naší obce. Dalo by se říct, že celoroční činnost je takovou Květinovou slavností, respektive ta je vyvrcholením naší činnosti a oslavou naší služby jedni druhým.

4. Z mého pohledu by to byla květina polní, co nejvšednější, kterou můžeme najít prakticky kdekoli – například jetel luční. To proto, že naše společenství tím, jak je rozkročené do široka, do všech našich krajů a i do zahraničí, řečeno metaforou, může působit všude, takže je všední a zároveň je unikátní tím, jak snadno můžete být jeho částí. A pak jste za ně rádi, protože v jednoduchosti nacházíte hlubší roviny vztahů. Stejně jako polní květina je krásná ve své obyčejnosti.

(Poznámka Týny: Ten, kdo se letos zapojil do Květinové slavnosti OŠS, zároveň přispíval do prvního unitářského herbáře. Je to herbář léčivek, darovaných květin, z nichž každá je díky péči, kterou jí věnoval její autor, léčivá. Naše květiny uzdravují rozmanité bolesti duše.)

OBEC UNITÁŘŮ V BRNĚ (ODPOVÍDALA JARMILA PLOTĚNÁ)

1. Květinová slavnost byla pro naši komunitu vždy důležitou událostí. V 80. letech slouži-

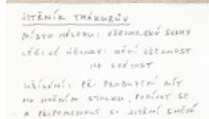
la jako prostor pro mezináboženský dialog a setkávání s představiteli různých církví. Postupně se její formát proměnil – od širšího ekumenického zaměření k tematickým slavnostem s konkrétními hosty a ideou. Přesto si uchovala svůj tradiční slavnostní ráz a stále zůstává jedním z vrcholů našeho liturgického roku.

2. Tato myšlenka nás oslovuje od samotného počátku a zůstává pro nás živá po celý rok. Symbol květiny, každé jiné, a přesto tvořící harmonický celek, nás vede k přijetí různosti v jednotě. Právě tato idea mě kdysi natolik oslovila, že jsem na jejím základě učinila zásadní životní rozhodnutí.

3. Tyto hodnoty považujeme za samotný důvod existence naší obce. Po celý rok se je snažíme žít v každodenních situacích, zvláště v obdobích, která přinášejí složitosti nebo napětí. Pravidelná setkání, otevřenost vůči jiným i naše zapojení do veřejného života nám umožňují tyto hodnoty neustále obnovovat.

4. Jednoznačně slunečnice – náš symbol. Obrací se ke Slunci, tedy k životu a světlu, a přináší radost i naději. Je výrazem naší orientace ke světlu porozumění, otevřenosti a důvěry.

*Připravila
Kateřina Höferová.*

Monismont srdcový
nízká vegetace v chilských horách
sbírají se pouze květy
likviduje negativní myšlenky
přidává se do čaje

Na'xw: PENIZOVKA HOJNA
Mito a spirob škola:
VIRTUÁL JE VÍDE, NUTNO
PŘÍRAT V HONÉ' ŠCUPINÉ LIDI
(NEJLEPŠE UNIT (MILION) ARŽU)
Léčivé účinky:
PRÍNA'Š, AHOJNOU I DUCHOVNÍ HOJNÉ
Způsob užívání:
NECHTE LEŽET V PŘEMĚNĚNÉ TRÁVĚ

„Ten, kdo se letos zapojil do Květinové slavnosti OŠS, zároveň přispíval do prvního unitářského herbáře. Je to herbář léčivek, darovaných květin, z nichž každá je díky péči, kterou jí věnoval její autor, léčivá. Naše květiny uzdravují rozmanité bolesti duše.“
(Fotografie z archivu Obce širšího společenství.)

Známí neznámí

Jana A. Rašková

Naštěstí se my všichni čeští unitáři velmi dobře známe, že? Vidáme se přece relativně často, každý ve své obci, každý týden, pravidelně, na shromáždění přece! Jak ale konkrétně takové setkání bratří a sester vypadá? Široký úsměv, letmé přivítání? Pár chvil před začátkem? Něco slov během sušenek a kávy? V poklidu si povídat, každý s každým. Je to tak? Anebo je tento krátký, společně strávený čas pro náš sociální kontakt mezi členy nedostačující? Troufám si říci, že ano.

Večer čteme, zpíváme, sdílíme – a budujeme komunitu, která se nebojí ticha ani smíchu.

(Obě fotografie z archivu Liberecké obce unitářů.)

A díky tomu také vznikají další možnosti, kde své vzájemné vztahy prohloubit a utužit.

Mezi pravidelná setkávání mimo duchovní shromáždění a doprovodné programy patří v Liberecké obci unitářů i oblíbené pobyty v přírodě, kde se tmelí kolektiv a kde zbývá dostatek času na společné sdílení naší postupně se rozrůstající spirituálně založené rodiny.

Hlavním cílem pobytů je vymýšlení témat a aktivit na další společně strávené týdny, měsíce a roky v Unitarii. Sejde se zde obvykle větší skupina členů, a hlavně také naše děti, jejichž účast na shromážděních konaných během školního roku je prakticky nemožná.

Co mi paměť sahá, pořádají liberečtí unitáři minimálně dva prodloužené víkendy do roka:

jeden pod názvem Ekopobyt a druhý nesoucí jméno Unidays. Zde je samozřejmostí nejen chovat se ekologicky a podle principů unitářství, zde také společně rosteme: my dospělí i postupně (nás) dorůstající mládež. Hlavní roli vždy hraje okolní příroda, ta přináší moudrost a zdravé naladění v jakémkoli počasí.

V předem vybrané destinaci se pak nabízí k vidění historicky či architektonicky zajímavé kulturní památky, poutní místa, sakrální stavby, přírodní scenérie, prameny, jeskyně, rozhledny... Vše hodno obdivu! Není pochyb, že mimoděk napříč generacemi sdílíme poznané zkušenosti, radosti a kouzla přítomnosti života a světa.

K budování komunity přispívají kromě spirituálně laděného programu i společně při-

Sdílíme poznané zkušenosti, radosti a kouzla přítomnosti života a světa – napříč generacemi.

pravované a konzumované snídaně a večeře. Opakovaně se inspirujeme dosud nepoznanými chutěmi kulinářských výtvorů našich přátel, sester a bratrů. A s jídlem roste chuť! Během dne jsme prakticky stále venku. Každá lokalita, kterou vybíráme společně, hlavně podle dostupnosti časové i finanční, skýtá vždy mnohé zajímavé příležitosti. Procházky po okolí, výlety či delší poznávací túry.

Ve zdravém těle zdravý duch, jak praví klasik, tudíž potěší každý zatrávněný plácek, sportoviště či hřiště pro děti. To si jistě dovede každý snadno představit, ale pravidelně absolvovat většinu aktivit v počtu více než dvaceti účastníků? To se zdá být rok od roku stále větším oříškem... Přesto jsme za uplynulou dobu navštívili například Terezín, Českou Lípou, Křivoklát, okolí vodní nádrže Souš, Jánskou a jiné a další.

Prostřednictvím jednoho z minulých čísel unitářského časopisu jsme vás již dopodrobna informovali o čtyřdenním pobytu v Opárenském mlýně, jehož ústředním tématem bylo hledání poslání a vize Liberecké obce unitářů. Pro podobné hledání a nalézání se jistě vytržení z běžného koloběhu a ruchu města vyplatí. Nevěříte? Věřte!

Kromě utužování sebe sama prostřednictvím přirozeného sebepoznávání vzdáváme

hold unitářství i cvičeními těla a ducha. Pravidelná každovečerní shromáždění, společné čtení z *Tvůčího života* a kruhy sdílení se rovněž zapsaly jako pravidelná součást programu našich pobytů. Stejně jako muzicírování, zpívání a tvoření všeho druhu. Také oblíbené kvízové, paměť rozvíjející společenské hry, sbírání papírků a úklid okolí. To jen tak namátkou... Jak již bylo řečeno, především nám však jde o strategické plánování, kterak například naplňovat každoročně vypisované granty NSČU. Tak hlavně ať nám tato všeobecně prospěšná doprovodná a plnohodnotná činnost vydrží, přeji si.

Pokud byste se i vy z ostatních obcí chtěli nechat inspirovat, doporučujeme k organizaci a logistice dostatečnou časovou rezervu. Pro zamluvení vhodného samostatného objektu s kuchyňkou pro určitý počet osob, se společenskou místností a zahradou – minimálně rok. Pro přípravu programu, pro nákup pomůcek a propagaci v obci minimálně půlrok.

Toužíte se také vidět více? Propojit se i na hlubších, neviditelných úrovních prostřednictvím déle stráveného času pospolu, navíc s bohatým, pro obec udržujícím a životodárným programem?

Tak hurá, všichni do přírody, plánujte a tmejte se! Dokud nás osud nerozdělí...

Radost jako cesta

Ohlédnutí za letošním unitářským sněmem v Liberci

Lucie Hrabánková

Letošní sněm s názvem Radost jako cesta se konal v Liberci a zakončil tak první „kolo“ sněmů v místech obcí. Původně se měl sněm v Liberci konat v roce 2022, ale kvůli pandemii covidu jsme museli pobyt delegátů sněmu NSČU v hotelu Liberec stornovat a sněm tehdy proběhl poprvé online. Letos jsme se konečně dočkali.

Radost jako cesta – a první kroky vedly k zasazení stromů společné budoucnosti.
(Obě fotografie Ondřej Svatoš.)

Myslím, že se nám i tentokrát výběr ubytování povedl. Hotel Liberec se nachází přímo v centru města, má tedy skvělou dostupnost, ideální pro večerní procházku centrem, a je rovněž v blízkosti sídla Liberecké obce unitářů. Pokoje byly standardně vybavené a některé z pokojů dokonce skýtaly krásný výhled na Ještěd. Obsluha hotelu byla velmi milá a vstřícná. Sál, ve kterém probíhaly snídane a jednání sněmu, byl světlý a příjemný.

Sněm začal v pátek 25. 4. v 17.30 hodin odpoledne představením návrhů na poselství sněmu (celkem jich bylo pět) a představením kandidátských projevů: na funkci předsedy NSČU kandidovala stávající předsedkyně Kris-

týna Ledererová Kolajová, na funkci místopředsedy Štěpán Mairovský. V 18.45 následovala jako tradičně přednáška hosta. Tentokrát byl pozván host ze zahraničí, a to britský duchovní a pedagog Anthony Howe. Jeho přednáška/promluva na téma sněmu Radost jako cesta byla velmi silná a působivá a podle ohlasů zanechala ve většině přítomných hluboký dojem a velmi vhodně tak navodila atmosféru průběhu letošního sněmu.

Po přednášce proběhlo zpívání čantů, které se neslo ve velmi pohodové náladě. Mezi 20. až 21. hodinou diskutovali členové ÚSS s delegáty sněmu a odpovídali na jejich dotazy. Poté si ještě někteří z delegátů společně poseděli

v hotelovém baru u skleničky a ukončili tak neformální zahájení prvního dne sněmu.

V sobotu 27. 4. po společné snídani se delegáti přesunuli o patro výše do salonku hotelu, kde se uskutečnilo první společné shromáždění. A po něm v sále v přízemí začal první oficiální den sněmu.

Jako tradičně nás sněmem provázela moderátorka Bára Procházková. Na programu jednání bylo v sobotu, po oficiálním zahájení a uvítání ze strany zástupců liberecké obce, projednání výročních zpráv a rámcového rozpočtu. Následně se od 11.30 delegáti zhruba půl hodiny věnovali úpravám interních předpisů — konkrétně schvalovali nové znění Řádu duchovenské služby a navrhované změny v Ústavě a Stanovách. Kolem poledne pak program pokračoval nominacemi na cenu Čapka. Pro nominované je již nyní možné hlasovat na intranetu NSČU.

Po obědě jsme se všichni společně přesunuli auty na nově zakoupený pozemek liberecké obce v ulici Nad údolím. Tento pozemek LOU zakoupila jako zahradu, kterou bude postupně kultivovat a využívat ke svým programům i odpočinku. Zde jsme se tedy všichni společně sešli a zasadili dva stromy za benedikce duchovní liberecké obce Jany A. Raškové.

Poté jsme se auty přesunuli zpátky do centra Liberce a většina navštívila sídlo LOU, kde čekalo drobné pohoštění a představení prostor.

V 17.30 jsme se všichni opět sešli v sále hotelu Liberec, tentokrát ke společnému zhlédnutí prezentací jednotlivých obcí. Díky nim jsme se mohli seznámit s tím, co se v jednotlivých obcích aktuálně děje či plánuje. Svoji činnost

představila také Unitářská akademie, která významně rozšířila své aktivity i v rámci komunitního centra NSČU. Po večeři následovala zhruba půlhodinová společná meditace zpěvem čantů a závěr večera patřil diskuzi s kandidátkou a současnou předsedkyní NSČU Kristýnou Ledererovou Kolajovou, která zodpovídala dotazy přítomných delegátů týkající se její kandidatury a vize dalšího směřování NSČU.

Závěrečný den sněmu, tedy neděle, byl opět zahájen ranním shromážděním po společné snídani. Během tohoto setkání měli delegáti možnost jedním slovem vyjádřit své pocity, přání či zkušenosti, což bylo velmi silné a podle mého názoru to opět navodilo příjemnou a otevřenou atmosféru pro poslední jednací blok.

Co nás ještě čekalo? Řekla bych, že to nejdůležitější – volba předsedy a místopředsedy NSČU. Oba kandidáti, Kristýna Ledererová Kolajová i Štěpán Mairovský, získali podporu většiny přítomných delegátů a byli tak znovu zvoleni do svých funkcí předsedkyně a místopředsedy NSČU.

Ačkoli návrh na změnu koncepce financování NSČU nebyl nakonec přijat, zůstává naděje, že se k němu v budoucnu vrátíme. Potěšující však je, že delegáti podpořili rozšíření koncepce o práci s dětmi a mládeží, která je pro budoucnost NSČU klíčová.

Sněm byl poté slavnostně ukončen a po společném obědě se delegáti rozloučili a postupně se vydali zpět do svých domovských měst. Věřím, že si všichni odváží hezké vzpomínky na společně strávený čas a chuť se znovu sejít – příští sněm NSČU se totiž uskuteční v Bratislavě!

Jedním slovem jsme sdíleli pocity, tichou radost i vděčnost za společný čas.

Bohdana Hašplová nebyla jen vizionářkou – byla ženou činu

Rozhovor s Radovanem Lovčím

Radovan Lovčí připravuje soubor dosud rozptýlených promluv Bohdany Hašplové, první české unitářské reverendky a neobyčejně odvážné ženy, která svou víru přetavila v celoživotní službu. V rozhovoru se svěřuje, co ho na jejím životním příběhu nejvíce zasáhlo, proč považuje její odkaz za aktuální i dnes – a proč vydání této edice chápe nejen jako badatelský počín, ale především jako projev úcty k ženě, která se nebála naplnit svou vizi.

Co vás na osudu Bohdany Hašplové nejvíce osobně zasáhlo a co byste rád, aby zůstalo čtenářům v mysli jako její největší odkaz? Které rysy její osobnosti – ať už jako ženy, duchovní nebo člověka – jste považoval za nejdůležitější zachytit a proč právě tyto?

Chtěl bych v úvodu předeslat, že se jedná o soubor Bohdaniných veřejně dostupných promluv, doplněný z mé strany asi 20 stránkami jejího

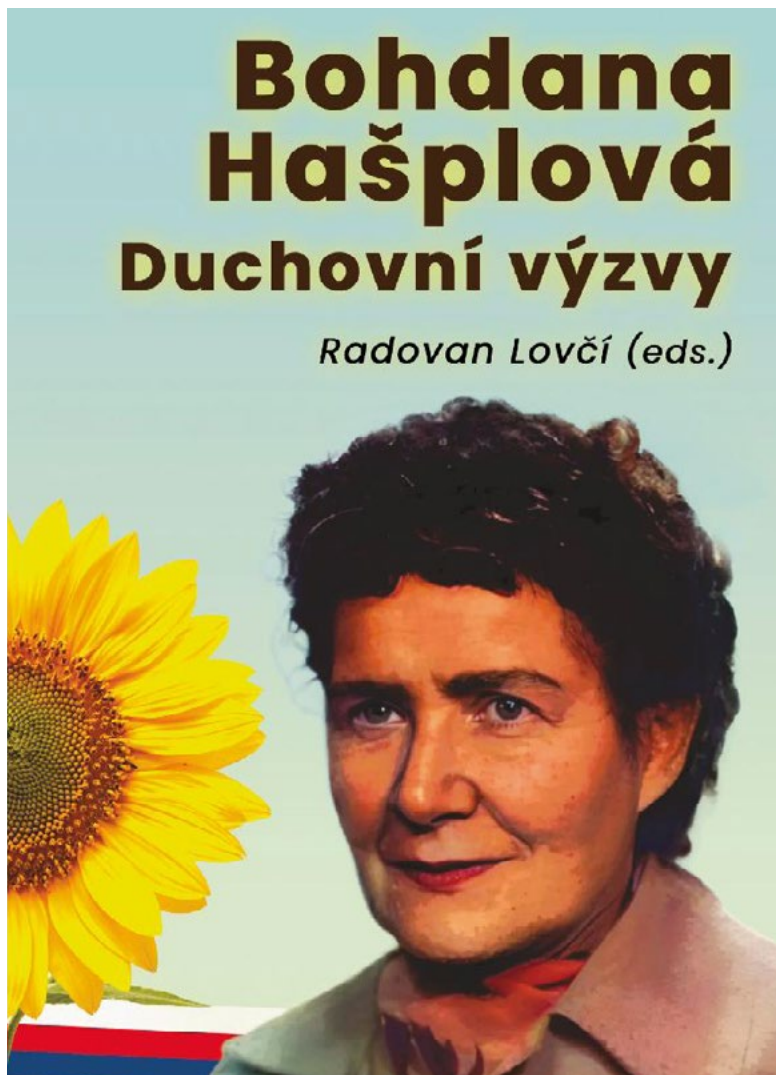
stručného, jen populárně podaného životopisu. Jde tedy o jakousi edici, která představuje dochované stopy Bohdanina životního díla, jež po literární stránce není obsáhlé. Nevíme ovšem, zda to bylo dáno tím, že si své promluvy neseписovala, na rozdíl od svého chotě Karla, anebo je prostě nearchivovala a nedochovaly se tudíž do dnešních časů. Nejde o práci historickou. Historické pojednání o Máje a Bohdaně mám řadu let sepsané, ale rád bych je přepsal do trochu jiné literární podoby a nyní na to nemám čas; nejbližší roky mi ještě zaberou především životopis Vojty Beneše a také Vladimíra Strusky, kde mi ještě chybí zpracovat některé podstatné životní momenty. A pravda je, že rozdělaných knih jen pro Unitarii (do dalších grantových řízení) mám i teď celou řádku. V ideálním případě bych se potřeboval roztrojit, aby mi vše uplývalo rychlejším tempem.

Hlavně bych rád poděkoval za naprosto zásadní pomoc předsedkyni NSČU Kristýně Ledererové Kolajové a také Petru Kalačovi z Dokumentačního centra českého hermetismu. Díky těm dvěma jsem mohl znovu a zcela od začátku rekonstruovat podobu knihy, jejíž první „nástřel“ mi nečekaně zůstal spolu s dalšími soubory vytržďených promluv jiných autorů, z nichž měly vzniknout postupem času také knihy, v jiné unitářské obci – v níž jsem byl po léta angažován a kterou jsem za dosti kuriózních okolností před léty opustil. Své nynější brněnské obci moc děkuji za podporu pro vydání, ostatně Rev. Hašplová je brněnská rodačka, ale tam se kupodivu některé hledané Bohdaniny texty vůbec nenalezly. Na druhé straně bylo

Bohdana Hašplová byla nejstarší dcera NfČ a první ordinovaná žena duchovní na úrovni farářky či reverendky v Československu. (Ilustrace Lucia Janechová.)

Její slova
se dochovala
v útržcích – dnes
z nich vzniká
mozaika, která
znovu promlouvá
k těm, kdo hledají
hloubku a smysl.
(Zpracování obálky
Pavel Kohout.)

zajímavým zjištěním, že určitá promluva, ačkoli byla vydána v nákladu třeba 400 kusů, se dá sehnat v pouhých dvou výtiscích v celé ČR, a tyto nejsou vůbec volně dostupné. Už proto jsem rád, že Bohdanina duchovní zamyšlení budou mít i veřejnou knižní podobu, i když jejich náklad je realisticky skromný a slouží hlavně unitářům. Ač jsem přesvědčen, že vážný duchovní zájemce se nedá odradit starší podobou češtiny nebo dílčími postřehy, které už jsou dobově překonané, nepůjde samozřejmě o bestseller. Spíše jde o ediční počin pro naše čtenářské publikum, jímž vyjádříme úctu naší klíčové spoluzakladatelce.

V Unitarii jako celku se v průběhu její více než stoleté existence objevily desítky pozoruhodných osobností, po nichž zůstal zachován jejich odkaz také v literární podobě. Obávám se, že si řada unitářů vůbec neuvědomuje, jaký obrovský poklad nám takto zachovali a že jej můžeme poskytnout a předat sobě i druhým. Ale jen velmi málo z něj zatím reálně nabízíme...

Část života jsem spojil s konzervativnější podobou křesťanství, do jejíhož rámce jsem s některými názory nezapadal, a nerozuměl jsem například tomu, proč ženy nemohou být v určitých církvích duchovními, když mají mnohé talent i pro tuto profesi, respektive životní

poslání. Jako unitáře mne naopak upřímně těší, že česká Unitaria měla ve svých řadách první ordinovanou ženu na úrovni reverendky, resp. farářky, a tou byla Bohdana Hašplová, rozená Čapková. Co je na ní lidsky imponující? Zprvu odvaha, že si na daný post troufla a šla odhodlaně a přímočaře za svým cílem. To totiž není úplná samozřejmost. Potkávám v životě různé idealisty, a to i mezi unitáři, kteří plánují to či ono, milionkrát se mi svěřili se svými aktuálními záměry a cíli a dnes už by z nich museli být dlouholetí známí přednášeči, možná i reverendi, spisovatelé mnoha a mnoha vydaných duchovních knih či zkušení cestovatelé za spirituálním poznáním přinejmenším po Evropě, leč kde nic tu nic. Zůstalo jen u řeči a plánů... Žijí si zkrátka ve svých snech – a to jim zřejmě stačí. Bohdanka ovšem jenom neplánovala a nesnila, také konala a uměla si jít za svým – dovedla svou vizi v praxi naplnit. Byla v daném ohledu systematická a cílevědomá. A je obdivuhodné, že duchovenskou činnost brala jako životní náplň a službu, v níž něco jako odchod do penze nehraje žádnou roli. Ač ji trápily problémy se sluchem, sloužila podle možností unitářům do konce svého života a stále se i ve vyšším věku snažila být podle možností aktivní. Zemřela poněkud nečekaně den po svých 90. narozeninách, které oslavila s rodinou a některými unitáři.

Bohdana Hašplová byla ve své době odvážnou průkopnicí a v mnohém předběhla svou dobu. Myslíte, že by dnes dokázala oslovit stejně silně? Čím může inspirovat i současného čtenáře?

Určitě dovede i dnes oslovit ty unitáře, jež vycházejí z podobných axiomat jako Norbert Čapek, Bohdana Hašplová i další zakladatelské osobnosti Unitarie, které – záměrně nechci říci věřily, nýbrž – vycházely z přesvědčení, případně z nějaké formy vnitřního poznání, že lidský život nekončí smrtí, že naše duše pokračuje v nějaké další vývojové fázi a podobě existence, že existuje určitá forma vyšší spravedlnosti i vyšší formy duchovní inteligence, pro jejíž vrchol užívají někteří pojem Bůh, zatímco jiní dávají přednost alternativním označením, třeba Nejvyšší Moudrost, jako to vidíme u N. F. Čapka či Otakara Mikeše.

Co nevidím jako dobově stejné, je to, že Bohdana silně akcentuje poezii, její duchovní a duševní sdělnost a výpovědní hodnotu. Žila v době, kdy národ přikládal básnictví mnohem větší význam než dnes. Stále potkávám starší jedince bez akademického vzdělání, kteří mají skvělý přehled o české poezii, jež si drželi od mládí, nejen ze školních lavic – a po desítkách let mi s nadšením citují básně našich klasiků. Totéž u mladších generací už bohužel až na výjimky nehrozí. Chvilky s poezií dávno vytlačily z obrazovek televizí a stránek médií jiné pořady či je nahradila zcela jiná textová sdělení...

Množná i proto úplně zapadla myšlenka, již jsem občas marně uváděl do unitářského éteru, aby pravidelnou součástí unitářských časopisů, včetně *Tvůrčího života*, byla také poetická rubrika. Konečně myslím si, že by to byla bývala skvělá sféra uplatnění pro již zesnulého doktora Pivce, s nímž jsem sice často nesouhlasil a stáli jsme názorově ve vzájemné opozici, ale k umění měl jedinečný vztah, pasivní i aktivní, jako talentovaný skladatel, nápaditý básník i bravurní zpěvák. Ale to už mírně odbíhám jinam...

Kdybyste měl doporučit jen jednu myšlenku nebo úryvek z jejich promluv – který podle vás nejlépe vystihuje její poselství? Který by to byl a proč?

Dovolím si tuto citaci z knihy, která Bohdaninými slovy výstižně podává jednu z klíčových idejí našich zakladatelů a která nás samozřejmě charakterizuje podnes: „My, unitáři, si vybíráme ze všech zdrojů, co je krásné, podnětné a pravdivé. Nám jsou všichni tvůrci krásy blízcí. Ale kromě toho máme svou vlastní sbírku. [...] Jak je známo, my unitáři nepředepisujeme nikomu nějakou víru. Co děláme? – Nabádáme k hledání pravdy a tam, kde jsme se ještě nedopátrali vědeckého poznání, tam si vytváří každý z nás podle svého stupně vzdělání, vyspělosti a potřeby takovou víru, takovou hypotézu, takovou domněnku, která by mu nejlépe sloužila v jeho potřebách a k jeho vysvětlení.“¹

1 Bohdana Hašplová a Radovan Lovčí (ed.), *Duchovní výzvy*, Brno: Obec unitářů v Brně 2025, s. 53 a 127.

Narazil jste během práce na této knize na něco, co vás samotného překvapilo nebo přimělo dívat se na Bohdanu Hašplovou jinýma očima? Co bylo vašim největším autorským dilematem?

Věčné dilema, které řeší každý historik, je to, zda uveřejnit vše, co o dané osobnosti zjistíte, nebo kam si položit hranici, co nikdy nezveřejňovat. To mě potkalo při psaní o Masarykovi a jeho rodině, při studiu rodu Benešových i při bádání o životech řady jiných osob, včetně českých unitářů. Je to náročné vnitřní dilema a velmi opatrné a nevděčné vážení, kam až můžete zajít. Uvedu to na příkladu Masarykova života.

Masaryk po skonu choti Charlotty, vzdor mladistvým předsevzetím o jednomužství a jednoženství a neuzavírání dalších vztahů po skonu partnera, toužil po druhé polovičce a navázal další milostné vztahy. Nejlépe je zdokumentován ten s Oldrou Sedlmajerovou, který připomněl v jejím životopisu v roce 2018 dr. Petr Zídek. Podnes se zachovaly intimní, eroticky laděné dopisy od TGM Oldře. Měly být podle Tomášova přání zničeny, ale ona je nezničila. Mají být publikovány? Není to neohleduplné vůči mrtvému? Já je do ruky nedostal, archiváři Památníku národního písemnictví mi je koncem 90. let minulého století pod zámkou vymyšleného embarga nepůjčili. Zřejmě mě vyhodnotili jako štouru, který by je někde určitě odcitoval. To byl ovšem omyl. Sám bych je byl býval s ohledem na Masaryka doslovně necitoval, maximálně bych je velmi decentně parafrázoval, a možná ani to ne. Domnívám se, že vůči mrtvé osobě má mít člověk stejné zábrany jako vůči žijící. Jako by ten člověk stál před vámi, abyste se mu mohli podívat do očí. To ale nemá být Petrova kritika, Zídkových prací si velmi cením, známe se osobně. V tomto však máme jinou optiku. On ty samé zábrany neměl, vidí to jinak, noví archiváři mu v zapůjčení listů nebránili, takže citoval i dosti naturalistické pasáže s vědomím, že to „legendu Masaryka“ zlidští a představí jako normálního muže, a ne poloboha, kterého z něj dělali propagandisté za jeho života.

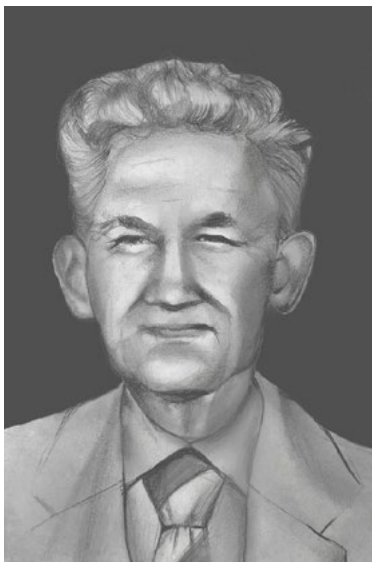
Podobné je to s Bohdanou Hašplovou. Manželství s Karlem prošlo krizí, k níž máme

v unitářském archivu různé osobní informace. Záměrně je schraňoval dr. Kafka, ale zároveň je zdokumentovali také příslušníci StB – a dnes se k nim dostane každý badatel. Také proto se někteří archiváři a historici stavěli skepticky ke zveřejnění estébáckých spisů pro badatelské účely, protože je tam i mnoho intimních zpráv, občas dokonce vylhaných nebo zveličených. Co s tím? Mám celou věc, byť potvrzenou několika zdroji, decentně ponechat stranou? Když ale téma unitářů a jejich předáků v době komunismu zpracuje jiný autor, a to může samozřejmě kdokoli, nebude to vypadat, že určité věci na rozdíl od něho vlastně zamlčuji a nejsem poctivý historik? To je určité dilema, které nemám ještě jasně dorešené.

Co možná čtenáře nepříjemně překvapí, je jakýsi Bohdanin obrat za normalizace, kdy asi přestala věřit v reformu nebo pád komunistického režimu a v obavě, že Unitaria bude zcela zrušena, byla ochotna obětovat i některé bývalé spolupracovníky rebelující proti dr. Kafkovi, který duchovensky vedl unitáře v letech 1958/1959 až 1990. A byla ochotna i k různým

„Manželství s Karlem Hašplem prošlo krizí, k níž máme v unitářském archivu různé osobní informace.“ (Ilustrace Lucia Janechová.)

Tatínek Bohdany Hašplové Norbert Fabian Čapek a jeden z jejích bratrů, československý legionář z Francie Jan Eduard Čapek.
(Ilustrace Lucia Janechová.)

prorežimním vyhlášením z pozice dlouholeté předsedkyně Ústředního správního sboru NSČU, ačkoli v době 50. a 60. let 20. století byla sama pokládána kvůli politickým nárazkám ve svých kázáních za rebelku a nesměla několik let kázat; ztratila tehdy nezbytný státní souhlas.

Zajímavý je také Kafkův obrat, kdy se jí dr. Dušan Kafka omluvil za ústrky, které jí v minulosti svým rivalizujícím jednáním způsoboval. Vidíme, že prošel určitou katarzí a nejspíš trpěl i pocity viny. Neměli bychom jej nahlížet černobíle jako určitou negativní postavu českého unitářství – byl to velmi rozporuplný a pochybuji, že vnitřně šťastný člověk, jenž lavíroval mezi unitáři, StB a církevními tajemníky, ale také byl ctěn a respektován pro svůj obrovský rozhled a vážní zájemci jezdili na jeho duchovní přednášky klidně až ze Slovenska. A třebaže vyloučil z Unitarie dr. Eduarda Tomáše, neměl problém nadále za Tomášem posílat zájemce o jógu; i to je psychologicky zajímavé.

U Bohdanky musíme chápat dobu, ve které žila. Dějiny píší vítězové, ale kdo mohl předem říci, že komunistický režim v roce 1989 padne a že vše neskončí trochu jinak, třeba jako na Kubě, v Číně nebo Bělorusku? Lidé byli rozpolcení a ani v naší čtyřgenerační rodině jsme všichni nevěřili v jeho úspěšný

pád – mnohým se zdálo, že atomové zbraně a přízrak roku 1968 povedou k tomu, že se sovětského panství už vůbec nikdy nevymaníme.

Podobně těžké volby ale řešíme i dnes, neznajíce budoucnost. Každý demokrat bude jistě fandit Ruskem napadené Ukrajině, ale riziko zničení života na planetě nemůže stát níže nežli suverenita Ukrajiny. Proto není ochota jít s Rusy do přímého vojenského střetu a západní státníci, včetně současného prezidenta USA Trumpa, hledají kompromisní řešení v rámci stávající reality. Možná jsou zbrklí a Rusko se může brzy ekonomicky zhroutit a skončí i válka... Ale může se bohužel stát také to, že Ukrajinu nakonec potká podobný osud jako Tibet, ovládaný Číňany. Bohdana i naši unitářští předáci před rokem 1989 řešili zase svoje dilemata. Tím ale neříkám, že nutně rozhodli správně. Lehko se radí těm, kdo už vědí, jak věci dopadly. Třeba by se nám Unitarii po roce 1989 bývalo povedlo obnovit znovu a na její protirežimní rebely bychom dnes s velkou úctou vzpomínali. Ale možná by se Unitaria u nás už znovu neobnovila, anebo ano, ale jen v mizivém počtu osob, kdo ví. Každopádně platí, že nikdy a pro nikoho není lehké držet v rukách odpovědnost!

Rozhovor vedla Kateřina Höferová.

Hledat nové způsoby propojení mezi unitáři z celého světa

Rozhovor s Morgan McLean, ředitelkou mezinárodní kanceláře americké Asociace unitářů a univerzalistů

Rev. Morgan McLean před svým nástupem do mezinárodní kanceláře UUA působila jako duchovní v unitářských a univerzalistických sborech v Rockville (Maryland), v Davisu (Kalifornie) a v Devonu (Pensylvánie). Kromě toho byla aktivně zapojena v mnoha unitářských profesních skupinách a organizacích včetně působení na postu předsedkyně správní rady bývalé organizace UU Partner Church Council (UUPCC). Předtím, než se stala duchovní, pracovala ve Washingtonu, D. C. pro Amnesty International USA. Její manžel Daniel je profesorem politologie na akademii Northern Virginia Community College, mají spolu dceru Myrtille.

Duben 2025 –
Setkání
s Transylvánským
mládežnickým
sborem na letišti.
(Všechny fotografie
z archivu Morgan
McLean.)

Morgan, od května tohoto roku pracuješ na pozici, kterou myslím většina neamerických unitářů sleduje velmi pozorně, tedy jako ředitelka mezinárodní kanceláře UUA (Director of Global Connections UUA). Jaké hlavní úkoly tě čekaly v prvních týdnech a jaké tě čekají do konce roku?

Když jsem nastoupila do této funkce, věnovala jsem čas hlavně tomu, abych se dozvěděla více o mnoha spojeních, která má UUA se zahraničními skupinami, a také o různých přístupech, které UUA v minulosti zaujímala

k mezinárodní spolupráci. Bylo to také období cestování a konferencí! Na konci dubna jsem měla příležitost zúčastnit se valného shromáždění filipínských unitářů a univerzalistů. Bylo pro mě úžasné setkat se osobně s touhle komunitou, kterou jsem do té doby znala pouze z videohovorů.

Nyní, když je za námi i valné shromáždění UUA, což představuje vždy hodně práce, doufám, že se mi podaří ještě v tomto roce naplánovat a započít několik projektů propojování unitářských komunit a najít nové vedoucí, kteří mi s těmi projekty pomohou.

Duben 2025 –
s duchovními UUCP
a velvyslankyní
UUA, reverendkou
Joan Javier-Duval.

Na kterých věcech teď mezinárodní kancelář amerických unitářů a univerzalistů pracuje nejintenzivněji?

Velkou část času trávím spoluprací se skupinou Leadership and Design Team¹ na založení nové globální sítě unitářů a univerzalistů. Díky téhle síti může naše kancelář sladit svou práci s vizí globální unitářské komunity. Letos se, doufám, zaměříme na hledání nových způsobů, jak unitáře a univerzalisty v USA víc seznámit s unitáři po celém světě a propojit je. Kancelář také poskytuje zázemí programu Holdeen India, který loni oslavil 40. výročí. Tento program se zaměřuje na poskytování humanitární pomoci v Indii. Udržujeme i vztahy s dalšími mezinárodními a mezináboženskými organizacemi, včetně Mezinárodní asociace pro náboženskou svobodu (IARF) a Risshō Koōsei-kai² v Japonsku. Na podzim tohoto roku se s nimi budeme již počtvrté podílet na programu výměny mládeže, který probíhá pomocí Zoomu.

Není to pro tebe úplně nová práce, protože jsi již v uplynulých letech byla

¹ Nástupnická organizace ICUU, mezinárodní unitářské organizace [pozn. red.].

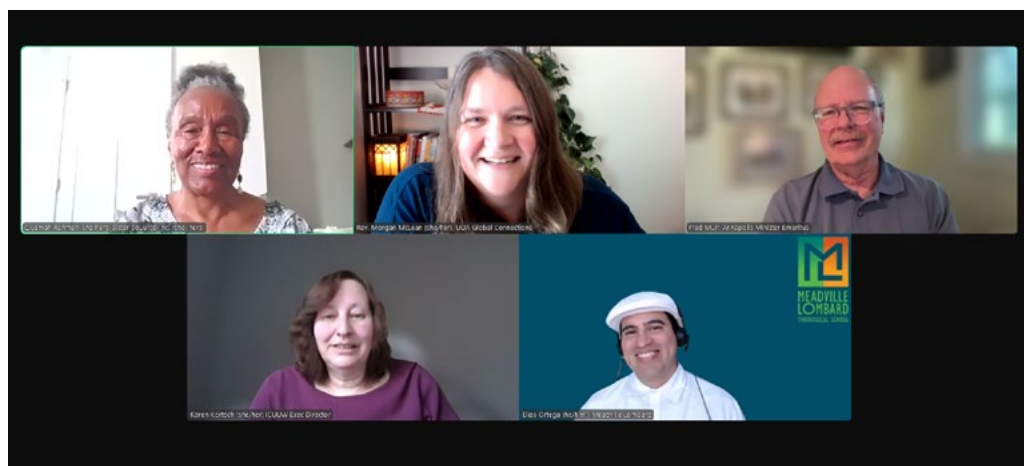
² Japonská liberální buddhistická organizace s tradicí od pozdních 30. let 20. století [pozn. red.].

„pravou“ rukou předchází ředitelky, Alicii Forde. Co bys nejvíc ocenila na spolupráci s ní a co se pro tebe změnilo?

Jsem moc ráda, že jsem mohla s Aliciou tak úzce spolupracovat. Velmi oceňuji její promyšlený přístup k práci. Nikdy neváhala věnovat čas tomu, aby zvažovala věci jako celek a zamýšlela se nad tím, jak jsme se dostali tam, kde jsme, a jak bychom mohli v budoucnu dělat věci jinak. Umí také dobře třídit priority, nerozebírat příliš mnoho věcí najednou. Já mám naopak tendenci si sestavovat co nejdelší seznam úkolů a rychle je plnit, ale učím se zpomalovat a vytvářet prostor pro nové nápady a poznatky. Nyní jsem to já, kdo má na starosti stanovování priorit, udržování vztahů a zavádění nových programů. Letos v létě se budu věnovat revidování pracovních úkolů. Zároveň si uvědomuji, že potřebuji čas na reflexi a také na získávání nových poznatků.

Máš nějakou koncepci, kterou se chceš snažit svou práci a práci se svým týmem naplňovat?

Mám v plánu prozkoumat a vyhodnotit minulé vzorce vztahů a sdílení finančních zdrojů, abychom našli způsoby, jak v budoucnu postupovat lépe. Víím, že i přes nejlepší úmysly se Američané často mohli vůči ostatním uni-

GA 2025 – panel: Budování globálních partnerství a solidarity s unitáři a univerzalisty z celého světa.

tářským skupinám ve světě chovat povýšeně. Doufám, že uslyším víc příběhů od přátel z celého světa a najdu způsoby spolupráce, které budou vždycky oboustranně povznášející a co nejvíc spravedlivé.

Také věřím, že budeme moci i nadále představovat pestrost světového unitářství našim obcím. Ráda bych, aby každé dítě v našem programu náboženské výchovy (a také každý dospělý) vědělo, že je součástí něčeho mnohem většího, s bohatou historií a živou budoucností.

Kolik lidí vlastně pracuje v tvém týmu?

V současné době máme pouze tři další členy týmu: jednu administrativní pracovníci a dva zaměstnance na plný úvazek v programu Holdeen India. Vzhledem k tomu, že moje předchozí pozice je neobsazená, plánuji letos trochu experimentovat, místo abych ji hned obsadila jinou osobou na plný úvazek. Mým snem je najít v našich globálních unitářských komunitách lidi, kteří by chtěli pracovat na konkrétních programech, abychom se mohli skutečně navzájem učit. V posledních dvou letech jsme testovali práci s malými nadnárodními skupinami, které podle mě mohou být smysluplným místem pro navazování kontaktů. Chci také pracovat na vývoji nadnárodních úložišť zdrojů pro literaturu unitářských duchovních shromáždění a vzdělávání.

Máme k ruce rovněž dobrovolníky z programu UUA Ambassador Corps,³ kteří fungují jako spojovací článek k veřejnosti a poradci, a mnoho dalších oddaných příznivců, kteří nám poskytují odborné znalosti a podporu.

Chci se také zeptat na formu spolupráce se skupinou Leadership and Design Team, která je nástupnickou organizací UUPCC, jež do roku 2021 zajišťovala partnerství především transylvánských a amerických unitářských obcí, a ICUU, mezinárodní unitářské organizace pracující mezi lety 1995 až 2021. Trochu se mi zdá, že Leadership Design Team je zatím velmi váhavý a nejistý ohledně toho, jak dál formovat, koordinovat a propojovat nadnárodní unitářské aktivity, případně pro ně vytvářet nové příležitosti. Jaký je tvůj pohled? Ptám se proto, že vím, že jsi i členkou Design Teamu, takže máš mnohem víc informací než většina z nás.

Nejprve jsem s teamem Leadership and Design velmi úzce spolupracovala jako facilitátorka, nyní působím přímo jako jeho členka. Je to v podstatě opravdu jen tým, řekněme řídicí

3 The Unitarian Universalist Association Ambassador Corps je program, který školí a podporuje jednotlivce, aby sdíleli svou víru a hodnoty s širší veřejností. Tito dobrovolníci se zapojují do šíření osvěty o unitářství s cílem zvýšit povědomí o principech naší víry i praktickém životě v unitářských obcích.

výbor pro globální síť unitářů a univerzalistů (U/U Global Network). V tom se jedná oproti minulosti o velkou změnu – nebude to organizace, jako byly UUPCC nebo ICUU. Právě jsme vydali zakládající dokument, který pojednává o rámci této práce. Ačkoli máme určitou personální podporu v rolích facilitátorů, práci týmu nemá být vytvářet programy nebo rozdělovat finanční prostředky. Místo toho máme usnadňovat navazování kontaktů tím, že budeme pozorně naslouchat a sledovat, kde je v různých unitářských komunitách energie, a poté pomáhat budovat pro ně specifickou a cílenou podporu. Podněcujeme jednotlivce i komunity, aby se k nám připojovali v naší úmluvě, v níž je kladen důraz a zacílení hlavně na vztahy, snažíme se unitáře povzbuzovat k zapojení se a ke spolupráci. Ráda bych vaše čtenáře vybídla, aby se podívali na webovou stránku www.uuglobalnetwork.org a sledovali nás na Facebooku (<https://www.facebook.com/uuglobalnetwork>).

Jinak tohle není moje první zkušenost s mezinárodním unitářským prostředím: V roce 2016 jsem se připojila k bývalé UUPCC. Díky ní mi bylo od začátku působení v teamu Leadership and Design jasné, že musíme vytvořit prostor pro nové modely partnerství nad rá-

mec vztahů mezi jednotlivými kongregacemi a přejít od charitativního přístupu k přístupu vzájemnosti. Naučila jsem se, že skutečná vzájemnost vyžaduje obrovské úsilí v péči o vztahy.

Globální síť UU se bude o vztahy starat. Testujeme různé softwarové nástroje pro budování komunity s vizí, něco jako Slack nebo Reddit, kam může kdokoli přijít a zahájit diskusi na téma, které je pro něj důležité. Mezi lidmi existuje tolik moudrosti a energie a my mezi nimi chceme usnadnit komunikaci!

Tvá práce pro UUA vyžaduje umění disponovat mnoha rozmanitými dovednostmi a kompetencemi. Můžeš popsat, jak pestré polohy tato práce má? Jak vypadá tvůj běžný pracovní den?

Moje pozice je v konečném důsledku mostem mezi UUA a ostatními unitářskými i univerzalistickými komunitami ve světě. Pracovní den mi může začínat v šest hodin ráno, abych stihla hovor s druhou stranou zeměkoule. Obvykle nejdřív kontroluji různé aplikace pro zaslání zpráv – protože každá část světa preferuje jinou komunikační metodu. Když mám naplánované schůzky, je jich stejně množství s lidmi mimo USA jako uvnitř – včetně mých kolegů z UUA v jiných odděleních, protože spolupracujeme i na různých amerických projektech, nejen nadnárodních.

Samozřejmě je to spousta e-mailů a každodenních administrativních úkolů, které souvisejí mimo jiné i s vedením zaměstnanců.

Ohledně cestování: Doufám, že se mi podaří navštívit osobně nějaké ze zahraničních unitářských společenství alespoň dvakrát ročně. Naštěstí mám doma podporující rodinu, takže vím, že o mou šestiletou dceru a čtyřiaosmdesátiletého otce, který s námi žije, je dobře postaráno, když kvůli práci nemohu být s nimi.

Jak často se na tebe někdo ze zahraničí obrací s žádostí o pomoc nebo radu, ať již jednotlivci, kongregace nebo zástupci ještě větších organizací? A jak často je to někdo z amerických unitářů a univerzalistů?

V průměru asi dvakrát týdně dostane moje kancelář e-mail od jednotlivce nebo organizace

Leden 2025 – s rodinou na demonstraci ve Washingtonu, D.C.

Červen 2025 –
členové týmu
Leadership and
Design (LDT).

ze zahraničí. Často je to někdo, kdo právě objevil unitářství a hledá zdroje ve svém okolí, nebo má zájem založit novou komunitu, nebo hledá finanční podporu pro nový program. Snažím se je spojit s lidmi, které znám, nebo s iniciativou U/U Global Network a s grantovým programem UU Funding Program, který je sice přidružený k UUA, ale je oddělený od mé kanceláře.

Stejně tak dostáváme žádosti od unitářů a univerzalistů v USA. Někteří hledají podporu pro partnerství, které stále mají s nějakou zahraniční obcí, jiní stojí o informace a zdroje, které by mohli využít při svých duchovních shromážděních, nebo doufají, že se během své plánované cesty do zahraničí spojí s nějakou tamní unitářskou komunitou a chtějí po nás kontakty.

Necháš nás nahlédnout alespoň v základu do toho, jak je mezinárodní kancelář financovaná? Na co jsou třeba procentuálně největší výdaje, jaké máte hlavní rozpočtové kapitoly?

Asociace unitářů a univerzalistů disponuje velkorysým finančním fondem,⁴ který nám umožňuje rozvíjet globální kontakty a řízeně z něj čerpat podporu pro přeshraniční projekty. Velká část našeho rozpočtu a způsoby nakládání s ním jsou určeny podmínkami tohoto

fondy. Přibližně polovina našeho rozpočtu směřuje do programu Holdeen India. Druhá polovina podporuje samotnou činnost UUA, včetně platů členů týmu. Další velká část peněz směřuje do iniciativy U/U Global Network; UUA je jejím konzultativním členem, proto jsem zodpovědná za využívání těchto prostředků. Poskytujeme také menší granty organizacím jako IARF, Religions for Peace a několika dalším podobným. Některé prostředky lze utratit pouze v Asii, takže z nich můžeme poskytovat granty organizacím UU Church of the Philippines a Unitarian Union of North East India.

Samozřejmě to, že jsme schopni tyto prostředky poskytnout, neznamená, že jsme šéfové projektů, do nichž jsou investovány! Jsem si vědoma, že v posledních čtyřiceti letech byly chvíle, kdy byla UUA vnímána tímto způsobem, nebo se tak chovali někteří jednotlivci. Dala jsem si osobní závazek být co nejvíc ohleduplná v tom, jak tyto prostředky rozdělujeme.

Když se rozhlédnu po naší české unitářské organizaci, tak je mezi námi mnoho členů, kteří mezinárodní spolupráci vítají, oceňují ji a jsou vděční za každou příležitost dozvědět se víc o zahraničních unitářích, čerpat ze společně sdílených zdrojů a v neposlední řadě i budovat si osobní přátelství a vazby. Pro mnoho z nás je to významný zdroj energie, radosti, podpory a inspirace. Ale zároveň

⁴ V orig.Trust: nejvýstižněji do češtiny přeloženo jako svěřenský nebo nadační fond [pozn. red.].

Morganina domácí kancelář nedaleko Washingtonu, D.C., v Severní Virginii.

jsou i členové, kteří tyto možnosti nevyužívají, stačí jim naprosto rámec naší organizace. Dovolím si soudit, že to v USA nebude jiné. Věnuješ se tedy se svým týmem i tomu, že svou práci třeba veřejně prezentujete, vysvětlujete obcím, k čemu zrovna jim konkrétně mohou být nadnárodní vztahy a propojení dobré? Nebo tohle není vaše role?

Ano, v tomto ohledu čelíme stejné výzvě. Myslím, že lidé mají v současnosti velmi naplněné životy a jejich unitářská obec v nich často rozhodně nebyvá prioritou, natož pak přeshraniční unitářské vazby a projekty. Je tedy těžké si najít čas na „více unitářství“ – i když to znamená, že potkáte opravdu zajímavé lidi z celého světa. Navíc naše kongregace jsou geograficky velmi rozptýlené, tak je pro průměrného unitáře často těžké získat přehled i o rozmanitosti samotných amerických unitářských a univerzalistických komunit. Stále zde však zůstává mnoho členů s živým zájmem poznávat unitářství ve světovém měřítku. Částečně je proto mou úlohou i zvyšovat povědomí uvnitř sborů, které o to mají zájem, stejně jako u ostatních zaměstnanců UUA a dalších profesionálů.

Vnímám, že díky Globální síti UU a technologiím jako WhatsApp a Zoom můžeme zapojovat do dialogu stále více lidí. Musíme aktivně hledat nové způsoby propojení, které nevyžadují žádné organizační výbory ani finanční prostředky na cestování. A ať už je to dobře,

nebo špatně, skutečnost, že se angličtina stala dominantním globálním jazykem, umožňuje hlubší propojení – stejně jako překladatelská technologie aplikace Zoom!

Myslím, že musíš být velmi ochotná se pořád učit a hodně naslouchat, jelikož tvoříš podporu pro unitářské skupiny i jednotlivce z velmi rozmanitých kultur, někdy i hodně rozdílných od toho, co dobře znáš. Jak moc je obtížné být v pozici reprezentující největší unitářskou organizaci a zároveň dobře vnímat všechny ty odlišnosti, na nichž si zakládáme, respektovat je, rozumět jim a zohledňovat je ve své práci?

To je možná nejtěžší část mé práce. Jsme tak rozmanitá globální komunita a já chodím z jednání na jednání s lidmi s velmi odlišným kulturním a sociálním zázemím. V životě jsem měla naštěstí hodně příležitostí cestovat a studovat po celém světě, takže vím, jaké to je snažit se komunikovat v jiném jazyce a překládat kulturní rozdíly.

Zabere hodně času, než se s lidmi poznáte a získáte jejich důvěru potřebnou k tomu, abyste se dostali k jádru věci. Snažím se vždy být poměrně neformální a přátelská a doufám, že se lidé v mé přítomnosti budou cítit pohodlně a budou sami sebou. Snažím se také zůstat otevřená zpětné vazbě a učení. Čím lépe poznávám lidi a rozumím jedinečnému prostředí,

Říjen 2023 – tým
Leadership and
Design (LDT)
v Praze.

z něhož pocházejí, tím lépe mohu vykonávat svou práci. Například na Filipínách jsem mluvila o naší radikální víře – něco, co v USA často říkáme. Někdo mi řekl, že slovo „radikální“ pro ně má velmi negativní politický význam, takže spojení tohoto termínu s unitářstvím jim nesedělo. Jsem velmi vděčná za možnost všech podobných vhledů. Dává mi to podněty a příležitosti přemýšlet o věcech jinak.

Doufám také, že budeme v nadnárodním měřítku pokračovat v dialogu o tom, co UUA dělá a co nedělá, a o způsobech, jak se můžeme navzájem podporovat. Víím, že UUA je největší unitářskou organizací, ale to z nás nedělá tu nejdůležitější! Historie našich globálních spojení je složitá, ale není to žádné tajemství. Ráda mluvím o složitosti a poslouchám názory ostatních, protože mi to pomáhá vidět věci novým způsobem.

Co ti teď dělá v profesní rovině největší radost?

Miluji svou práci! Každý den mluvím s lidmi z celého světa a učím se něco nového. Je skvělé být v pozici, ve které mohu budovat důvěryhodné vztahy, odsouvat americkou perspektivu do pozadí a hledat způsoby spolupráce do budoucna. Vzhledem k současné politické a sociální situaci v mé zemi jsem vděčná za to, že mohu utvářet, podporovat a posilovat mírová přátelství bez ohledu na hranice.

Můžeš jmenovat nějaký projekt, na který jsi za dobu své práce pro UUA obzvlášť hrdá?

V říjnu roku 2023 jsem byla součástí týmu, který organizoval setkání v Praze o unitářském vzdělávání a rozvoji vedení. Jsem moc ráda za všechny kontakty, které jsem tam navázala, včetně nové energie pro panafrické unitáře, ale nejvíc jsem pyšná na malou skupinu, kterou jsme poté s účastníky vytvořili. Podařilo se mi navrhnout strukturu pravidelných setkávání s krátkodobými závazky a nabídnout různé časy, aby vyhovovaly různým časovým pásmům. Vytvořila jsem také obsahové schéma prvních šesti sezení, přičemž jsem pečlivě vybírala texty a témata, aby se nám všem prohlubovala duchovní zkušenost. Po prvních šesti sezeních jedna skupina pokračovala ve zkoušení různých formátů a sdílení facilitace. Tato sezení byla dalším specifickým a snadno dostupným způsobem, jak mezi sebou sdílet naše duchovní cesty. Mám energii a chuť k dalšímu experimentování s tímto modelem v širším měřítku, takže doufám, že unitáři a univerzalisté po celém světě si budou v blízké budoucnosti hluboce naslouchat a upřímně mezi sebou sdílet své příběhy a zkušenosti.

*Rozhovor vedla a přeložila
Kristýna Ledererová Kolajová.*

Na sněmu britských unitářů

Štěpán Mairovský

Návštěvy českých unitářů na sněmu britských unitářů mají už několikaletou tradici, která je součástí naší dlouhodobé a stále se posilující spolupráce. V předchozích letech se jednalo leckdy i o početné delegace, které v předvelikonočním čase zamířily do Birminghamu, respektive dříve do Coventry, kde se sněmy konají. Letos jsem se měl vydat na sněm pouze já. Můj čtyřměsíční pracovní pobyt ve Francii, odkud je to do Anglie co by kamenem dohodil, mě k tomu tak trochu předurčil.

„Zástupci jednotlivých unitářských obcí během něj přinesli do hlavního sálu svoje standarty, všichni účastníci stáli.“

(Obě fotografie z archivu Štěpána Mairovského.)

Zhruba dva měsíce před sněmem mě Ant Howell, častý host našich obcí i Unitářské akademie, požádal, abych si připravil krátkou promluvu, včetně úvodu a písně, s tím, že vždy žádají hosty sněmu o něco podobného. Vzhledem k tomu, že jsem se měl vydat na sněm britských unitářů poprvé, jsme se nakonec dohodli na tom, že si připravím pouze „devotions“ a zbytek obstará Ant.

Sněm začínal v sobotu ve 14:00 tak, aby účastníci z celého Spojeného království mohli pohodlně dojet, aniž by museli vstávat v nekřesťanskou a vneunitářskou hodinu a zároveň se během soboty ještě stihla podstatná část programu.

Hned úvodní ceremoniál, jehož úplný začátek jsem bohužel nestihl, byl pro mě jedním z nejsilnějších zážitků z celého sněmu, ne-li tím vůbec nejsilnějším. Zástupci jednotlivých unitářských obcí během něj přinesli do hlavního sálu svoje standarty, všichni účastníci stáli. Bylo to pro mě velmi hmatatelné vyjádření někdy až otřepaného principu „jednoty v různosti“ a zároveň měl tento zahajovací ceremoniál sílu skutečných rituálů, přestože se odehrával v hotelovém sále bez oken.

V každém ze tří sněmovních dnů byly jak části programu řečneme oficiální, kdy se jednalo a schvalovalo, tak různé workshopy, promluvy a meditace, které výrazně převažovaly. Koho by formální jednání

tedy nezajímalo, mohl si udělat na dvě hodiny jiný program a pak se vrátit.

V blocích workshopů byly vždy na výběr tři až čtyři, které probíhaly současně, a bylo tedy možné vybrat si to, co člověka zajímá, anebo co se mu zdá užitečné pro jeho domácí obec nebo organizaci. Naštěstí se tato dvě kritéria v mém případě dost překrývala, takže jsem při výběru workshopů netrpěl dilematy „tam bych rád šel, ale tady je něco zajímavého pro NSČU“.

Jeden z workshopů se věnoval budovám a majetku unitářských obcí obecně. Překvapilo mě, že řada unitářských obcí ve Spojeném království zvažuje prodej budov, které už po generace vlastní, neboť je nedokáží dobře využít a správa o ně se zdá být náročná. Nakolik jsem to správně pochopil, tak velká část unitářského majetku je v tzv. „trustech“, zde obdobě našich svěrenských fondů, a tedy funguje trochu jinak než u nás. Zajímavé na tomto workshopu bylo i téma odkazování (části) majetku v závětech unitářským obcím, což bychom možná mohli citlivě otevřít i v rámci NSČU. V britském prostředí je toto odkazování podpořeno daňově, což u nás bohužel není, a britští unitáři mají jednu osobu, která je touto problematikou pověřena a poskytuje při odkazování podporu, což je něco, co bychom mohli zvážit i u nás.

Workshop o inovačním fondu se týkal také financí. Systém inovačního fondu je velmi podobný našemu pilíři grantového financování obcí s tím, že se v několika aspektech liší. Předně, jak už název napovídá, podpora projektů obcí prostředky z tohoto fondu má být zaměřena na nové aktivity obcí, ideálně takové, které se po skončení financování z inovačního fondu stanou soběstačnými. Z inovačního fondu lze poskytovat také malé granty, tzv. „development grants“, které slouží primárně k přípravě aktivity, jež bude později financována z velkého (hlavního) grantu a po jeho skončení si pak na sebe vydělá sama. Tzv. „main grant“ je poskytován na dobu až pěti let, může pokrývat maximálně polovinu nákladů dané aktivity a obec v jeho rámci může dostat až 25 000 liber. Právě poskytování víceletých grantů je něco, co bychom do našeho grantového systému podle mého názoru měli zavést i my, byť by v takovém případě stálo za úvahu, zdali by tato změna neměla být doplněna zvýšením objemu finančních prostředků v grantovém pilíři.

Vzhledem k dlouhodobé spolupráci Unitářské akademie s britskou školou Unitarian College jsem nemohl vynechat workshop věnující se právě této naší partnerské organizaci. Nejen z jeho průběhu jsem byl velmi mile překvapen tím, jak hodně si britští unitáři spolupráce s námi, respektive s Unitářskou akademií váží. Během workshopu padla i zmínka o plánované účasti britských dětí na našem letošním letním táboře, což bylo prezentováno jako úžasné dobrodružství, neboť děti stráví celý týden kdesi v divočině u rakouských hranic v domě bez elektřiny, abych to volně parafrázoval.

Přestože jsem byl se vznikem této britské školy zběžně obeznámen, přesto pro mě bylo zajímavé dozvědět se více o jejím vzniku, nejprve jako vzdělávací instituce čistě pro nové duchovní, a pak o jejím postupném a stále pokračujícím otevírání se i laickým zájemcům.

A na závěr jsem v pondělí navštívil workshop věnovaný „Earth spirituality“, což bychom do češtiny mohli přeložit jako přírodní spiritualitu. Častěji používaný pojem novopohanství považuji za sice blízký, ale užší pojem, neboť odkazuje na konkrétní podobu přírodní spirituality, konkrétně na pohanství neboli předkřesťanské náboženství.

Zdálo se mi zajímavé, že v rámci britského unitářství nejde o tak marginální záležitost, jak by se mohlo zdát. Různé obce k ní přistupují různě.

Zatímco některé zahrnují přírodní spiritualitu do svých běžných (hlavních) shromáždění, jinde jsou pro praxi přírodní spirituality vyčleněna zvláštní shromáždění, která se konají třeba jednou za měsíc. V rámci workshopu sdíleli jeho účastníci z různých unitářských obcí praxi přírodní spirituality v jejich domovských obcích. K tomuto sdílení slouží tzv. „Earth Spirit Network“, skupina, která sdružuje zájemce o přírodní spiritualitu napříč obcemi. Pokud vás přírodní spiritualita zajímá osobně nebo chcete získat inspiraci pro programy ve své obci, můžete navštívit webové stránky, případně se stát členy.¹ Stejně tak je samozřejmě možné navštívit webové stránky či se stát členy některé z dalších pracovních skupin britských unitářů.²

A jak to dopadlo s mojí promluvou (devotions)? Překvapivě dobře. Řada účastníků mě během celého sněmu zastavovala a říkala, že se jim promluva líbila, nebo dokonce že byla hluboká. Jeden účastník mi v návaznosti na ni doporučoval četbu jedné knihy a jedna starší účastnice mi řekla, že se jí líbil můj přízvuk. Vzhledem k tomu, že Britové mají ve zvyku i kritiku obvykle vyjadřovat velmi zdvořilostními frázemi, je otázku, co mi tím vlastně chtěla říci...

Kromě silných a hezkých vzpomínek si z letošního sněmu odvážím i jedno motto k zamyšlení: „Unitarians share the same values, not necessarily the same beliefs.“

1 unitarianearthspiritnetworkandfile.wordpress.com

2 Mimo skupinu Unitarian Earth Spirit Network fungují v současné době u britských unitářů tyto další skupiny: Unitarians for Climate Justice, Peace Fellowship, Women's Group, Women's League, Musical Society, National Unitarian Fellowship, Historical Society, Psychical Studies, Uni-sing, Uniyouth, Summer School, Renewal Group, Findhorn a Heart and Soul.

U hostů britského sněmu bývá obvyklá krátká duchovní promluva.

Čtvrtý ročník Digitálního dne pro neziskovky

Kristýna Ledererová Kolajová

Již patnáct let působí v České republice Sdružení VIA (od května pod novým jménem Digivia; www.digivia.cz), jehož cílem je pomáhat neziskovým organizacím využívat technologie tak, aby jim pomáhaly šetřit peníze a pracovat efektivněji i bezpečněji. Sdružení pořádá vzdělávací workshopy a školení, nabízí možnosti digitálních auditů – a mimo jiné jednou ročně organizuje celodenní konferenci Digiden, která bývá vždy zaměřena na nějaké rámcové téma, které neziskové organizace řeší nebo se s ním lépe či hůře potýkají.

Interní komunikace s lehkostí a přehledem

Krátké, věcně nabitě prezentace zkušených lektorů přinášely praktické tipy k efektivní, bezpečné a srozumitelné digitální komunikaci v neziskových organizacích. (Všechny fotografie převzaty z digivia.cz.)

Z mého pohledu (účastnila jsem se potřetí) bývá pravidelně velká část programu hodně přínosná a užitečná pro všechny běžné uživatele digitálních technologií. V našem případě si tuhle akci troufám doporučit prakticky každému duchovnímu, administrativním pracovníkům našich obcí i členům vedení, pakliže se nějakou měrou podílejí na interním chodu obce – a samozřejmě pokud zrovna nejsou IT odborníky nebo nadšenci, kteří mají všechny možnosti a úskalí digitálních technologií dávno v malíčku. Ale užitečné to může být i pro každého našeho běžného člena: není špatné mít povědomí o možnostech praktického využití těchto věcí.

První tři ročníky byla registrace zdarma, v tomto roce již za poplatek 400 Kč (v případě včasné registrace), ale vždy je pak k dispo-

zici ke stažení veškerý materiál, prezentace, kontakty i chaty – protože mnoho užitečných informací, uživatelských hodnocení a názorů získáte právě z chatů, kde se účastníci paralelně plynule vyjadřují k právě prezentovaným tématům. Potkat se zde můžete se zástupci zhruba dvou set českých neziskových organizací, od velkých, jako je například Člověk v tísni, se spoustou zaměstnanců a agendy, až po maličké, typu naší obce.

Konference trvá celý pracovní den, od 9.00 do 16.30, a pokud mohu doporučit: jestliže se rozhodnete účastnit, opravdu stojí za to si celý den vyhradit a soustředit se jen na tuto akci. Mimo jiné proto, že přednášky bývají striktně krátké (dvacetiminutové), velmi svižně prezentované a doslova nabitě informacemi. Tedy pokud vás dané téma zaujme, není mož-

Bus faktor 1

= čas, který je potřeba, aby vaši kolegové plně přebírali vaši práci, kdybyste náhle zmizeli

Účastníci měli možnost vybírat si z různých témat, naslouchat zkušenějším kolegům, ptát se odborníků nebo sdílet vlastní postřehy z praxe.

né na pár minut vypnout (vyřídít například pracovní telefonát), aniž byste ztratili cenné informace a souvislosti. Řečníci svým tématům do hloubky rozumí a snaží se během určeného času předat co nejvíc včetně zkušeností a příkladů z praxe.

Letos, 20. května, proběhl již čtvrtý ročník,¹ tentokrát cílený na práci v týmech a interní komunikaci, tedy na to, jak si ve vaší neziskové organizaci nastavit digitální komunikaci, aby byla srozumitelná, efektivní, bezpečná a zároveň lidská.

Pro vytvoření lepší představy, zda některým z nás může být taková akce přínosem, uvedu níže několik témat, která zaujala mě a o nichž si zároveň myslím, že se nějakým způsobem dotýkají interní činnosti všech našich unitářských organizací: NSČU, obcí i Akademie.

V dopoledním bloku pro mne byla z hlediska nastavení přemýšlení o procesech řízení malé neziskové organizace rozhodně nejužitečnější přednáška k BUS faktoru (termín, který definuje míru závislosti projektu či chodu organizace na informacích, které znají nebo k nim mají přístup jen některé osoby).

Ředitelka Digidne Radka Bystřická ji postavila na třech pilířích odolnosti organizace:

nástrojích (správné, uživatelsky příjemné prostředí), procesech (které musí být v organizaci transparentně nastavené, všeobecně známé, popsané a dohledatelné) a kultuře (mít vnitřní kulturu obce zdravě ustálenou tak, že si nikdo své know-how nenechává pro sebe, naopak, běžný přístup je dobrovolně chtít sdílet!).

A protože si myslím, že tohle může být křehké místo našich organizací, tak, jak je znám, dovolím si připojit i pár jednoduchých pravidel, které ke snížení BUS faktoru účinně vedou:

- Pravidlo ukládání všeho na sdílené disky (informace nestačí mít, je nutné je mít přístupné a sdílené).
- Pravidlo zápisu všech procesů (všichni v týmu mají vědět, kdo co dělá a jak, tj. mít krátké manuály pro všechny posty i klíčové činnosti, jednoduché seznamy úkolů a zodpovědností, a to vše v rámci obce veřejně přístupné, stejně tak jako zápisy ze všech porad, i pracovních).
- Pravidlo „v každém projektu aspoň dva lidé“ (není vhodné, aby jakákoliv data nebo procesy měl pod správou jen jeden člověk; a všechny je třeba vést k tomu, že znalosti, dovednosti, postupy a zkušenosti užitečné nebo nezbytné pro provádění jakékoli pracovní činnosti v rámci organizace je třeba sdílet; každý musí být co nejsnáze zastupitelný; naopak: pokud se jakýkoli pracovník, člen týmu/vedení snaží být nezastupitelný, je to pro organizaci spolehlivá cesta k problémům).

¹ První ročník byl nejobecnější: Moderní technologie v nezisku. Předloni byl program věnován práci s cloudy (digitální úložiště), vloni pak práci s AI. Po skončení Digidne dostanou všichni účastníci dotazník s prosbou o zpětnou vazbu a také možnost navrhnout téma, které je zajímavé – lze tak i do jisté míry ovlivnit zaměření dalších ročníků.

Pokud trochu váháte, jak to vlastně vaše obec nebo jakýkoli jiný unitářský subjekt s BUS faktorem má, zkuste si odpovědět na následující otázky a položte je zároveň i všem dalším členům týmu, zapojeným do práce pro vaši organizaci či skupinu (a je jedno, zda pracují třeba jen na konkrétním projektu, nebo průběžně):

Kdo u vás ví, co všechno děláte? Který soubor, dokument, podklad pro rozhodování atd. by bez vás ostatní nikdy nenašli? Máte někoho, bez koho byste teď nemohli týden fungovat? Mají do každého vašeho administrativního systému přístup alespoň dva lidé? Na základě upřímných odpovědí pak získáte lepší přehled o tom, zda je ve vašem společenství nějaký prostor pro zlepšení, a případně, jaký to je.

Další dopolední přednáška byla rovněž zajímavá a téma pro nás důležité: Filip Goszler z gug.cz se v ní věnoval takzvanému API (assume positive intent), tedy tomu, jak si v pracovním týmu lépe rozumět. Vycházel z myšlenky, že je nemožné vybudovat si důvěru a vzájemný respekt, když všichni od sebe prvotně předpokládají to horší. Uvádí příklady, jak v sobě utlumit automatický soud a přepnout do módu zvědavosti, věnoval se způsobům testování našich talentů a silných stránek, abychom je pak dokázali využívat. Pokud se ptáte, k čemu je to dobré, tak to jsme se také dozvěděli: v rámci projektu Aristoteles,

zevrubné dvouleté studie Googlu ohledně efektivit týmů (do výzkumu se aktivně zapojilo 180 týmů a zkoumáno bylo 250 atributů), se jako nejdůležitější faktor přispívající k efektivitě týmu prokázal psychický pocit bezpečí. Všechny individuální talenty hrají méně důležitou roli, stejně jako například spolehlivost členů týmu, přehledná struktura práce a jasnost rolí, a dokonce se jako méně důležité ukázalo i to, že lidé v týmu vnímají svou práci jako smysluplnou. Proto stojí rozhodně za to věnovat vytváření prostředí bezpečí v rámci pracovního týmu velkou pozornost – a naučit se (i kolegy) automaticky předpokládat dobrý úmysl v tom hraje důležitou roli. Jinak řečeno: je prokázáno, že ty nejúspěšnější týmy fungují na konceptu důvěry.

Třetí přednáška byla o týmových dohodách a pak následovala více než hodina tradičních moderovaných diskusí „u kulatých stolů“ – můžete si vybrat téma, které vás zajímá, nebo i témata prostrídat, připojovat se k virtuálním diskusním stolům a aktivně vstupovat do debat, ptát se odborníků nebo jen naslouchat kolegům s většími zkušenostmi. Zastřešující téma bylo Interní komunikace.

V dalším bloku byla jako první zařazena prezentace o srovnání komunikačních platforem: Trello, Freelo, Slack, Google workspace, Asana a mnoha dalších. Tento typ prezentací mám na „digidnech“ ráda, protože všechny prezentované platformy mají okamžitě pa-

„Jé, ty to máš super, ty máš v testu silných stránek na prvním místě POSITIVITY.“

Krátké, věcně nabitě prezentace zkušených lektorů přinášely praktické tipy k efektivní, bezpečné a srozumitelné digitální komunikaci v neziskových organizacích.

ralelní souvislý tok uživatelských hodnocení v chatu, kam přispívají desítky uživatelů, kteří s nimi mají své zkušenosti, a to je nesmírně zajímavé a cenné.

Následovala přednáška o „workflow“ (aneb Když je práce složitější než dříve). Proč složitější? Protože všechnu jednoduchou práci už jsme digitalizovali a nyní má každý z nás mnohem více rolí, které jsou navzájem méně slučitelné, a navíc nástroje se nám mění rychleji než my. To vše vytváří tlak, zejména na vedoucí zaměstnance: musejí být lidmi mnoha dovedností a aspoň průměrně se vyznat v mnoha dalších oblastech práce, nejen ve své profesi. Objevila jsem tu pár zajímavých tipů pro efektivnější spolupráci a koordinaci, ale v podstatě nic nového: klíčové jsou dvě věci – správně vytvářet úkoly a zajistit přehlednou komunikaci.

Zajímavé pro mne bylo, že velká část problémů plyne z nadužívané komunikace (hned po nesprávně pojmávané komunikaci), a rada, která se objevovala napříč prezentacemi, nicméně zde velmi intenzivně: zásadní pro dobrou práci v týmu je sdílet komunikaci! (Tj. vybrat správný sdílený komunikační kanál pro každou část práce: procesy, jednotlivé projekty, principy..., ale snažit se ji držet na jednom místě (jedné platformě). Stále zaznívalo: „komunikace v týmu patří na jedno místo“ (ne komunikovat jeden s jedním, a rozhodně ne mimo firemní kulturu, například na osobní e-mailové adresy, osobní sdílené disky). Nebo jinak řečeno: „Pravidlo je: informace žije jen na jednom místě v jedné podobě. Změny se propisují všude! (Neduplikovat, neverzovat, nepřepisovat.)“ „Před posláním osobní zprávy se vždy zastavte a zamyslete, zda by nemohla být přínosná i pro zbytek týmu!“ Objektivně vzato, v tomto mají všechny naše organizace obrovské rezervy. Stačí začít tím, kolik zaměstnanců je vůbec ochotných používat firemní e-mail (menšina) a pracovat ve sdílených dokumentech. Je to problematické nejen z hlediska neefektivní práce v týmu, ale nese to v sobě i velké riziko bezpečnostní.

Tím se dostávám k další přednášce, Zabezpečení firemní komunikace, což na tomto

místě vůbec nemá smysl rozebírat, protože většina našich organizací se ani nedostala k tomu, aby bylo možné bezpečné prostředí vytvářet, protože komunikují přes osobní e-mail. Firemní e-mail s doménou obce/organizace pak používá jen část týmu, v obcích pak vesměs jen jedna osoba, nebo k němu přístupy navíc sdílí více osob, a v ještě horším případě si nechávají komunikaci automaticky přeposílat do osobních e-mailů.

S tématem bezpečnosti souvisela i další přednáška: Sdílení dokumentů (v prezentovaném případě napříč čtyřmi kontinenty) účinně a bez rizika. Klíčové je u každého nového projektu stanovit strukturu (sdílení) předem.

Následovala Správa úkolů a projektů přes aplikaci (princip kalendářů) a také – jak vybraný nový nástroj účinně zavádět, aby ho lidé v týmu přijali.

Odpoledne končilo prezentací Jak využít AI naplno (přepisy, tvorba prezentací, tvorba průzkumů, tvorba shrnutí, zaučování kolegů...), která pro mne byla velmi zajímavá v tom, že před rokem byl tomuto tématu věnován celý Digiden – a po roce tak bylo možné porovnat, jak velké pokroky udělal ten který nástroj AI. Některé nadějně se v podstatě nikam neposunuly, a jiné, vloni prezentované mezi „outsidery“, se naopak za rok staly těmi nejefektivnějšími. (Mezi těmito nástroji „skokany“ se například v hodnocení přítomných lidí z „neziskovek“ ocitla AI Gemini; hodnoceno v poměru cena/výkon, ideálně i v češtině.)

I tento blok zakončily hodinové debaty u kulatých stolů, a pak už zbývala jen poslední, z mého hlediska zase velmi zajímavá, částečně debatní sdílená prezentace tří lektorů najednou, věnovaná psychohygieně: tedy tomu, jak se neutopit v záplavě informací a práce. Zajímavá proto, že kromě věcí a přístupů, jež z našeho prostředí známe (tedy dotýkajících se více či méně spirituality), obsahovala rovněž významné množství praktických rad, jak si dělit práci, plánovat, čím ji každý den končit, jak dobře začínat den, když první, co vidíte, jsou těžko uvěřitelné počty nových e-mailů ve schránce, kterou jste od nevyřízených e-mailů vyčistili pozdě v noci, jak se ve vztahu z pozice nadřízeného

chovat k zaměstnancům či dalším členům týmu ohledně všech typů komunikace, třeba jak správně časovat odesílání e-mailů, abychom ostatní nestresovali, nedemotivovali, případně nevyčerpávali například svým ne zcela běžným rozvržením pracovní doby (mnoho lidí z vedení neziskových organizací pracuje v podstatě dvoufázově, v běžné pracovní době, a pak ještě večer/v noci/brzy ráno – a podobně. Některé drobné rady z praxe mě zaujaly natolik, že už je mám zavedené ve svém denním pracovním rozvrhu a účinně pomáhají.

Celkově vzato – „digidny“ mě baví proto, že je to pro mě jedna z mála možností, jak

se oficiálně i neoficiálně spojit se spoustou velmi schopných, nadaných lidí, pro něž je práce v neziskovém sektoru posláním, kterému věří, a navíc mu velmi dobře rozumí i pro strážce vedení a managementu. Často na tomto poli udělali spoustu průkopnické práce a jsou naprosto otevření a ochotní se dělit o všechny své zkušenosti, aniž by cokoliv z toho vnucovali. Vybírat a testovat už pak můžete vy sami. Těžko říct, zda se dá někde jinde najít taková koncentrace praxí prověřených tipů, které stojí za to zkusit. Já jsem jakožto velmi laický uživatel na lepší zdroj z hlediska digitálních technologií zatím nenarazila.

Nástroj	Účel komunikace	Příklady situací	Reakční doba
E-mail	Komunikace mimo firmu	• Posílám objednávku nebo zadání práce dodavateli. • Komunikuji s klienty o reklamaci. • Komunikuji s úřady.	v řádu dní
Telefon	Rychlá komunikace v urgentních případech	• Řeším urgentní problém. • Potřebuji kolegům oznámit, že jedu pozdě na schůzku. • Potřebuji urgentně zjistit informaci pro vyřešení úkolu.	v řádu hodin
Teams chat	Komunikace uvnitř firmy (mimo práce na úkolech)	• Připomínám kolegovi výstup, který mi dluží. • Koordinuji se cestou na schůzku (pokud to není kritické). • Spolupracuji ve stejný čas na jednoduchém úkolu s kolegy. • Domlouvám si s kolegy oběd.	v řádu hodin
Teams videohovor	Spolupráce nebo schůzky uvnitř firmy i mimo firmu	• Spolupracujeme ve stejný čas na složitém úkolu. • Potřebujeme se potkat “na dálku”. • Potřebujeme sdílet obrazovku.	v řádu hodin
Asana	Komunikace okolo úkolů	• Zadání úkolů • Reakce na komentáře • Neurgentní oznámení členům týmu nebo projektu	v řádu dní
Komentáře v MS365 dokumentech	Slouží pro spolupráci na konkrétních částech dokumentu	• Dávám zpětnou vazbu na dokument • Zpracovávám revizi dokumentu • Chci upozornit na chybu nebo jiný problém v dokumentu	dle kontextu

Tři lektorky sdílely konkrétní techniky, jak se v digitálním světě neztratit a zachovat si zdravé pracovní návyky i duševní pohodu.

Poezie se napájí ze stejné oblasti jako mystická zkušenost

Rozhovor s básníkem a psychoterapeutem Adamem Borzičem

Básník, psychoterapeut a duchovní hledač Adam Borzič v rozhovoru otevírá témata propojení poezie a mystiky, duchovní odvahy ve světě plném krizí i ekologického žalu. Mluví o inspiraci súfismem i buddhismem a o tom, proč věří, že spiritualita bez soucitu není duchovní cestou, ale útekem.

Básník a psychoterapeut Adam Borzič v rozhovoru o spirituální odvaze, ekologickém žalu i poezii jako prostoru mystické zkušenosti.
(Foto Barbora Klimszová.)

Letos v dubnu vám vyšla nová básnická sbírka *Paví logika*. Jak byste tuto sbírku charakterizoval? A jak obecně vnímáte vztah mezi poezií a spiritualitou?

Paví logika je básnická kniha, kterou jsem psal zhruba tři roky. Vlastně se skládá ze dvou sbírek. První se jmenuje stejně jako celá kniha. Název druhé je „Ptačímu pískotu se neposmívej“. Obě sbírky se doplňují, ta první je náladou spíše rozpustilejší, hravější, místy má v sobě zenovou bláznivost. Ta druhá je zase komorní, intimní, jemná. Básně v obou sbírkách jsou spíše kratší, oproti předchozí knize v ní nejsou žádná pásma a skladby. Je to moje „obhajoba“ lyriky a spojení se životem v našich temných nelyrických časech, kdy je život ohrožen.

Co se týče vaší druhé otázky. Myslím, že poezie a spiritualita jsou propojeny bytostným vláknem. Egon Bondy kdesi napsal, že žádnému skutečnému básníkovi nemůže být absolutno lhostejné. Myslím, že je to pravda. Poezie se napájí

ze stejné oblasti jako mystická zkušenost. Z oblasti přesahu. Z mezní sféry. Řeč poezie se pokouší vyjádřit nevyslovitelné – „takovost“ života. Zvukem a rytmem touží vyslovit zkušenost, jež se jazyku vzpírá. Všimněte si, že mystické a náboženské texty se často vyjadřují skrze poezii. V některých duchovních tradicích je pak spojení poezie a spirituality intenzivní, mám na mysli třeba islámský súfismus nebo buddhistický zen.

Jací autoři duchovní poezie vás v životě nejvíce ovlivnili?

Těch je spousta. Z klasiků bych předně jmenoval Růmího, jemuž jsem věnoval ve sbírce *Západo-východní zrcadlo* několik básní. Byl to muž, v jehož životě poezie a cesta k Bohu splýnuly v jedno. Je mi blízký i svými homerotickými motivy, je to velký básník mystické neduální lásky, v níž má Bůh něžnou lidskou tvář – tvář milovaného. Pak bych jmenoval katolického mystika sv. Jana od Kříže, patrona španělsky píšících básníků. Octavio Paz

o jeho poezii v knize *Luk a Lyra* říká, že každý jeho verš lze vytančit. A do třetice bych jmenoval japonského velikána Bašóa, zakladatele formy haiku. V jeho poezii mě fascinuje přímota pojmenování. A schopnost zachytit prchavost okamžiku. Jeho obrazy jsou ostré jako čerstvá ředkev, abych ho parafrázoval.

Z moderních básníků bych zmínil třeba T. S. Eliota, který mocně ovlivnil básnický modernismus, ale v jeho pozdější tvorbě, zvláště ve *Čtyřech kvartech*, nalezneme mystické motivy, citace z díla Juliany z Norwiche, z upanišad nebo už zmíněného sv. Jana od Kříže. Taký mám rád buddhistické básně Garyho Snydera a Allena Ginsberga.

Jedním ze symptomů dnešní doby je tzv. spirituální bypassing, nazývaný též duchovní obcházení či přemostění. Oč jde? A jak mu může člověk předcházet? Případně jak s ním pracovat, pokud pojmu podezření, že jsem se do pasti duchovního obcházení už dostal?

Tento pojem vymyslel psychoterapeut a praktikující buddhista John Woolman. Znamená tendenci využívat spiritualitu jako formu úniku před životem v jeho náročnějších podobách. Takto zneužitá spiritualita se pak může vyhýbat všem složitějším emocím, tělesnosti, společenským tématům, všemu rozporně lidskému, co k životu patří. Je to vlastně útěk před realitou. Spirituální bypassing poznáme často podle ne-reálných představ o možnostech duchovního života, toxické positivity, snahy transcendovat všechny rozpory existence.

Oproti tomu zdravé formy spirituality nás vedou k bdělosti, k pozornosti vůči životu v celé jeho šíři. Spirituální bypassing končí u pouček a prozatímních odpovědí, zatímco zdravá spiritualita se neustále táže a hledá. Je třeba říci, že tento jev ohrožuje na duchovní cestě takřka každého, všichni máme občas potřebu úniku a máme dojem, že když budeme správně meditovat, správně věřit v Boha nebo vysílat pozitivní energie, pak se nám vyhne syrovost života, jeho pomíjivost, nejistota a křehkost. V lepším případě nás bypassing zpomalí v duchovním a lidském vývoji, v horším případě můžeme dospět i k psychickým poruchám. Abychom do této pasti neupadli, je třeba se na cestě stále ptát, kriticky myslet, přestovat

smysl pro humor, ale být poctivý a otevřený vůči svým stínům a zranitelným místům. Také je dobré se vzdělávat v autentických tradicích. A celkově se zajímat o svět, v němž žijeme.

Poprvé jsme se osobně setkali na demonstraci na podporu uprchlíků v roce 2015. Jak se ve vašem životě protkávala společenská angažovanost se spiritualitou? A protkávají se stále?

Myslím, že se hodně protkávaly a potkávaly v mé poezii i v myšlení. Hned v několika mých sbírkách se tyto motivy nacházejí. Také ve své veřejné činnosti se pokouším o propojení angažovanosti a duchovnosti. V poslední době mi toto spojení připadá obzvláště důležité v souvislosti se všemi těmi šílenými událostmi, které se teď dějí. Protože dochází i k šíleným aliancím mezi jistými typy spirituality a extrémní pravicí. Všimněme si například spojení některých ezoterických proudů s novým fašismem. V Rusku tento proud představuje filozof Alexandr Dugin, o němž jsme s Ondřejem Slačálkem a Olgou Pavlovou napsali v roce 2018 knihu. To jsme ani zdaleka netušili, jak moc bude v něčem aktuální, protože od té doby se děsivě „duginizoval“ celý svět. Proti těmto nezdravým formám spirituality

Adam Borzič
Paví logika

„Poezie se napájí ze stejné oblasti jako mystická zkušenost,“ říká Adam Borzič, autor nové sbírky *Paví logika*. (Foto Adam Borzič.)

je třeba stavět spiritualitu založenou na soucitu a otevřenosti. Stále si myslím spolu s Dorothee Sölleovou, že mystika a vzdor proti nespravedlnosti k sobě neodmyslitelně patří. Velkými vzory jsou pro mě v této oblasti buddhistický mistr Thich Nhat Hanh, který před pár lety odešel do nirvány, a také papež František.

Čím dál tím častěji se teď mluví o tzv. environmentálním žalu neboli klimatickém smutku. Globální změny klimatu a jejich následky – kácení lesů, vymírání druhů i celých ekosystémů – různými způsoby dopadají na nás na všechny. Jak vy osobně prožíváte klimatický smutek? A jak ho integrujete do své duchovní praxe?

Někdy mě zachvacují obavy, někdy mnou prochází nervózní smutek, protože život miluju. Pro mě je důležité tento smutek prožít do hloubky jako radikální zranitelnost samotného života ve mně, protože mým tělem je nakonec celý svět. Je důležité, abychom tento smutek cítili, protože v nás může otevřít touhu po změně a soucit s lidmi i dalšími živými tvory a ostatní přírodou. Vloni nám na chatě došla voda, bylo to nečekané, a najednou byla klimatická krize čímsi velmi osobním, čímsi, co se nás bezprostředně týkalo. Ve své spiritualitě se snažím tento smutek a žal prožívat, vede mě to k takové duchovní praxi, která vědomě prožívá propojení se světem přírody, s prostorem, zemí, živly, se zvířaty a rostlinami. Několik let praktikuji tantrický buddhismus, a tak svoji praxi orientuji tímto směrem. Mým nejmilejším božstvem je Zelená Tára, o níž moje učitelka Lama Tsultrim Allione s nadsázkou říká, že byla „první ekoložkou“.

Už nějakou dobu píšete knihu o zelené spiritualitě. Prozradil byste něco víc z jejího plánovaného obsahu? A existuje nějaký časový plán, kdy by mohla spatřit světlo světa?

Knihu bych rád dokončil toto léto. A pak by snad mohla vyjít příští rok, už mám nabídky ze dvou nakladatelství. Základní schéma knihy jsem si vypůjčil od slavného amerického ekoteologa Matthewa Foxe, jedná se o jeho slavné čtyři cesty spirituality stvoření. Via positiva, negativa, creativa a transformativa, tedy cesta radosti, cesta bolesti, cesta tvořivosti a cesta proměny. Celý název knihy

by měl být *Zelená spiritualita: Cesta posvátné Země a probuzeného lidství*. Myslím, že v tom je obsažena její hlavní vize. Ústředním pojmem této knihy je spolubytí, protože vše v tomto světě je provázáno, a dokud si to neuvědomíme, nemůžeme svět uzdravit. Dnes jsou opět všude po světě vztyčovány zdi oddělení, nenávisti, sobectví, chamtivosti, to vše zaplavuje náš svět. Protiváhou je spiritualita spolubytí, protože v tomto živém a posvátném univerzu není nic oddělené.

Ačkoli nejvíce čerpám z angažovaného buddhismu, křesťanské spirituality stvoření a zeleného hermetismu, kniha bude přesahovat jednotlivé konfese. Chtěl bych, aby inspirovala lidi napříč duchovním spektrem, dokonce bych rád, aby byla přínosná i pro lidi nenáboženské, protože i oni mohou mít spirituální vztah k životu. Píšu ji pro každého, komu není lhostejný život na naší planetě. Měla by obsahovat nejen vizi, ale i praktická duchovní cvičení a inspirace.

Pamatuji si, že v příspěvku pro Český rozhlas v roce 2023 jste mluvil o tzv. základním dobru. Co pro vás znamená základní dobro?

Ten pojem jsem si vypůjčil od velkého tantrického mistra Čögyama Trungpy. Znamená dobro života, jež leží za hranicemi duality. Je to nepodmíněné dobro naší existence. Židovský teolog Abraham Heschel řekl: Už jen být je požehnáním, už jen žít je svaté. Ekvivalentem tohoto pojmu je „prvotní požehnání“ zmíněného Matthewa Foxe. Pro mě je to každodenní záračná zkušenost, že mohu dýchat, hýbat se, cítit, myslet, milovat a tvořit – prostě žít. V této sféře má zdroj naše schopnost soucitu a laskavosti. Je to dar skutečnosti samé. Počátek, cesta i cíl duchovního snažení.

Rozhovor vedl Matěj Čihák.

Adam Borzič je český básník, překladatel, teolog a psychoterapeut. Byl šéfredaktorem literárního časopisu *Tvar* (2013–2023) a publikoval řadu oceňovaných básnických sbírek, mimo jiné *Počásí v Evropě* a *Západo-východní zrcadlo*. Ve své tvorbě propojuje spiritualitu, poezii a společenskou angažovanost. Pravidelně publikuje eseje a komentáře k teologickým, kulturním i politickým tématům.

Simona Hendrychová

[illegible]

Amnesty International nebo v českém kontextu Milion chviliek pro demokracii a Konsent jsou v tomto ohledu těmi nejznámějšími vzory. To jsou ale velké organizace a využívají velké

zásahy do veřejného prostoru. Snažit se jako člověk z davu reprodukovat jejich strategie je velmi obtížné – mají zdroje, síť, sledující, vzdělání a zkušenosti. Pokud teprve začínáte a snažíte se budovat něco, čemu se říká hnutí, musíte se podívat více kolem sebe. Můžeme zmínit Iniciativu nájemníků a nájemnic, Brno pro Ukrajinu nebo Limity jsme my jako iniciativy budované zdola lidmi, kteří nemůžou nečinně přihlížet, ať už krizi bydlení, válce nebo ničení planety.

Příklady občanské angažovanosti ale kolem sebe máme více, než si myslíme. Ptali jste se někdy, jak se dostaly levné zdravé obědy do škol? Jak se objevila na ulici nová značka? Jak vznikly silné odbory ve vaší práci? Jak to že za vaším domem nestojí nebezpečná chemička? Jak se nastavila aktuální pracovní doba a mzdy? Jak ženy získaly práva? Často je odpověď jednoduchá – lidi si to vybojovali.

Člověk by chtěl věřit, že v demokratické společnosti bude individuální hlas dostatečně silný pro dovolání se spravedlnosti. Bohužel tomu tak často není a víra v tento ideál pouze vyčerpává. Je tedy důležité se nejdříve zeptat: – 1. Co mi vadí? Proč mi to vadí? Co já s tím můžu udělat?

Tyto otázky jsou důležité pro nastavení strategie, ale hlavně pro zjištění vlastních kapacit. Lidé se často zastaví ve své aktivizaci už v tomto

roku, protože mají pocit, že s tím přece nejde nic dělat. Rozhodně s tím nejde nic dělat, když nemám žádné zkušenosti, vzory, vizi a kolem sebe lidi, kteří se mnou za stejnou vizí půjdou. To nás nutně vede k dalším otázkám.

– 2. Víím, co mám dělat? Kde to zjistím? Co jsou všechny možnosti? Kdo mi s tím může pomoci? Kde jsou lidé, kteří chtějí to samé? Jak se s nimi můžu spojit?

Najít sobě podobné lidi a rozšiřovat tuto skupinu je pro úspěch vaší vize naprosto vitální. Noví lidé přináší nové pohledy, nové kapacity a nová přátelství. Stejně tak ale přináší nároky na to, jak vytvořit prostředí, ve kterém se všichni budou cítit slyšení, motivovaní a v bezpečí. Tady narážíme na to, co nás nikdo neučil, a taky na to, kde velká většina hnutí nakonec selže – sebeorganizování.

– 3. Vííme, jak se dobře organizovat? Jak dělat kolektivní rozhodnutí? Jak si rozdělit spravedlivě role? Jak si správně nastavit strategii a naplňovat její kroky? Jak se postarat o někoho, kdo právě nemá kapacity? Jak si říct o pomoc? Jak společně čelit všem překážkám a cílenému odporu? Jsou naše cíle realistické? Máme upravit své cíle, nebo získat více lidí a zdrojů? Jak poznáme, že se naše vize plní?

Tady přichází to pravé učení. Sebeorganizace je schopnost, kterou je opravdu potřeba

Podporující komunita
Realističnost v plánování
Viditelnost změny

Well-being a pojetí sociální změny

Izolovanost
Nefunkční spolupráce
Silný pocit nutnosti
Změna vnímání většinové společnosti
Vědomí negativního bez vize přerodu

„V aktivismu leží spousta radosti, lásky a péče. Nesmíte v tom nikdy být sami.“

se cíleně učit. Můžete třeba najít svůj vzor kolem sebe a zeptat se, jak to že jsou tak úspěšní? Co dělají, co bychom mohli také dělat? Nebo můžete sáhnout ke knihám. V tomto ohledu skvělý návod na budování vzrůstajícího hnutí nabízí kniha *Vzájemná pomoc* od Deana Spadea. Poskytuje i spoustu příkladů úspěšných hnutí. Podobnou knihou je *Radost z boje za lepší svět* od Carly Bergmanové a Nicka Montgomeryho, která se ve své anarchistické pozici a americkém kontextu ptá: „Co kdybychom radost (ve smyslu posilování vlastních schopností) chápali jako naprostý základ pro likvidaci Impéria?“

Nejčastější problém v hnutí je ale vyhoření. Někdy si na sebe vezmete příliš a pomoc nepřichází. Práce se přece ale sama neudělá. Je nutné to dělat. Nemůžete přestat, protože když to neuděláte vy, tak kdo? Tohle je začátek konce pro vaše mentální zdraví. Je důležité vědět, jak z toho cyklu brzo vystoupit.

– 4. Jak nastavit tzv. primární prevenci vyhoření? Jak si říct o pomoc? Jak se postarat o někoho, kdo nestíhá své úkoly? Jak tomuto předcházet v budoucnosti? Jak si úkoly lépe rozdělit? Je opravdu potřeba dělat všechno, nebo můžeme něco prioritizovat? Máme spolu dobré vztahy a aktivně se o ně staráme? Dělají nám naše aktivity radost? Rozvíjíme se a můžeme se rozvíjet i dál?

To jsou všechno otázky, které je pro dlouhodobý úspěch nutné otvírat a aktivně řešit. Je to sice spousta práce – práce, která by mohla být vložena do naplňování samotného cíle a víze, jsme ale stále jenom lidé a potřebujeme vzájemnou péči – hlavně v něčem tak náročném, jako je aktivismus.

Je důležité si vždy pamatovat, že ti, proti kterým stojíte, často nechtějí, abyste uspěli. Přece byste vůbec nemuseli vymáhat svoje práva, pokud by vám je chtěli dát. To je hlavní paradox aktivismu. Nejvíce by vám pomohlo získat to, za čím jdete. Naplnit své požadavky. Přestat usilovat z nutnosti. To je to, co by doopravdy pomohlo vašemu wellbeingu – žít ve světě, ve kterém už existuje to, za co jste bojovali, nebo neexistuje to, proti čemu bojujete. Představte si to! Nejlépe kolektivně si představte, jak se budete cítit, až se vaše víze stane realitou. Jaká to bude úleva! Jaké to bude štěstí!

Vždycky musíte počítat s odporem. Vždycky musíte počítat s tím, že svých cílů nedosáhnete. Stojí proti vám totiž velký kolos, který má spoustu peněz a způsobů, jak vás umenšovat a umlčovat. Ti, proti kterým se stavíte, mají sice moc, ale ta není neomezená a bezbřehá. Vy také máte svoji moc, máte svoje ideály, máte svá práva a máte možnost probudit masy.

V aktivismu leží spousta radosti, lásky a péče. Nesmíte v tom nikdy být sami. Všechna ta radost, láska a péče se musí sdílet. Protože i když se vám nepodaří plně naplnit svůj cíl, vytvořili jste pro sebe a své okolí pečující prostředí a ukázali jste světu, že na lásce záleží. To je něco, co vám nikdo nemůže vzít.

Autorka působí jako doktorská studentka na INPSY FSS MUNI se zaměřením na dekolonizaci psychologie. Výzkumně se účastnila Studie aktivního občanství a osobní pohody mladých dospělých realizované pod INPSY v letech 2022–2024.

Zprávy z unitářské knihovny v Praze

Dvacátý sedmý díl

Bohdan Chlíbec, Bára Procházková

Cesty od sebe a cesty k sobě:

„Nemá-li člověk žádné náboženské názory, nepřiznává si rád pocit deficitu, ale viditelně si zakládá na své osvícenosti nebo alespoň dává najevo šlechetnou upřímnost svého agnosticismu.“
(C. G. Jung, s. 103)

Cesty od sebe a cesty k sobě jsou patrně nemyslitelné bez „já“. Zkoumání, popis či definice pojmu „já“ prostupuje lidskou kulturou celá tisíciletí; jinak na otázku „Co je já?“ odpovídá náboženství, jinak filozofie, sociologie a v moderní době například psychoanalýza. Podle některých je „já“ podstata osobnosti člověka, jeho individuální identity, podle jiných (například v buddhismu) ve skutečnosti „já“ neexistuje, existuje pouze „jáství“ (podobně jako neexistuje pes, nýbrž existuje pouze „psovství“ apod.). Snad vám, vážení čtenáři, v hledání „já“ pomohou i knihy, na které vás zde upozorňujeme – když ne tím, že názory autorů přijmete, tak tím, že je zavrhnete.

**RENAUD BARBARAS, VNÍMÁNÍ:
ESEJ O SMYSLOVĚ VNÍMATELNÉM.
Z FRANCOUZŠTINY PŘELOŽIL J. FULKA.
PRAHA: FILOSOFIA 2002, 65 S.**

Vnímání je ústřední kategorií autorova uvažování. Ve své eseji se Renaud Barbaras kriticky vymezuje vůči husserlovské fenomenologii, navazuje však na její základní směr a přes Bergsonovu filozofii jej rozvíjí směrem k propojení vnímání a pohybu. Tento vývoj vnímání jako přirozený důsledek cesty od zkoumání vědomí ke zkoumání světa samotného. Vnímání zde představuje současně přístup ke skutečnosti i subjektivní zkušenost – vnější a vnitřní pól, které nelze oddělit.

PARVA
PHILOSOPHICA

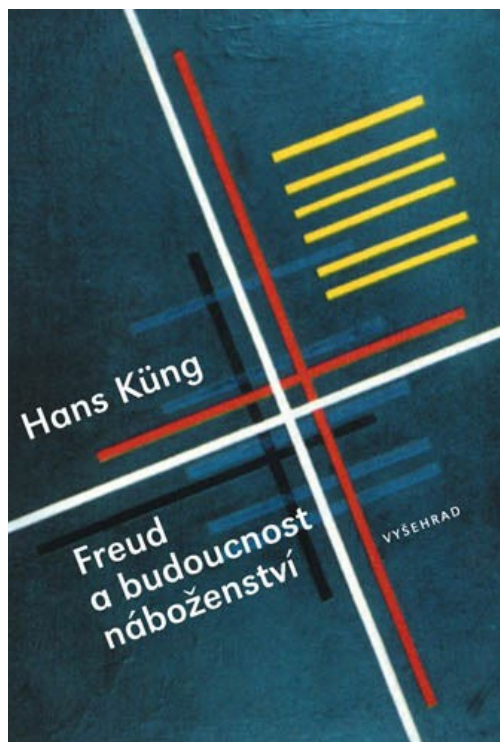
SVAZEK 13
FILOSOFIA
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Renaud
Barbaras
Vnímání

ESEJ O SMYSLOVĚ
VNÍMATELNÉM

HANS KÜNG, FREUD A BUDOUCNOST NÁBOŽENSTVÍ. Z NĚMČINY PŘELOŽILA H. MEDKOVÁ. PRAHA: VYŠEHRAD 2010, 153 S.

Současná teologie se stále důsledněji zabývá výtkami vůči náboženství, jak je formulovali psychiatři a psychoterapeuti – zejména Sigmund Freud –, aby se vyrovnala s pokřivenými představami o Bohu a nahradila je pohledy podporujícími vnitřní svobodu a uzdravení. Tuto problematiku srozumitelně rozpracoval Hans Küng ve své knize *Existuje Bůh?*, za niž získal prestižní ocenění od Americké psychiatrické asociace. Předkládaný svazek obsahuje dvě zásadní Küngovy úvahy: esej „Bůh – infantilní iluze?“ a přednášku „Náboženství – poslední tabu?“.

GORDON NEUFELD, GABOR MATÉ, DRŽTE SI SVÉ DĚTI – PROČ JSOU RODIČE DŮLEŽITĚJŠÍ NEŽ KAMARÁDI. PRAHA: PEOPLECOMM 2019, 359 S.

Pokud pozorujete děti v předškolním či raném školním věku, jak si navzájem gratulují k narozeninám, téměř vždy řeknou větu: „Ať máš hodně kamarádů!“ Autoři knihy *Držte si své děti*, vývojový psycholog Gordon Neufeld a specialista na lidské závislosti Gabor Maté, však tvrdí přesný opak – daleko důležitější než vrstevníci jsou pro děti rodiče. Je to něco jako připomenutí dob dávných, kdy děti ke svým rodičům vzhlížely, vykaly jim a měly je za svůj vzor. V knize se čtenáři dozvědí, proč je dobré se k tomuto modelu vrátit a proč jsou dnes rodiče důležitější než kdy předtím. Pokud máte malé děti, kniha vám nabídne směr, kterým jít. A pokud už máte staršího potomka a s ním i pocit, že jste ho už ztratili, i tam publikace nabízí řešení.

(Publikace je dostupná v Rodičovské knihovně pro vzdělávání v KC Unitaria.)

Tvůrčí život | ČASOPIS ČESKÝCH UNITÁŘŮ | Ročník 14, 2025, číslo 3**Vydává:**

Náboženská společnost českých unitářů, Karlova 186/8, 110 00 Praha 1, IČ: 00460524
Vychází 5x ročně. Nyní i online na www.tvurcizivot.cz.

Redakce:

Kristýna Ledererová Kolajová, Kateřina Höferová

Jazyková korektura:

Jarmila Colombo

Grafická úprava a sazba:

Tomáš Dušek – PunxPress

Tisk:

ON tisk, s. r. o., Křesomyslova 384/17, 140 00 Praha 4

Kontakt:

kristyna-ledererova@unitaria.cz

Registrováno pod č. MK ČR E 20775.

ISSN 2336-1107

Informace o našich autorech najdete na webu NSČU, v sekci Tvůrčí život, podsektci O autorech:
unitaria.cz/tvurci-zivot/autori.

Za původnost a věcnou správnost příspěvků odpovídají autoři. Obsah příspěvků nemusí souhlasit se stanoviskem vydavatele. Všechna práva k obsahu příspěvků náležejí autorům a jakékoli jejich další užívání musí být v souladu s autorským zákonem.

Obrázek na první straně obálky: Samota a ticho © pixabay.com.

Obrázky na třetí straně obálky: Unitářský sněm v Liberci © Ondřej Svatoš;
Sněm britských unitářů © Štěpán Mairovský

Obrázek na čtvrté straně obálky: Mezi chlebem a duchem © pixabay.com.

